

ИНСТИТУТ ПО ПУБЛИЧНА АДМИНИСТРАЦИЯ

ИЗПОЛЗВАНЕ НА ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ОТ ПУБЛИЧНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ

ДОЦ. ЙОСИФ АВРАМОВ

Използване на финансови инструменти от публичните организации

©доц. Йосиф Аврамов, доктор по икономика, автор
ISBN 978-619-7262-16-2

Институт по публична администрация
София, 2019

ВЪВЕДЕНИЕ

На вниманието на читателя!

Книгата „Използване на финансови инструменти от публичните организации” е второ основно преработено и допълнено издание на учебното помагало „Прилагане на финансов инженеринг при публично-частните проекти”, София, 2016, Институт по публична администрация. През последните три години в нормативната уредба на прилагането на финансовите инструменти в Европейския съюз (ЕС) и у нас настъпиха редица промени, които са отразени от автора в настоящата книга.

Независимо, че вече втори програмен период на Европейската комисия (ЕК) се прилага и у нас, то проблематиката на използването на финансовите инструменти в публично-частното партньорство (ПЧП) за Република България е относително нова и по нея публикациите са крайно ограничени и недостатъчни. Ето защо авторът е използвал преди всичко литературни източници, които са от нормативната уредба на ЕС или на българските институции (административни и финансови), които работят или ще работят с тях. Книгата е написана в съответствие с действащата нормативна уредба и на фактологически данни. Използвани са и предоставените на автора материали, в т.ч. и отговори на персонално отправени въпроси, от няколко министерства и агенции. Също отправям благодарност към колегите ми – финансисти и банкери от редица финансиращи институции, в т.ч. и международни, като ЕИБ, ЕИФ, ЕБВР, ЕФСИ и други, като моята признателност е не само към техните административни ръководства, но и на експертите, които са били ангажирани с конкретната помощ, в т.ч. редакция и допълнение на отделните части на книгата. В нея са използвани и редица материали, които са публикувани в медиите и преди всичко в тези от тях, които са с финансова или икономическа насоченост, в сборници на съответните оперативни програми на ЕС или на дирекция „Централно координационно звено“ в Администрацията на Министерския съвет, подготвени от експертите на управляващите органи, както и в ограничен брой аналитични публикации по тази тематика, излезли в научната литература. Не мога да подмина и извода, че още са малко функциониращите фондове, които ползват ресурс от Фонд на фондовете за по-продължителен период от време и респективно прилагат финансови инструменти. Все пак може да се отчете като положителен факт, че Фондът през 2018 г. и в началото на 2019 г. успя да преодолее в известна степен изоставането си от първите 3 – 4 години от настоящия програмен период и вече може да се направи предположението, че до 2023 г. успешно ще разходва своя финансов ресурс. Европейският инвестиционен фонд през 2018 г. направи всичко възможно у нас да заработят и други финансиращи българския бизнес фондове.

Авторът с благодарност ще приеме всички добронамерени отзиви и препоръки към книгата.

доц. Йосиф Аврамов,
д-р по икономика

Програма „Хоризонт 2020“ – Предимства.

Основни различия от Седма рамкова програма на ЕС.

Възможности за финансиране на технологични и социални иновации чрез ПЧП проекти в държавните общински фирми в областта на строителните технологии, оползотворяването на отпадъци и други.

Предимствата на IMProve – стандартизирана система за управление и оценка на иновациите в държавни (общински) фирми и дружества, създадени по линия на ПЧП, които ще кандидатстват по „Хоризонт 2020“

Програма „Хоризонт 2020“ е осмата поред Рамкова програма на Европейския съюз (ЕС). В предходните програмни периоди преди „Хоризонт 2020“ в ЕС функционираха – Седма рамкова програма, а преди нея – Шеста рамкова програма и т.н. Европейската комисия (ЕК) отчете редица пропуски при прилагането им и те се взеха предвид при разработването на Програмата. Тя насърчава съвместни изследователски проекти. Повечето от присъединилите се страни през 2004 г. и 2007 г., от т.нар. ЕС – 13, включително и България, започват своето участие едва от Пета рамкова програма и заради това изоставането спрямо тези държави, от т.нар. ЕС – 15, трудно може да се навакса. Те вече са изградили проектни консорциуми, които изпълняват съвместни проекти още от Първа рамкова програма. Така се получава нещо като „затворен клуб“, в който трудно може да пробие български университет или научноизследователска организация. От 2013 г. стана възможно българските научни организации, институти при БАН и Селскостопанската академия, университети, а също и малки и средни предприятия (МСП), да кандидатстват за финансиране по „Хоризонт 2020“. Налице са следните предимства на „Хоризонт 2020“ за МСП в сравнение с предходните рамкови програми:

1. Специални проекти за МСП, които са насочени към обществените потребности и към базовите технологии.
2. Проектите, по които МСП могат да кандидатстват, се отнасят за всички региони. Специално внимание се отделя на финансовата подкрепа на МСП по отношение на опознаване на политиката т.нар. поборитимяване и работа в мрежа.
3. Подходяща схема за кандидатстване от няколко международни партньори, за които е възможен широк достъп до „Хоризонт 2020“, а също и стратегически инициативи, в случай на взаимна полза.
4. Отнася се за всички форми на иновации, включително и социалните иновации и услуги. Чрез проектите се цели стимулиране на търсенето чрез обществени поръчки, а също и стандартно внедряване на иновации.

Основната задача, поставена от ЕК, която следва да се изпълни и чрез „Хоризонт 2020“ е до 2020 г. 3 % от бюджета на държавите членки да е предназначен за иновации. Част от тях следва да се инвестират от бизнеса. За изпълнението на тази цел е отделен ресурс от 79 млрд. евро, който е значително завишен в сравнение със Седма рамкова

програма, която разполагаше с 51 млрд. евро. Променена бе и организацията на Програмата, която е структурирана в три приоритета (стълба), както и обхватът ѝ, фокусиран освен в научни изследвания, още и в иновации за бизнеса. Приет е вертикално линеен принцип на структура, както и двугодишни програми, които са с тематична насоченост (досега по Седма рамкова програма те бяха едногодишни). Участието на МСП е предвидено в рамките на конкретни проекти или в инструмента за МСП. За тази цел в конкурсите за научно-изследователски проекти има възможност за участие на „индустрията“. Налице е изрично изискване за участие на МСП, както и нов подход при определяне на гранични условия за участие. При участие на МСП в пазарно инициирани изследвания максимално допустимото финансиране е до 7 %, а при участие на МСП в научно-изследователски и иновативни дейности – до 13 %.

От междинната оценка на „Хоризонт 2020“ е видно, че Програмата вече допринася за създаването на работни места и растеж, за разрешаването на най-големите ни обществени предизвикателства и за подобряването на живота на хората. Тя показва, че има нееднозначна допълнителна стойност за Европа като безспорно предлага повече предимства в сравнение с подкрепата на национално или регионално равнище. До май 2018 г. по нея са подпомогнати над 18 000 проекта с отпуснати над 31 млрд. евро. От значение са резултатите от заседанието на лидерите на ЕС на 16 май 2018 г. в София „Обновена Европейска програма за научни изследвания и иновации – възможност за Европа да определи своето бъдеще“, с което бяха открити необходимите стъпки за гарантиране на конкурентоспособността на Европа в световен план. Около две трети от икономическия растеж на Европа през последните десетилетия е бил подтикван от иновациите.

Инструмент за малки и средни предприятия (МСП). Този инструмент е насочен към високоинновативни МСП, които имат амбиции да развият своя потенциал за растеж. Допускат се за участие и предприятия, създадени по линията на публично-частното партньорство (ПЧП). Програма „Хоризонт 2020“ финансира европейски микро, малки и средни предприятия, търсещи да реализират своите най-инновативни идеи в някои от следните области: Биотехнологии; Биотехнологии в здравеопазването; Еко иновации; ИКТ решения за здравословен живот и достойно остаряване; Иновации за нисковъглеродна и ефективна енергийна система; Интелигентни концепции за транспорт и мобилност; Иновации за постигане на устойчиви и конкурентоспособни селско стопанство, горско стопанство, хранително-вкусова промишленост, производство на биологична основа; Иновации в областта на т. нар. „синя“ икономика; Космически изследвания; Нови бизнес модели за приобщаващи и иновативни общества; Развитие и изследване на сигурността; Революционни (пробивни) иновации в ИКТ; Стимулиране на използването на нанотехнологиите, авангардните материали и усъвършенстваните производствени системи. **Срокът за оценка** на проектите по Фаза 1 е до два месеца след крайния срок на подаване на документите за кандидатстване.

Допустими кандидати: Действащи или новосъздадени микро, малки и средни предприятия, предлагащи революционни иновации с амбиции за растеж на европейско ниво, които добре познават целевия пазар и имат убедителен план за пазарна реализация.

Поощряват се кандидатите, които:

- притежават предходен опит в изпълнението на иновативни проекти и необходимите ресурси (човешки, технологични), за да бъдат изпълнени дейностите по проекта;
- предлагат иновация, адресирана към общоевропейски и световни предизвикателства.

Стъпки за кандидатстване:

Премахва се през две фази като първата не е задължителна.

Фаза 1: Концепция и оценка на възможностите за осъществяване

Тя е насочена към проучване с цел проверка на технологичната, практическата и икономическата жизнеспособност на иновационната идея със значителна новост за сектора на индустрията, в която тя е представена.

Дейности, допустими за финансиране по Фаза 1: оценка на риска, проучване на пазара, проучване на потребителите, управление на интелектуалната собственост, развитие на иновационната стратегия, търсене на партньори, приложимост на концепцията и други подобни. В резултат на финансираните дейности, в края на проекта по Фаза 1, бенефициентът трябва да представи бизнес план, с който се кандидатства по Фаза 2.

Финансиране по Фаза 1

- 70 % от необходимите разходи за изпълнение на проекта;
- 50 000 евро.

Фаза 2: Научноизследователска и развойна дейност, демонстрация, пренасяне на пазарна основа

Тя е насочена към иновативни проекти, подкрепени от солиден бизнес план, (който може да бъде разработен с финансиране във Фаза 1) и цели комерсиализация на продукта.

Дейности, допустими за финансиране по Фаза 2: демонстрация (тестване, създаване на прототипи, пилотни проекти, проучвания относно увеличаване на мащаба, миниатюризация, дизайн, пазарна репликация и други подобни, насочени към задвижване на иновационната идея (продукт, процес, услуга и т.н.) към индустриална готовност и зрялост за въвеждане на пазара. Нивото на технологична готовност за технологични иновации трябва да бъде минимум „технология, демонстрирана в релевантна среда“ (TRL 6).

Допустими разходи са тези, свързани с изпълнението на дейностите по проекта, като разходи за персонал, пътувания, оборудване, инфраструктура, стоки и услуги.

Финансиране по Фаза 2

- 70 % от необходимите разходи за изпълнение на проекта;
- между 0.5 и 2.5 млн. евро (налице е възможност и за по-голямо финансиране от 2.5 млн. евро).

Инструментът за МСП предлага еднократни суми за проучвания за приложимост, субсидии за основната фаза на даден проект за иновации (демонстрация, създаване на прототип, изпитване, разработване на приложение и т.н.); на последно място етапът на комерсиализиране се подпомага индиректно чрез улеснен достъп до дългови и капиталови финансови инструменти. До участие се допускат само МСП – едно самостоятелно МСП или консорциум от МСП, установени в ЕС или в асоциирана държава. Инструментът МСП е „тип дейност“ за специфични проекти в рамките на сектори „Водещи позиции в промишлеността“ и на „Обществени предизвикателства“, които подкрепят следните три вида дейности: концепция и предпроектна оценка; иновационни дейности и търговска реализация. Основните характеристики на инструмента се свеждат до неговата насоченост към всички видове иновативни МСП, които демонстрират силна амбиция да се развият и интернационализират. Налице е още една благоприятна възможност за кандидатстване от МСП като кандидатите не се задължават последователно да обхванат и трите фази. Всеки един етап е отворен за всички МСП. Етапите обхващат: разработване на концепция и предпроектна оценка и включват следните възможни дейности за подкрепа: нови пазарни приложения на съществуващи технологии; съществуващи вече решения или ноу-хау в областта на интелектуалната собственост, или препоръчани допълнителни дейности.

Програма „Хоризонт 2020“ има три основни стълба:

1. Научни изследвания на границите на познанието.

2. Водещи индустриални инициативи.
3. Социални предизвикателства.

Акцентът за първи път се поставя на т. нар. социални предизвикателства, които обхващат: здравеопазване; демографски промени и качество на живот; безопасност на храните; устойчиво земеделие; морски изследвания и технологии; биоикономика; безопасна, чиста и ефективна енергия; интелигентен, зелен и интегриран транспорт; климатични промени; ресурсна ефективност и суровини и приобщаващи, иновативни и сигурни общества.

За **финансовите инструменти** по „Хоризонт 2020“ е характерно, че са насочени изцяло към координационни и подкрепящи дейности; иновационни дейности; различни по обхват научни и иновативни проекти; индивидуални проекти; предпазарни дейности; търгове за иновативни решения; инструменти за МСП, а също и към инициативи за съфинансиране като ERA-NET. Инструментът на ERA-NET по „Хоризонт 2020“ е предназначен за подпомагане на публично-частните партньорства в тяхната подготовка, изграждането на мрежови структури, проектиране, изпълнение и координиране на съвместни дейности, както и доливане на единични съвместни покани и на действия с транснационален характер.

Програма „Хоризонт 2020“ предоставя финансиране за съответни дейности, както следва:

1. За научна и иновационна дейност се предоставят до 100 % грантово финансиране.
2. За МСП – 70 % грантово финансиране.
3. За т.нар. финансиране тип overhead – 25 %.

Първото финансиране по „Хоризонт 2020“ е за срок от осем месеца и за този период средствата следва да се оползотворят от МСП. Налице са и други улеснения за бенефициентите в сравнение със Седма рамкова програма. Например: не се изисква деклариране на получените суми от лихви; ДДС е легитимен и за тези бенефициенти, които не могат да го възстановят; по-кратък период за превод – 30 дни след одобрение и по-опростена процедура на обжалване.

„Хоризонт 2020“ представлява една нова програма, обхващаща три различни предходни инициативи/програми, а именно: Седма рамкова програма, иновационната част от Програмата, функционира в Програмен период 2007 – 2013 г. „Конкурентоспособност“ и Рамковата програма за иновации¹, и Европейския институт за иновации и технологии² в Будапеща. В нея е налице изразен акцент върху иновациите като се финансират фазите от изследванията до крайния пазар за всички форми на иновации. Тя се фокусира върху социалните предизвикателства в ЕС като здравеопазване, производство на чиста енергия и екологичен транспорт. Налице е и опростен достъп за всички фирми, университети, изследователски организации във всички държави членки и извън тях.

Финансирането на иновациите в МСП чрез „Хоризонт 2020“ са от основните инструменти, които оказват директна подкрепа за изграждане на благоприятна среда за растеж на МСП. Инструментът за финансиране „Иновации в МСП“ е специфичен за МСП, с разпределен бюджет за участие в т.нар. социални предизвикателства; лидерство, движещи и индустриални технологии, ЕВРИКА/ЕВРОСТАРС, които са транснационални проекти за иновативни МСП и различни дейности за развитие и предоставяне на по-добри услуги, в подкрепа на иновациите в МСП. Само едно МСП със стопанска цел или консорциум от малки и средни предприятия със стопанска цел могат да кандидатстват за финансиране по инструмента за МСП. Други партньори,

¹ Competitiveness and Innovation Framework Programme (CIP).

² European Institute of Innovation & Technology (EIT)

като научно-изследователските организации (НИО) или по-големи компании, могат да бъдат включени като трети страни или като подизпълнители.

Приоритети в Програма „Хоризонт 2020“, респективно и средства за тях:

1. Приоритет I: Наука и изследвания (по него също български МСП е възможно да са партньори):

а) за Европейски научноизследователски съвет и за т. нар. гранични изследвания на най-добри индивидуални екипи – 13.268 млрд. евро;

б) за бъдещи и нововъзникващи технологии, в т.ч. и за съвместни научни изследвания за отваряне на нови иновационни области – 3.1 млрд. евро;

в) за Програма „Мария Склодовска-Кюри“³ са предоставени 6.16 млрд. евро в периода до 2020 г. Програмата подкрепя научни изследвания и умения, които подпомагат обучението и професионалното развитие на изследователи с акцент върху иновациите. С нея се финансира мобилност в световен мащаб и между секторите, благодарение на която се въвеждат висококачествени научни изследвания във всяка една област (подход „отдолу нагоре“);

г) за създаване на европейски научно-изследователски инфраструктури, (включително електронни) чрез осигуряване на достъп до съоръжения на световно равнище – 2.478 млрд. евро;

д) за финансиране на дейностите и проектите чрез Европейския институт за иновации и технологии, в т. ч. и за комбиниране на научните изследвания, иновациите и обучението в общности за знания и иновации, е отделена сумата от 1.36 млрд. евро. Други 1.44 млрд. евро представляват втори транш, който ще се предостави след преглед на дейността, извършена след разходване средствата по първия транш. Общата сума е 2.8 млрд. евро;

е) за дейностите на Съвместния изследователски център (СИЦ)⁴ чрез които се осигурява стабилна, обоснована база за политиките на ЕС са отпуснати 1.962 млрд. евро. Центровете са важна част в структурата на Европейската комисия. Те подкрепят техническите и научните цели на ЕС, основани на ценностите на общността. Целта, поставена пред тях е предоставяне на възможност на държавите – членки на Европейския съюз по отношение на улесняване на установяването на техническите стандарти, използвани в индустрията и в сектор МСП, както и на директивите на ЕК в тази област.

2. Приоритет II: За индустрията и МСП предложеното финансиране за периода 2014 – 2020 г. по „Хоризонт 2020“ е значително. Европейската комисия отчита, че политическите цели на ЕС в областите климат, околна среда, енергия, транспорт и други, не могат да бъдат постигнати без иновации. До пробивни решения се достига благодарение на мултидисциплинарно сътрудничество, включително и в областта на социалните и хуманитарните науки. Отделните финансови ресурси в тази връзка са за:

- МСП, в т. ч. базовите и промишлените технологии (т.нар. LEIT – Leadership in Enabling and Industrial Technologies)⁵ – ИКТ, нанотехнологии, нови материали, биотехнологии, производство, космически технологии) – 13.8 млрд. евро;
- осигуряване на достъп до рисковото финансиране чрез привличане на частно финансиране и рисков капитал в сферата на научните изследвания и иновациите – 3.538 млрд. евро;

³ http://ec.europa.eu/research/mariecurieactions/about-msca/actions/index_bg.htm

⁴ Joint Research Centre (JRS), които са известни и като JRC Science Hub

⁵ www.ec.europa.eu/leadership-enabling-and-industria

- иновации в МСП чрез стимулиране на всички форми на иновации във всички видове МСП – 619 млн. евро;
- досегашните програми на ЕС – ЕВРИКА и ЕВРОСТАРС – 1.2 млрд. евро.

Финансират се проекти и в следните области:

Област на въздействие 1: Водещи позиции при базовите промишлени технологии. Инвестициите във висококачествените научни изследвания, демонстрационните дейности и иновациите могат да се извършват в три базови и промишлени технологии – информационни и комуникационни технологии, нови материали и биотехнологии.

Област на въздействие 2: Нови производства и обработки. Те са свързани с водещите позиции в промишлеността и за тях са характерни:

1. Налице са стратегически инвестиции в ключови технологии (напредничави производства, микроелектроника), внедряване на иновации в съществуващи и възникващи сектори.

2. В голяма степен задоволяване на потребностите на ЕС от привличането на повече частни инвестиции в изследвания и иновации.

3. Отговор на потребностите на ЕС от повече иновативни МСП. Това би довело до по-голям растеж на БНП в страните от ЕС и до разкриване на нови работни места.

Нов момент в „Хоризонт 2020“ е, че за разлика от Седма рамкова програма, едно българско предприятие, включително и МСП, вече е възможно да кандидатства самостоятелно, без да се налага да търси чуждестранни партньори, както бе досега. Това се осъществява и с помощта на специално разработен нов инструмент за **ТЪРСЕНЕ НА ПАРТНЬОРИ ОТ МСП И НАУЧНИ ОРГАНИЗАЦИИ И УНИВЕРСИТЕТИ – ПЛАТФОРМА „Vision 2020“**⁶

В платформата могат да се включат български фирми, които желаят да бъдат партньори в проекти, или такива, които сами разработват проектни предложения и търсят партньори. „Vision 2020“ е глобална платформа, която позволява изследователските организации и компании да участват ефективно в Програма „Хоризонт 2020“. Тя обединява водещи участници от университети, изследователски организации, малки и средни предприятия и корпорации с цел добавяне на стойност и осигуряване на устойчиво финансиране. За включването на МСП във „Vision 2020“ е налице незначителна регистрационна такса. Друга възможност за търсене на партньори от български МСП, която е безплатна, е чрез Enterprise Europe Network (EEN).

Мрежата се отнася до създаването в България на около 15 европейски иновационни и информационни центрове, като 6 от тях са в системата на Българската търговско-промишлена палата. Enterprise Europe Network е съфинансирана по Програма „COSME“, а двата инструмента, по които експертите от мрежата правят оценки на МСП: Improve и КАМ – по Програма „Хоризонт 2020“. Приоритетите, поставени пред центровете от мрежата EEN до 2020 г. са осъществяване на подкрепа на българските малки и средни предприятия чрез:

- подпомагане на иновационния капацитет на фирмите като им се предлага помощ при трансфер на технологии, както и оценка на иновативния капацитет на предприятията с инструмента IMP3rove⁷ – първата европейска стандартизирана система за управление на иновациите CEN/TS 16555-1:2013;
- улеснен достъп до финансиране за МСП – мрежата предоставя информация за всички налични източници на финансиране за МСП – от участие в проекти до финансови инструменти, фондове за рисков капитал и платформи за колективно

⁶ www.ec.europa.eu/eurostat/web/ess/.../ess-vision-2020

⁷ www.improve-innovation.eu

онлайн финансиране (crowdfunding), което в буквален превод означава „финансиране от тълпата“;

- предоставяне на информация относно участие в европейски проекти. Мрежата EEN е първата контактна точка на предприемачите, желаещи да кандидатстват по Инструмента за МСП на Програма „Хоризонт 2020“; насочване и към участие в подходяща за конкретната фирма Оперативна програма;
- насърчаване на износа – мрежата организира мисии за растеж, бизнес мисии и делегации до перспективни за България търговски партньори;
- подкрепа за „стартъпи“ – информация за преакселератори, акселератори, инкубатори и възможности за участие в различни инициативи, подкрепящи стартиращи предприятия;
- организиране на обучения на важни за бизнеса теми като: защита правата на интелектуалната собственост, развитие на иновативен капацитет, европейски проекти, европейско законодателство, Регламент REACH, достъп до финансиране, търговия в рамките на ЕС и извън, и други.

Област на въздействие 3: За отделните отрасли в икономиката на страните от ЕС е предвидено финансиране в области:

- здравеопазване, разрешаване на демографските проблеми в страните от ЕС, както и за повишаване на благосъстоянието на гражданите на ЕС – 8.033 млрд. евро;
- осигуряване на продоволствена сигурност чрез постигане на устойчиво земеделие и за развитие на биоикономика – 4.152 млрд. евро;
- осигуряване на сигурна, чиста и ефективна енергия – 5.782 млрд. евро;
- постигане на интелигентен, екосъобразен и интегриран транспорт – 6.802 млрд. евро;
- осигуряване на действия във връзка с климата и осигуряване на ресурсна и суровинна ефективност – 3.160 млрд. евро;
- постигане на приобщаващи, иновационни и сигурни общества – 3.819 млрд. евро;
- допълнително 1.788 млрд. евро се отделят за осигуряване на ядрена безопасност и сигурност;
- общо за т. нар. LEIT финансиране са отделени близо 6 млрд. евро. Те са предназначени за иновационни дейности на различни нива на рискови дейности.

Програма „Хоризонт 2020“ финансира проектното проучване, което включва и т.нар. осъществяемост на патента или полезния модел, както и научно-изследователската и развойна дейност, и демонстрацията на прототипа, разработен от колектива. Изработката на продукта не се финансира по Програмата и тя е за сметка на бенефициента. Също така е възможно да кандидатства едно предприятие, но продукцията му да има въздействие в други страни т. е. да има износ или трансфер на технологии в други страни.

Фазите от производствения процес при МСП, които Програма „Хоризонт 2020“ финансира, са съответно:

Фаза 1. При нея се финансира предпроектното проучване (Lump Sum). Сроктът, за който следва да се осъществи, е с продължителност от шест месеца. Сумата, която

бенефициентите получават при първата фаза, е 50 000 евро. Бенефициентите – МСП при ФАЗА 1 следва да осъществят:

а) предпроектно проучване на технологичната, практическата и икономическата приложимост на иновативната идея/концепция, представляваща значителна новост за съответния сектор (нов продукт, процес, дизайн, услуга, технология, ново пазарно приложение на съществуваща технология);

б) дейностите могат да включват оценка на риска, пазарно проучване, привличане на клиенти, управление на интелектуалната собственост, разработка на иновационна стратегия, търсене на партньори, осъществимост на концепцията.

Фаза 2. При тази фаза се предоставят от 500 хил. до 2.5 млн. евро като 70 % е финансирането от „Хоризонт 2020“, а 30 % е съфинансирането от МСП. При нея следва да се изработи прототип за срок между 12 – 24 месеца. За Фаза 2 е характерно, че тя подкрепя иновативни проекти, които отговарят на насочеността на „Хоризонт 2020“ и които демонстрират висок потенциал, подкрепен и със стратегически бизнес план. Дейностите следва да са фокусирани върху иновативни аспекти като: демонстрация, тестване, прототипи, пилотни проекти и мащабиране, дизайн, пускане на пазара и други дейности за индустриална готовност и комерсиализация на иновативната идея като могат да включват и елемент на научни изследвания. Предложенията трябва да се основават на бизнес план, разработен предварително или във Фаза 1.

Особено внимание трябва да обърнат бенефициентите на интелектуалната собственост и на нейната защита. Те следва да предоставят, при изготвяне на проекта, убедителни мерки за успешна бъдеща пазарна реализация. Също е налице улесняване на достъпа на МСП до средства от бюджета на ЕС като те допълват от него своя частен капитал. По този начин МСП си осигуряват повече клиенти, както и ресурс за предлагане от тях на поддържащи услуги.

Чрез мрежата EEN се предлага 7-дневен пакет за подпомагане на МСП (най-вече с консултантски услуги), за което целево са предвидени 5 млн. евро за периода 2014 – 2016 г. Предвижда се 4000 МСП от ЕС да получат пакети за услуги, които включват и 5-дневни целеви консултации. От този ресурс могат да се възползват общо 299 български МСП, като за 2014 г. – 23 МСП, а за останалите от 2015 до 2020 г. – по 46 български МСП.

Възможностите за финансиране по линия на „Хоризонт 2020“ са изложени в няколко последователни работни програми, съответно за периодите 2014 – 2015 г., 2016 – 2017 г., както и в новата работна програма за периода 2018 – 2020 г. В нея са формирани различни тематични направления и са посочени теми, по които могат да се подготвят проекти до 2020 г. Те са групирани в *три основни стълба*: „Високи постижения в научната област“; „Водещи позиции в промишлеността“ и „Обществени предизвикателства“. *Тези стълбове са допълнени с няколко специфични за периода 2018 – 2020 г. направления, включително „Наука със и за обществото“; „Разпространяване на върховите постижения и разширяване на участието“; „Европейски съвет по иновации и Евроатом“.* Важна особеност на новата работна програма е създаването на пилотния Европейски съвет по иновации (ЕСИ). Той включва промени в досегашната схема: Инструмент за малки и средни предприятия (ИМСП), както и други схеми за подпомагане на иновациите: „Бърз път към иновациите“ и „Открити и поощрителни награди в областта на бъдещите и нововъзникващите технологии“. Целта е да подкрепят още по-ефективно иновациите, които създават пазари. Налице са и някои нови моменти в „Инструмент за малките и средните предприятия“ до 2020 г. Анализът на резултатите от първите две работни програми показва, че ИМСП е най-атрактивната и добила изключителна популярност част от „Хоризонт 2020“. В новата работна програма са запазени редица важни особености на ИМСП от предходните две

програми, но са въведени и някои много съществени нови изисквания и правила за оценка на проектите. Запазена е специално ориентираната към малките и средни предприятия и много добра за тях възможност дори едно-единствено МСП, както и консорциуми само от МСП да кандидатстват с проектно предложение по тази схема. Запазени са също и трите фази за изпълнение на проекти по ИМСП. Първата е за предпроектни проучвания. Втората е същинската, имаща за цел чрез проекта да се приведе иновационната идея към индустриална готовност и зрялост, като се подготви за бъдещото ефективно въвеждане на целевите ѝ възможно по-глобални пазари. По Фаза 2 може да се кандидатства след изпълнение на първата фаза или самостоятелно направо по втората. Безвъзмездната финансова помощ (БФП) на първите две фази е 70% от стойността на проекта. По Фаза 1 се получава БФП от 50 хил. евро, а по втората – от 0.5 млн. евро до 2.5 млн. евро. Третата фаза не предоставя безвъзмездно съфинансиране, но подпомага достъпа до публичен и частен рисков капитал. Важно е да се посочи, че от 2018 г. по ИМСП се прилага *изцяло нов подход „отдолу нагоре“* без предварително формулирани теми, както беше досега. По този начин Европейската комисия се стреми да даде шанс да се конкурират за финансиране повече МСП с разнообразни и възможно по-ефективни иновации в различни сектори. В новата програма структурата на апликационната форма на проектни предложения за ИМСП е променена с цел по-силната ѝ ориентация към езика на реалния бизнес, но при това се запазват нейните основни раздели: **достойнства**, включително концепция, цели, прогрес, методология, „пътната карта“ на развитието на проекта до достигане до пазара в и особено извън ЕС. На следващо място е т.нар. **въздействие**, включително потенциално и мерки за неговото максимизиране, изискващи много сериозна обосновка на планираните подходи за разпространение, комуникация, експлоатация на продукта на иновацията в и извън ЕС. На последно място, но не и по важност е **изпълнение**, включително работни пакети с цели, задачи и резултати; бюджет на проекта, рискове и мерки за намаляването им. На основа на тези раздели се формират и трите основни критерия за оценка на проекта: **достойнства**, **въздействие** и **изпълнение**. Важен нов елемент е придаването на значително по-голям акцент на оценката по критерия **въздействие**. За разлика от досегашната еднаква тежест на трите критерия по новата работна програма тежестта на критерия **въздействие** става 50 % от общия резултат, а останалите два критерия са с еднаква тежест от по 25 %. Заедно с това минималният брой точки за успешно класиране по всеки от тези критерии вече ще бъде 4 от 5 възможни, а общият минимален брой точки за успех на проекта ще стане 13, а не както досега – 12 от 15 възможни. Нов елемент е и много по-силната ориентация към експерти – оценители по ИМСП, с профил на инвеститори с цел получаване на по-ефективни оценки на пазарните и инвестиционните елементи на проектите. Друг много важен нов елемент на оценката на проекти по ИМСП е, че се преминава *от досегашната едностъпкова оценка на проектните предложения от Фаза 2 на ИМСП към двустъпкова*. В стъпка 1 предложенията ще се класират както досега – въз основа на обобщения доклад на трима оценители. След това на втория етап кандидатите, оценките на чиито проекти надвишават посочените по-горе прагове, ще бъдат поканени на интервю „лице в лице“ в Брюксел и на тази основа ще се направи окончателна класация на успешните за сесията проекти. При това остава в сила уникалната предоставена в ИМСП възможност проектно предложение, което не успее да се класира успешно на дадена сесия, да може да се подаде отново на някоя от следващите такива, като се отчетат бележките и препоръките от предходни участия. За периода 2018 – 2020 г. се предвиждат отново по 4 сесии годишно за прием на проекти по ИМСП.

Налице е от 2018 г. **нова схема „Бърз път към иновации“**. Съгласно новата работна програма 2018 – 2020 г. схемата ще излезе от доскорошната си предварителна фаза и ще стане част от пилотния Европейски съвет за иновации. Тя е насочена към

относително зрели, изключително новаторски технологии, концепции, процеси и бизнес модели, които се нуждаят от финално развитие, за да могат да създадат нов пазар и да постигнат по-широко разпространение. Тази схема цели да засили интердисциплинарното и междусекторното сътрудничество в областта на иновациите. Предвиждат се по три сесии годишно за прием на проекти по нея.

За финансиране посредством програмите на т.нар. Съвместни предприятия (СП) са включени пет стратегически области: въздухоплаване и въздушен транспорт; обществено здраве; горивни клетки и водородни технологии; вградени изчислителни системи и наноелектроника. Участието на МСП, от нашата страна, в част от тези СП, е нова възможност и перспектива за иновативната индустрия в България. Тя може да се осъществи чрез съвместна технологична инициатива (СТИ) за публично-частни партньорства в промишлените научни изследвания на европейско равнище. Те са създадени през 2007 – 2008 г. и са използвани по Седма рамкова програма. За три от тези съвместни предприятия, в които Република България участва, има отделна тема, а за другите, в които засега не участваме, е характерно следното:

1. **Съвместно предприятие „Въздухоплаване и въздушен транспорт (СП Чисто небе)“ (Clean Sky JU).** Неговата цел е да се повиши конкурентноспособността на европейския въздухоплавателен сектор и същевременно да се намалят вредните емисии и шумът от самолетите. Например: пред СП „Чисто небе“ е поставена задачата да се намали шума, както и емисиите на въглероден окис (CO₂) с 50 %.

2. **Съвместно предприятие „Инициатива за иновативни лекарства“ (IMI JU).** Пред неговите създатели е поставена целта да се подкрепи разработването на по-добри и по-безопасни лекарства за пациентите. Например: основна задача е създаването на устройство за бърза диагностика (за по-малко от половин час) на инфекцията, от която страдат пациентите, както и спешно установяване на вида на необходимото им лечение.

В подобни съвместни предприятия участват и част от ангажираните учени, и предприемачи от следните проекти:

1. Проект „POLLUX“ (Process Oriented Electronic Control Units for Electric Vehicles). Целта на проекта е изработка на многосистемна платформа за вградени системи в реално време за електрически превозни средства от следващо поколение. Използва се метод за проектиране въз основа на компоненти като се осъществява и тяхното програмиране.
2. Проект „ESONIA“ (Embedded Service-Oriented Monitoring, Diagnostics and Control: Towards the Asset-Aware and SelfRecovery Factory). Колективът, ангажиран с проекта, има за цел да създаде производствена инсталация, която да е способна да се адаптира към ресурсите и да се самовъзстановява чрез повсеместни разнородни вградени устройства на основата на IPv6. Тази инсталация предоставя вътрешни специализирани услуги, които са свързани помежду си чрез уред, който се нарича мидълуер.
3. Проект „IMPROVE“ се отнася за изчислителни модели за поведението и историята на оборудването, позволяващи виртуална метрология, прогнозиране на техническото обслужване и планиране на адаптивен контрол, за да се по-добри производителността, стабилността, възпроизводимостта и цялостната ефективност на производството на полупроводникови пластини. В рамките на „IMPROVE“ шест производители с дейност в Европа, работиха съвместно с 14 научно-изследователски лаборатории към институции или висши учебни заведения и 10 доставчици на промишлени решения. Тяхната основна задача е постигане на значителен напредък в свързаните с производството науки и готовност за конкуренция въз основа на ефективността и иновациите.

4. Проект „LENS“. При него се използват върховите постижения на литографията и на практика това представлява основната технология за миниатюризация на полупроводниковите прибори. Сложността на съответното оборудване и разходите по него бързо се увеличават с намаляване на размера на структурите. В рамките на „LENS“ успешно бе доказана приложимостта на традиционната имерсионна литография за поне още два технологични размера чрез използване на двойна експозиция или техники за удвояване на стъпката. Това ще позволи своевременното и икономически ефективното разработване на следващите поколения полупроводникови прибори.

Налице са и нови възможности за финансиране на МСП, които включват настоящите и бъдещите дейности на Европейския институт за иновации и технологии по отношение на успешните общности за знания и иновации (Knowledge and Innovation Communities) (KIC). Чрез т.нар. KIC-ове се разпространява опита и достиженията на ЕИТ по отношение на климата, ИКТ лабораториите и иновациите в енергетиката.

Чрез съвместната инициатива ЕВРИКА българските МСП, респективно ПЧП, е възможно да получат финансиране. ЕВРИКА е трансевропейска мрежа за пазарно-ориентирана изследователска и развойна дейност в областта на промишлеността. Тя подпомага конкурентоспособността на европейските фирми чрез развиването на международно сътрудничество, което води до създаването на контакти и изграждането на мрежи за иновации. Целта ѝ е да постигне пазарна реализация на резултатите от висококачествената научноизследователска и развойна дейност, и да използва мултиплициращия ефект от съвместната работа за подобряване на качеството на живота. Тя се администрира у нас от Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП) при Министерството на икономиката и действаше и в периода 2007 – 2013 г, но не бе добре позната на българските МСП, независимо че предоставяше редица инструменти за подкрепа на иновациите. Тази инициатива е действаща и в настоящия Програмен период 2014 – 2020 г. Резултатите от българското участие в Рамкова програма „Хоризонт 2020“ досега са 347 проекта и привлечени 56 млн. евро. Това нарежда страната ни на 24 място от 28 държави. За да имаме по-добри резултати Министерството на образованието и науката проведе мащабна информационна кампания в страната и повече от десет информационни дни с различна тематична насоченост.

По т.нар. хоризонтални мерки по „Хоризонт 2020“ се предоставя възможност да се финансира с тях най-добрите научни изследвания и иновации, с чисто административни мерки се преразпределят финансови ресурси и на географски принцип. В периода 2014 – 2020 г. общият бюджет за т.нар. хоризонтални мерки е 800 млн. евро. В края на октомври 2017 г. са одобрени и новите работни програми 2018 – 2020 г. за всичките 18 направления на Рамковата програма. Общият бюджет на „Хоризонт 2020“ е 79 млрд. евро за 7 години, като досега са изпълнени две работни програми – първата е 2014 – 2015 (приблизително за 24 млрд. евро), втората – 2016 – 2017 г. (приблизително за 25 млрд. евро). Третата работна програма – 2018 – 2020 г., разпределя остатъчен ресурс от 30 млрд. евро. По хоризонталните мерки по два от конкурсите – Twinning и ERA Chair, провели се през 2015 г., от България са подадени 21 проектни предложения по Twinning. От тях са финансирани две, всяко за по 1 млн. евро – на Софийския университет и на Техническия университет – Варна. Мярката Twinning финансира проекти до 1 млн. евро, а ERA Chairs – до 2.5 млн. евро. Кандидатстването по тези две мерки е трудно и сложно, но не и невъзможно. Необходимо е да се знае, че приблизително 87 % от бюджета на „Хоризонт 2020“ отива за страните от ЕС – 15, около 7 % – за ЕС – 13, и приблизително 6 % – за държави като Норвегия, Швейцария, САЩ, Израел, Канада, Южна Корея, които са с високо качество на научни изследвания.

Към началото на 2018 г. са изпълнявани 347 проекта от български организации по „Хоризонт 2020“. Те показват, че макар и да изглежда трудна, целта все пак е достижима, тъй като у нас има научни постижения, с които си заслужава да се гордеем.

Налице е още един начин на финансиране на МСП или т.нар. **Директен път към иновации**. Финансирането започна през 2016 г. като пилотно действие. Непрекъснато отворените покани за участие са насочени към иновационни проекти, разглеждащи, която и да е технологична област или такава, представляваща предизвикателство за обществото. Бенефициенти могат да са промишлени предприятия, включително МСП, с най-малко трима и най-много петима партньори, и максимален принос от ЕС в размер на 3 млн. евро за проект.

Сравнително нова е възможността за помощ на екипите, които кандидатстват по схемите на „Хоризонт“ 2020 от мрежата EEN. Помощта се изразява в няколко аспекта с оглед постигане от страна на научните колективи и на иновативните МСП на научни постижения на най-високо ниво, както и укрепване на позицията на ЕС като световен лидер в научните постижения. На следващо място тази помощ се изразява в постигане на конкурентни индустрии чрез укрепване на индустриалното лидерство чрез иновации, целящи да върнат Европа по пътя на растежа и създаването на работни места. От съществено значение е изграждането на по-добро общество чрез въвеждане на нови методи за справяне със социалните предизвикателства по отношение на шест ключови области – здравеопазване; демографски промени и благосъстояние; безопасност на храните, устойчиво земеделие, морско дело и био-икономика; сигурна, чиста и ефективна енергия; развитие на устойчив транспорт; борба с климатичните промени и ресурсна ефективност и създаване на обединени, иновативни и сигурни общества. Помощ се оказва от страна на EEN и на проекти за сътрудничество в рамките на водещите инициативи за изследвания и иновации между ЕС и Китай. Продължителността на проектите не трябва да надвишава 3 години. Областите, съгласно работната програма „Хоризонт 2020“, които преимуществено се подпомагат са: храни, селско стопанство и биотехнологии; околна среда и транспорт/сухопътен.

С реализацията на помощта от страна на EEN следва да се постигне: подпомагане на МСП и на бенефициентите по европейски програми по въпроси, свързани с интелектуалната собственост; предоставяне на висококачествена експертиза по отношение на интелектуалната собственост чрез различни услуги; повишаване на информираността и осъзнаване на необходимостта от защита на интелектуалната собственост и мениджмънта ѝ; повишаване на капацитета при управлението на интелектуалната собственост, както и изграждане на дългосрочни партньорства със заинтересованите страни в областта и преодоляване на предизвикателства.

Мрежата EEN е възможно да оказва помощ на МСП или екипа от изследователи по отношение на: организиране на събития на място и онлайн; предоставяне на информация чрез публикации и статии; организиране на комуникационна стратегия на МСП или на научния екип, с оглед той да стане по-видими в страната и пред техните клиенти; предоставяне на полезни съвети чрез т.нар. посланици; съвместно разработване на казуси, интервюта и статии; подпомагане при изготвяне на партньорско споразумение в консорциум и договори с Комисията в частта на интелектуалната собственост; учредяване на стартиращи предприятия, създадени на база патента; интелектуална собственост; подпомагане при изготвяне на научноизследователски проекти за мобилност; подпомагане при изготвяне на частта в проектите по „Хоризонт 2020“ за разпространение на резултатите от проекта, както и предоставяне на експертиза при изготвяне на стратегии за експлоатация на научноизследователска инфраструктура.

В бъдещия програмен период 2021 – 2028 г се предвижда да функционира новата Програма „Хоризонт Европа“, която ще е девета рамкова програма на ЕС. Предложените бюджетни средства за нея са в размер на 100 млрд. евро. В тях се

включват 97.6 млрд. евро по линия на Програма „Хоризонт Европа“, (от които 3.5 млрд. евро ще бъдат разпределени за Фонд InvestEU) и 2.4 млрд. евро за Програмата на Евратом за изследвания и обучение. Програмата на Евратом, по която се финансират научни изследвания и обучение в областта на ядрената сигурност, безопасност и радиационна защита, ще акцентира върху неенергийни приложения като здравеопазване и медицинско оборудване; по нея също така ще се подпомага мобилността на научните работници в областта на ядрените изследвания по Програма „Мария Склодовска-Кюри“. С нея ще се надграждат постиженията и успеха на предишната програма за научни изследвания и иновации. Програма „Хоризонт Европа“ също така ще помогне за запазване на челните позиции на ЕС в областта на научните изследвания и иновациите и може да се определи като най-амбициозната до момента програма в тази област. С увеличението на финансирането за Европейския научноизследователски съвет ще се укрепи научното лидерство на ЕС в световен мащаб. Предвижда се да се модернизира финансирането за революционни по своето естество иновации в Европа. От Програма „Хоризонт Европа“ се очаква да бъдат генерирани нови и повече знания и технологии, с които да се насърчават върхови научни постижения и да се окаже положително въздействие върху растежа, търговията и инвестициите, както и значително социално и екологично въздействие. Всяко едно евро, инвестирано от Програмата, може потенциално да генерира възвръщаемост до 11 евро от БВП за период от 25 години. Инвестициите на Съюза в научноизследователска дейност и иновации се очаква да генерират преки печалби в размер до 100 000 работни места в дейности, свързани с научноизследователска дейност и иновации, в „инвестиционна фаза“ (2021 – 2027 г.). Програма „Хоризонт Европа“ ще продължи да бъде двигател на научни постижения чрез Европейския научноизследователски съвет и стипендиите и обмена по Програма „Мария Склодовска-Кюри“ като с нея ще бъдат въведени и следните основни нови характеристики:

1. **Повишаване ролята на Европейския иновационен съвет (ЕИС).** С негова подкрепа ще се съдейства ЕС да се превърне във водеща сила при разработването на иновации, с които се създават нови пазари. Създава се единно звено, което обединява най-обещаващия потенциал и революционните технологии по пътя им от лабораторията до пазара и което помага на най-иновативните стартиращи предприятия и дружества да разпространят идеите си. Новият Съвет ще съдейства да бъдат набелязани и финансирани бързоразвиващи се и високорискови иновации с голям потенциал да изграждане на напълно нови пазари. Той ще предложи пряко подпомагане за иновациите посредством два основни инструмента за финансиране: един за ранните стадии и един за разработването и внедряването на иновациите на пазара. ЕИС ще допълва работата на Европейския институт за иновации и технологии (EIT).

2. **Постигане на нови цели в ЕС за научни изследвания и иновации.** Предвижда се те да имат акцент върху социалните предизвикателства и промишлената конкурентоспособност. Комисията ще зададе нови дръзки и амбициозни задачи, които имат ясно определено допълнително предимство за Европа и които да помогнат за справянето с въпроси, които засягат ежедневието ни. Някои конкретни примери за тях са: борбата срещу рака, екологично чистият транспорт и океаните без пластмасови отпадъци. Тези задачи ще бъдат определени съвместно с гражданите, заинтересованите страни, Европейския парламент и държавите членки.

3. **Предвижда се увеличаване до максимална степен на потенциала за иновации в рамките на ЕС:** ще бъде удвоена подкрепата за държави членки, които изостават при използването в пълна степен на националния си капацитет за научни изследвания и иновации. Освен това, новите начини за осъществяване на полезно взаимодействие между структурните фондове и Кохезионния фонд ще позволят по-добра координация и съчетаване между видовете финансиране и ще улеснят процеса на възприемане на иновациите в регионите.

4. Планира се по-голяма степен на **откритост**: принципът за провеждане по-отворена наука ще се превърне в обичайния начин на работа на Програма „Хоризонт Европа“, с който ще се изисква по-открит достъп до публикации и данни. Това ще подпомогне по-активното навлизане на дейностите на пазара и увеличаването на потенциала за иновации на резултатите, постигнати благодарение на финансирането от ЕС.

5. Заложена е концепция за изграждане на **ново поколение на европейски партньорства и активизирано сътрудничество с други програми на ЕС**: с „Хоризонт Европа“ ще бъде оптимизиран броят на партньорствата, които съвместните програми по ЕС и съвместните фондове имат с партньори като промишлеността, гражданското общество и фондации за финансиране, за да се повиши тяхната ефективност и въздействие при постигането на приоритетите по политиките на Европа. С Програмата ще се насърчават ефективните и оперативни връзки с други бъдещи програми на ЕС, като политиката на сближаване, Европейския фонд за отбрана, Програмата на Европа в областта на цифровите технологии и Механизма за свързване на Европа, както и с международния проект за термоядрена енергия (ITER).

6. Повишава се ролята на **Съвместният изследователски център (JRC) – службата на Комисията за научни дейности и познания**. Тя ще продължи да предоставя: научни консултации, техническата помощ и специално посветени изследвания.

В заключение следва да се добави, че всяко МСП, което желае разширяване на контактите си в останалите държави – членки на тази мрежа, е възможно да създаде в мрежата EEN свой профил. Той може да е съответно: ТЪРГОВСКИ; ПРОЕКТЕН и ТЕХНОЛОГИЧЕН. На сайта на EEN, България има линкове и на трите вида профили, които МСП следва да отворят и да попълнят коректно данните за своите фирми.

Бизнес кооперирането на МСП чрез EEN се осъществява чрез:

1. Предоставяне на контакти от офертни бюлетини за търговско и производствено, технологично и проектно коопериране.
2. Публикуване на профил за търсене на партньори за търговско и производствено, технологично и проектно коопериране.
3. Участие в B2B събития, както и в бизнес мисии.

Възможности за финансиране на държавни (общински) дружества и публично-частни партньорства чрез ПЧП проекти от съвместните предприятия на ЕС (част от „Хоризонт 2020“): ЕКСЕЛ, Горивни клетки и водород 2 и Биотехнологични производства, в които Република България участва

По-голямата част от финансирането по „Хоризонт 2020“ ще се насочи за съвместни технологични инициативи (СТИ). Те се управляват под формата на съвместни предприятия и организират свой собствен научноизследователски план. Технологичните инициативи извършват активна дейност в редица области от стратегическа важност за ЕС: иновативни лекарства; горивни клетки и водород; по-чисти, по-тихи въздухоплавателни средства; био-базирани индустрии; и производство на електроника⁸. Република България има по-непосредствено отношение към дейността, в т.ч. и към управителните органи и научните комитети на съвместните предприятия (СП) на ЕС (те се финансират от Програма „Хоризонт 2020“): ЕКСЕЛ, Горивни клетки и водород 2 и Биотехнологични производства. Това предоставя възможности за финансиране на държавни (общински) дружества и публично-частни партньорства (ПЧП) чрез ПЧП проекти от техния бюджет. Условията за кандидатстване пред тях са различни.

Съвместното предприятие „Биотехнологични производства“ (СП БП) е публично частно партньорство между Европейската комисия (ЕК) и Консорциума „Bio-based Industries“ (BIC)⁹. Основните цели на СП са: **насърчаване доставките** на биомаса чрез повишаване производителността и изграждане на нови вериги за доставки – био-рафинерии; **оптимизиране ефективността** на преработка чрез изследвания и доказване на ефективност и икономическа жизнеспособност на големи знакови пазари на био-рафинерии, продукти и политики, както и **развитие на пазарите** на био-базирани продукти и оптимизиране на политическата рамка. Консорциумът е асоциация, създадена през 2012 г. за представяне на партньорите от частния сектор в СП и включва участници от различни сектори: селско стопанство, хранително-вкусова промишленост, доставчици на технологии, горски пулп и хартия, химикали, енергетика и крайни потребители. С почти 250 членове (пълноправни и асоциирани), вкл. големи компании, МСП, клъстери от МСП, научноизследователски организации, университети, технологични платформи и асоциации от цяла Европа, Консорциумът обединява авторитетен пул от кроссекторна и мултидисциплинарна експертиза в областта на биотехнологичните производства. Общо 3.7 млрд. евро ще бъдат инвестирани в био-базирани индустрии в периода 2014 – 2020 г. Участие на Европейския съюз (ЕС): 975 млн. евро чрез Консорциума за био-базирани индустрии и 2.7 млрд. евро, от които 1.8 млрд. евро ще са предназначени за т. нар. „водещи проекти“ (Flagship projects).

Ефектът и ползите от Съвместното предприятие се свеждат до разработване на потенциала за използване на **отпадъци**, в т.ч. и в **аграрния и в горския** сектори. На второ място е осъществяване на **диверсификация и увеличаване доходите на фермерите**: допълнително до 40 % на база наличните отпадъци, в т.ч. и замяна на най-

⁸ Актуален списък е публикуван на: <http://bit.ly/H2020Partners>.

⁹ www.bbi-europe.eu/participate/participate.

малко 30 % от химикалите и материалите на петролна база с био-материали и био-разградими такива до 2030 г. На трето място е създаване на **конкурентна био-базирана инфраструктура** в Европа, както и увеличаване броя на работните места, 80 % от които ще бъдат в селски и слабо развити райони. На четвърто място е доставка на био-базирани продукти, **сравними и/или превъзхождащи продуктите, произвеждани от изкопаеми ресурси** по отношение на цена, функции, наличност и екологични ползи. Новосъздадените био-продукти ще намалят средно с 50 % емисиите от CO₂ в сравнение с алтернативните им продукти, получавани от полезни изкопаеми.

Основните цели, които са поставени пред Съвместното предприятие „Биотехнологични производства“, както и пред фирмите от ЕС в тази област, които кандидатстват за паричен ресурс по програмите му са:

1. **От дървесно целулозни материали към съвременни био-горива, био-химикали и био-материали:** създаване на материална и технологична база за следващата генерация горива, химикали и материали.
2. **Следваща генерация вериги от стойност, базирани на горската промишленост:** използване на пълния потенциал на горската биомаса чрез подобряване и развитие на новосъздадени продукти и пазари.
3. **Следваща генерация вериги от стойност, базирани на агро-сектора:** реализиране на висока устойчивост и добавена стойност чрез подобрена агропродукция, продукти и пазари с нова добавена стойност.
4. **Възникване на нови вериги от стойност от органични отпадъци:** от проблеми с отпадъците към икономически възможности чрез реализиране на устойчиви технологии за превръщане на отпадъците в стойностни продукти.
5. **Интегрирани био рафинерии за производство на енергия, пулп и химикали:** реализиране на устойчиво био-енергийно производство.

Малките и средни предприятия (МСП), включително държавни или общински дружества, или такива, създадени по линията на ПЧП, могат да участват по следния начин:

Стъпка 1 – Откриване на подходяща конкурсна процедура. На Participant Portal се публикуват всички процедури от научно-изследователските и иновационни програми. Допълнителна информация за други процедури може да се намери в сектор „Other Funding Opportunities“ на този портал. Ако кандидатствате за първи път и не познавате програмите, ще е полезно да прочетете **H2020 Online Manual**. Това ще помогне при избора на най-подходящата програма във вашата област и профил. Малките и средни предприятия могат да потърсят информация и в Enterprise Europe Network.

Стъпка 2 – Съвместни проекти. Повечето, финансирани от ЕС проекти, са съвместни на най-малко 3 организации от различни държави – членки на ЕС или асоциирани страни. Всевъзможни услуги за търсене на партньори (partner search services) улесняват и помагат да се намерят организации, които биха желали да участват в проектните предложения. МСП могат да публикуват предложения/оферти за съвместна работа на тези сайтове. Програма „Хоризонт 2020“ също цели засилване на кооперирането в научните изследвания в ЕС, а също и сътрудничеството с участници – учени от не-европейски страни.

Стъпка 3 – Индивидуален изследовател или екип. Възможно е да изпратите проектните предложения като индивидуален изследовател, екип или организация. Подробни проекти се финансират с грантове по „Хоризонт 2020“ (European Research Council) и дейности по Програма „Мария Склодовска-Кюри“, а отделно МСП може да кандидатства индивидуално по инструмента на хоризонт „Хоризонт 2020“ – **SME instrument**.

Стъпка 4 – Ако притежавате вече профил на Participant Portal или т. нар. профил ECAS, можете да го използвате за бъдещи дейности. **Създаването на профил** става чрез кликане на **REGISTER**.

Стъпка 5 – На Participant Portal се поддържа **online register** на организациите, участващи в програми на ЕС, което позволява постоянна актуализация на данните и избягване на повторни запитвания за същата информация. Ако желаете да участвате в проектно предложение е необходимо да се **регистрирате** и да получите дигитален **Participant Identification Code (PIC)**, който е уникална идентификация на вашата организация и се използва при осъществяване на кореспонденцията с вас. Консорциумът трябва да включва **най-малко три** юридически лица, несвързани помежду си, от минимум три държави членки или асоциирани членове. Дейностите по координация и подкрепа могат да бъдат изпълнявани само от едно юридическо лице, създадено в държава членка или асоциирана страна. Конкурсните процедури са открити за всички видове участници (вж. **Guide for Applicants for Eligibility of Participants**). Размерът и обхвата могат да варират съобразно темата като СП БП насърчава участието на МСП в дейностите си.

Съвместното предприятие „Горивни клетки и водород 2“¹⁰ (СП ГКВ2) е предприятие, основано на принципа на публично-частното партньорство. То подкрепя научните изследвания, технологичното развитие и дейности в технологиите, които са свързани с авангардните енергийни методи на база горивните клетки и водорода в страните от ЕС. Пред него е поставена цел, която се свежда до ускоряване въвеждането на пазара на тези технологии, както и реализация на потенциала им като инструмент за постигане на нисковъглеродна енергийна система. Развитие на горивните клетки, като ефективна конверсионна технология и на водорода като чист енергиен носител. Те имат голям потенциал в борбата с въглеродните диоксидни емисии като чрез тяхното използване се намалява зависимостта от въглеродните съединения, изхвърляни в атмосферата. Целта на СП ГКВ2 е да реализира тези ползи за гражданите на ЕС като се търсят концентрирани усилия от страна на всички сектори. Предприятието е основано от Европейската комисия, представител на индустрията за производство на горивни клетки и водород, в лицето на NEW Industry Grouping, както и на научноизследователската общност, представена от Research Grouping N.ERGHY.

Предприятието „Горивни клетки и водород 2“ е създадено с оглед постигане на ускоряване развитието и на внедряването на технологиите в областта на горивните клетки и водорода. Например: едно МСП разработи H2Station (станции за зареждане с водород на автомобили, автобуси и други) и H2Drive (системи от горивни клетки за товаро-разтоварни машини). Участниците, кандидатствали с проекти в предприятието са подали досега и множество заявки за патенти.

В началото на програмния период Съветът на ЕС официално одобри продължаването на Инициативата Fuel Cells and Hydrogen Joint Technology по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ на ЕС. Съвместното предприятие „Горивни клетки и водород 2“ ще функционира до 31.12.2024 г. и обединява обществения и частния интерес в нова структура за реализация, начело с индустрията, осигуряваща съвместно дефинирани изследователски програми, отговарящи на нуждите и очакванията на индустрията, чрез фокусиране и ускоряване комерсиализацията на технологиите за горивни клетки и водород. Разходите за управление няма да надвишават 38 млн. евро, а оперативните ще се покриват от финансови вноски от ЕС до 646 млн. евро, плюс вноски в натура (in-kind) от държавите членки. Предприятието ще предоставя финансова подкрепа основно под формата на грантове за участниците в резултат на открити конкурсни процедури за набиране на предложения. Най-малко една процедура

¹⁰ www.fch.europa.eu/page/call-2015.

(call for proposals) ще бъде обявявана всяка година въз основа на Годишен работен план (Annual Work Plan). Три вида дейности ще бъдат подкрепяни от СП ГКВ2:

1. **Research and Innovation Actions (RIA)**, включващи дейности, насочени към създаване на ново знание и/или изследване на приложимостта на съвременни или подобрени технологии, продукти, процеси, услуги или решения. Необходимото ниво на технологична готовност (Technology Readiness Level (TRL)) ще бъде от 3 до 5.
2. **Innovation Actions (IA)**, включващи дейности, насочени към съставяне на планове за производство и дизайн на нови, променени или подобрени продукти, процеси или услуги, и ще включва прототипи, демонстрационни или пилотни, и дейности за пазарни репликации. Проектите могат да включват лимитирани research и innovation дейности, основно с TRLs от 6 до 8.
3. **Coordination and Support Action**, включваща координационни и подкрепящи дейности, съдържащи мерки като стандартизация, разпространение, повишаване разпознаваемостта и комуникации, networking, услуги за координиране или подкрепа, и проучвания.

За раздела **Research and Innovation Action** могат да кандидатстват най-малко 3 юридически субекта, всеки един от които е от различна държава членка или асоциирана страна. И трите субекта следва да са независими един от друг. В раздела **Innovation Action** могат да кандидатстват най-малко 3 юридически, независими един от друг субекта, от различни държави членки или асоциирани страни. В раздел **Coordination and Support Action** може да кандидатства най-малко един юридически субект от държава членка или асоциирана страна.

През първата фаза на СП ГКВ2 има общ бюджет 1.33 млрд. евро, предоставени съвместно от ЕС, индустрията и научно-изследователската общност. Втората фаза ще засили този ангажимент чрез създаването на реална европейска платформа за горивни клетки и водород, където индустрията, науката, местните, национални и европейски официални лица съвместно ще работят за решаване на основните предизвикателства в социално-икономически аспект, а също и на околната среда чрез създаване и разработване на технологии. Проектите по СП ГКВ2 ще подобрят дейностите, намалят стойността на продуктите, а също ще демонстрират готовността на технологиите за навлизане на пазара в областта на **транспорта** (автомобили, автобуси и зареждаща инфраструктура) и **енергията** (производство на водород и дистрибуция, съхранение на енергия и стационарни мощности за генериране). Всички предложения трябва да отговарят на условията, заложи в Правилата за участие в „Хоризонт 2020“. Проектното предложение ще се счита за допустимо, само в случай, че съдържанието му отговаря, изцяло или частично, на описанието на темата, по която то е представено, в съответната част от работния план, както и че отговаря на условията за допустимост.

Програмата на СП ГКВ2 за изследвания и иновации е структурирана около две изследователски и иновационни направления: транспортни и енергийни системи (**Transportation and Energy Systems**). Проекти, интегриращи транспортните и енергийните технологии, ги допълват. Направление „Транспорт“ обхваща всички аспекти на използване на водорода в транспорта, както и с пътни, железопътни, морски и авиационни приложения, в допълнение към необходимата инфраструктура от водородни станции за зареждане на превозните средства и системи. Направление „Енергия“ ще подкрепя проекти в четири области:

1. Производство на водород за съхранение на енергия и балансиране на мрежата от възобновяема електроенергия – включително производство на „зелен“ водород и съхранение. Първоначалният фокус ще е върху ролята на

водорода за интегриране на източници на възобновяема енергия (ВЕИ) в мрежата.

2. Производство на водород с ниско съдържание на въглерод от други източници – ще се разработват други водородни пътеки и при необходимост те ще бъдат демонстрирани.
3. Системи горивни клетки – покриващи технически разработки, необходими за намаляване на разходите, увеличаване живота и подобряване ефективността.
4. Съхранение на водород, пренасяне и дистрибуция – позволяваща съхранение в основния център за производство и дистрибуция до потребителската база.

Необходимо е бъдещите български бенефициенти – клъстери, общински администрации, държавни и общински фирми, и ПЧП (може и съвместно с научен институт или университет) да познават механизмите как да изготвят своите проектни предложения. По отношение изготвянето на проект за кандидатстване за научноизследователско финансиране от СП ГKB2, то следва те да открият подходяща конкурсна процедура или партньори по проекта си и да изпратят своето предложение на програмния портал на „Хоризонт 2020“¹¹, както и да открият собствена сметка, да регистрират своята организация и да изпратят проектното предложение.

Съвместното предприятие „Електронни компоненти и системи“ (СП ЕКСЕЛ) е създадено въз основа на публично-частното партньорство с цел поставянето на обединена Европа в авангарда на развитието на технологиите. То е образувано на 5.06.2014 г. и ще продължи да съществува десет години като е предвидено да функционира в областта на нанотехнологиите и вградените системи. Съвместното предприятие включва Европейската технологична платформа за интегриране на интелигентни системи – EPoSS от съществуващите до 2014 г. няколко съвместни предприятия, като: СП ENIAC и СП ARTEMIS. В неговото създаване участват: Европейският съюз (чрез Комисията); държавите членки и асоциираните страни към Рамковата програма „Хоризонт 2020“ на доброволна основа, както и три асоциации (EPoSS, AENEAS и ARTEMIS Industry). Те представляват водещите производители от областта на микро и нано електрониката, интелигентни интегрирани системи и вградени кибер-физически системи. Предприятие ЕКСЕЛ е на практика публично-частно партньорство между частния и общественния сектори за електронни компоненти и системи с оглед индустриалният сектор „Електроника“ да изготви и предложи на ЕК план за превръщане на ЕС в глобален лидер в микро и нано електрониката. Програмите му са насочени към развитието на нанодиапазонна полупроводникова технология; високо производителни изчислителни устройства, както и към интелигентни интерфейси и интегриране. На следващо място главните базови технологии в посочените области имат проекция във всички промишлени отрасли и в почти всички аспекти на живота като например: смартфон, смарт карта, интелигентна енергийна мрежа, умен град, дори и смарт управление.

¹¹ <http://ec.europa.eu/research/participants/portal/desktop/en/funding/index.html>.

На практика, всички тези сфери, пред които може да се постави думата „умен“ се основават на интегрирането на полупроводникови чипове, работещи с вграден софтуер. Те осигуряват тъканта, на която работи интернет; „дават живот“ на преносими телефони и таблети; карат коли – без шофьори и влакове – без машинисти, а самолетите летят – без пилоти, т.нар. безпилотни летателни апарати, в т.ч. и сателити. В днешно време, няма национална икономика, която може да спечели в глобалната конкуренция, без овладяването на тези технологии, които имат стратегическо въздействие.

Съвместното предприятие ЕКСЕЛ подбира проекти от отделните държави – членки на ЕС чрез открити годишни покани за участие в конкурси като следват процедура за представяне и оценяване на предложения на един или два етапа. Те предоставят финансиране на съвместни проекти и осъществяват координационни и спомагателни дейности. През предходните години, като например през 2012 г., големите дружества, които участваха, представляваха 31.1 % от всички участници, а МСП – 30 %. Малките и средни предприятия участват с конкретни теми за научни изследвания на съвместните предприятия по съвместните технологични инициативи. Това се дължи на стабилността и приемствеността на научно-изследователската и иновационната среда, условията за финансиране и участието на по-големи вериги за създаване на добавена стойност. По линия на двете предприятия, които се обединиха в ЕКСЕЛ, МСП получиха около 170 млн. евро, което представлява приблизително 27 % от цялото финансиране от страна на ЕС, предоставено след оценката. За сравнение – участието на МСП в специалната Програма „Сътрудничество“ на Седма рамкова програма възлизаше на 19 %. Повиши се и ефективността на МСП от 35 % на 44 %.

Бившето съвместно предприятие „Вградени изчислителни системи“ (ARTEMIS JU), понастоящем съставна част от ЕКСЕЛ е било създадено с цел подпомагане на европейската промишленост, за да може тя да се укрепи и да засили своите водещи позиции в тази област. В последните няколко години все повече МСП се включват в мрежи от заинтересовани страни за създаване на прототипи и опитни образци, експерименти и полеви изпитвания. Те постигат намаляване на развойните разходи и ускоряване на подготовката за пускане на пазара на произведените от тях продукти.

Бившето съвместно предприятие „Наноелектроника“ (ENIAC JU), понастоящем съставна част от ЕКСЕЛ е било създадено с оглед постигане на много висока степен на миниатюризация, необходима за следващото поколение наноелектронни елементи, например: пускане в експлоатация, оценка и подбор на пет производствени пилотни линии. Съответните проекти включват съвременна среда за научно-изследователска и развойна дейност (НИРД), позволяваща изпитването и демонстрирането на нови технологии в условия, близки до производствените. Целите, които ЕК е поставила пред екипа на СП ЕКСЕЛ са:

- принос към развитието в ЕС на силни и на конкурентоспособни в световен мащаб електронни компоненти и системи за промишлеността;
- наличие на електронни компоненти и системи от страните от ЕС за ключови пазари, с оглед на преодоляване на предизвикателствата пред обществото. Поставяне на ЕС в авангарда на развитието на технологиите, преодоляване на пропастта между научните изследвания и развойната дейност, респективно експлоатация на иновациите, укрепване на иновационните способности и създаване на икономиката на знанието в Европейския съюз;
- изготвяне на стратегии в държавите членки, за да се привлекат частни инвестиции в областта на ИТ индустрията;

- поддържане на устойчив ръст на развитието на полупроводниците, както и на интелигентна система за производство в Европа;
- укрепване на водещата позиция на инженерните системи на страните от ЕС;
- осигуряване на достъп на всички заинтересовани страни до инфраструктурата за дизайн и производство от световна класа;
- изграждане на динамична екосистема, включваща малки и средни предприятия (МСП), укрепване на съществуващите фирми и създаване на нови клъстери;
- развитие на системен инженеринг, софтуерна архитектура и моделно базирано проектиране; добавена приложна стойност, особено за комплексни, високо зависими системи.

Проектите, които фирмите от държавите от ЕС и асоциираните държави могат да подават пред СП ЕКСЕЛ са в следните няколко направления:

На първо място: създаване на т.нар. Pilot Lines and Test Beds. Проектът от типа пилотна линия се изпълнява от индустриален консорциум, включващ университети, малки, средни и големи предприятия. Могат да участват най-малко 3 независими партньора от три различни държави, които са насочени към високи нива на технологични изследвания, както и към използване на иновативни технологии и разработване на иновативни решения във връзка със стратегическите инициативи на ЕКСЕЛ. На следващо място – изграждане на нови и реалистични среди за развойна дейност и технологично развитие (R&D&I), свързани с индустриална среда като например: пилотна линия с капацитет да произвежда продукти в достатъчен обем, за да изградят своята стойност и потенциал. Тези дейности са специфично свързани с микро и нано електрониката и включват необходимата работата по подготовка на иновацията за излизане на пазара, с акцент върху валидирането и демонстрацията в релевантна и експлоатационна среда, която се изгражда още в рамките на проекта. Освен това, изпълнението и квалификацията трябва да бъдат част от целите на проекта. От друга страна, малки части от планираните проекти може да се нуждаят от насочване към по-ниските нива TRL, за да се подготвят научната и инженеринговата бази за пилотните дейности.

Друг възможен обхват на проектите, които могат да се изготвят и подават пред СП ЕКСЕЛ е за т.нар. демонстратори на иновативни пилотни проекти и на зони на тестване в естествени мащаби (full-scale). Иновативният пилотен проект има следните особености: изпълнява се от индустриален консорциум, включващ университети, малки, средни и големи предприятия – най-малко 3 независими партньора от три различни държави. Насочен е към по-високи нива на TRL (от ниво 4 до ниво 8) като използва иновативни технологии. Други възможни проекти са: разработване и демонстриране на иновативни решения, свързани със стратегическите инициативи на СП ЕКСЕЛ, също и изграждане на нова и реалистична среда за R&D&I, свързана с индустриална среда като например: зона за пълно мащабни тестове. На следващо място, демонстриране на продукти в релевантна среда, за доказване на тяхната стойност и потенциал; разработване на разгърнат план, водещ до производство/комерсиализация в ЕС; демонстриране на иновативни пилотни проекти и зони на тестване в естествени мащаби (full-scale), в т.ч. зони на пълно мащабни тестове на нови и появяващи се открития в областта на компютърните системи. Чрез него се извършва обширна инвестиция в оборудване и/или обновяване на инфраструктури, както за частното, така и за публичното пространство, включително домове, офиси, транспортни системи, училища, болници и заводи. Те изискват наличие на публично-частно партньорство, включващо ИКТ верига от доставки и индустрии като инженеринг, енергетика, строителство, здравеопазване, туризъм, финансови институции. Пилотните проекти за иновации, които се подават пред СП

ECSEL могат да допълват съществуващите партньорства по инициативите – „Smart Cities European Innovation Partnership“ и „Energy Efficient Building“ в рамките на Програма „Хоризонт 2020“. По този начин могат също така да подготвят бъдещи широко-машабни иновативни пред търговски дейности с обществени поръчки в областта на „Smart Everything Everywhere“.

Кандидатите – МСП и фирми, създадени по линия на ПЧП, които представят проекти пред трите съвместни предприятия, в които България е заявила участие, могат да разчитат на съфинансиране от 50 % от фондовете на трите предприятия. Тези, които участват с проекти пред СП ЕКСЕЛ, могат да разчитат и на 25 % национално съфинансиране, което следва да се отпусне от Министерството на икономиката.

Реализиране на ПЧП проекти от държавни (общински) дружества и от публично-частни партньорства чрез финансови инструменти посредством InnovFin и чрез предвидените схеми в Програма „Хоризонт 2020“

Европейската комисия (ЕК) предприе определени мерки, за да преодолее изоставането при внедряване в индустрията на научно-изследователска и развойна дейност. Факт е, че в това отношение Европа изостава в сравнение със САЩ, Канада, Австралия, Япония и други развити страни. Програма „Хоризонт 2020“ осигурява и достъп до използване на финансови инструменти чрез „**InnovFin – финансиране от ЕС за новатори**“, с което се осигуряват кредитни гаранции и рисково финансиране, от които е възможно да се възползват предприятията, (в т. ч. и малките и средни предприятия) от държавите – членки на ЕС. Тези инструменти са предназначени за новаторските фирми, които чрез тях по-лесно могат да получават достъп до финансиране. Иновативните дружества и други организации често пъти изпитват затруднения при осигуряването на достъп до финансиране за високорискови нови идеи или за тяхното разработване. Програма „Хоризонт 2020“ помага за запълването на тази „празнина по отношение на иновациите“ посредством заеми и гаранции, както и чрез инвестиране в иновативни малки и средни предприятия (МСП) и дружества с ниска или средна капитализация. Тази подкрепа действа като катализатор за привличане на частно финансиране и рисков капитал за научни изследвания и иновации. Изчислено е, че всяко 1 евро, което Европейският съюз (ЕС) инвестира, генерира 5 евро в допълнително финансиране. Размерът на първоначалното финансиране от бюджета на „Хоризонт 2020“ е 2.842 млрд. евро. През следващите години се очаква – благодарение на „InnovFin – финансиране от ЕС за новатори“ – да бъде общо осигурено финансиране на стойност над 24 млрд. евро (според някои прогнози – до 48 млрд. евро) за научно-изследователска и развойна дейност на малки, средни и големи предприятия, и организатори на проекти за научно-изследователска инфраструктура. Очаква се и чрез InnovFin да се постигне поставената от ЕК цел – до 2020 г. в ЕС 3 % от БВП да се инвестират в научно-изследователска и развойна дейност (НИРД).

Целево разработените нови финансови инструменти „InnovFin – финансиране от ЕС за новатори“ включват кредитни продукти в широк диапазон: от гаранции за посредници, които отпускат кредити на МСП, до преки заеми за предприятия. По този начин ще се подпомагат, както най-малките, така и най-големите проекти за научно-изследователска и развойна дейност в ЕС и страните, асоциирани към „Хоризонт 2020“. Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) ще предоставя кредити на средни и големи предприятия или гаранции на банки, които ще им отпускат кредити. Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) вече предоставя гаранции на банки, отпускащи кредити на малки и средни фирми, а на по-късен етап ще инвестира във фондове за рисков капитал, които извършват капиталови инвестиции в стартиращи и бързо разрастващи се фирми.

Гаранциите и кредитите, отпускани по линия на InnovFin, са финансирани със средства, които са заделени по Програма „Хоризонт 2020“ и ЕИБ. Предвид това обстоятелство, финансирането по всички инструменти се определя от търсенето, без предва-

рително да се разпределят средства по сектори, страни или региони. В близко бъдеще тези дългови инструменти ще бъдат допълнени от набор от капиталови инструменти, управлявани от ЕИФ. За продуктите InnovFin са характерни следните особености, отнасящи се до финансирането на МСП:

1. Продуктите InnovFin имат за цел подобряване на достъпа до рисково финансиране на научно-изследователска и развойна дейност на големи предприятия, средни и големи дружества със средна пазарна капитализация; за университети и научно-изследователски институти; за научно-изследователска инфраструктура (включително благоприятстваща иновациите инфраструктура); за публично-частни партньорства и за предприятия или проекти със специално предназначение, (включително за първи по рода си демонстрационни проекти на промишлени решения с търговско измерение). На бенефициенти от тази група предприятия ЕИБ е възможно да отпуска кредити на стойност от 7.5 – 300 млн. евро.
2. С финансирането на НИРД за индустрията и конкретно на предприятия, с оглед на техния растеж, InnovFin за дружества със средна пазарна капитализация предлага привилегирани и подчинени заеми или гаранции, (включително мецанин и квазикапиталово финансиране) с цел подобряване на достъпа до финансиране, предимно за иновативни по-големи дружества със средна пазарна капитализация (с до 3000 служители), но и за МСП, и дружества със средна пазарна капитализация. Европейската инвестиционна банка ще предоставя пряко кредити на стойност от 7.5 – 25 млн. евро на бенефициенти от държавите членки и асоциираните в ЕС за иновативни проекти в по-големи дружества със средна пазарна капитализация (до 3000 служители). Инструментът се управлява от ЕИБ, а финансирането се предоставя чрез посредници-банки и финансови институции в държавите членки и асоциираните към ЕС държави. Финансовите посредници получават гаранции за покритие на част от своите потенциални загуби от ресурс на ЕИБ, която също така ще предлага насрещни гаранции на гаранционните институции.
3. В гаранционните схеми на InnovFin се предлагат гаранции и насрещни гаранции за дългово финансиране на стойност между 25 000 евро и 7.5 млн. евро с цел подобряване на достъпа до финансиране за иновативни малки и средни предприятия и за малки дружества със средна пазарна капитализация (с до 499 служители). Инструментът се управлява от ЕИФ, а финансирането ще се предоставя чрез банки и финансови институции – посредници в страните от ЕС и асоциираните страни. Европейският инвестиционен фонд предоставя гаранции на финансовите посредници за част от техните загуби по дългово финансиране, обхванато от инструмента.
4. Консултантските услуги InnovFin, които се предлагат от екипи на ЕИБ въз основа на заделен ресурс от 28 млн. евро от бюджета на „Хоризонт 2020“ имат за цел подобряване на финансовата осъществимост, както и на инвестиционната готовност на големи проекти, които се нуждаят от значителни и дългосрочни инвестиции. Предлагат се също и компетентни съвети от консултанти с оглед на подобряване на условията за достъп до рисково финансиране за НИРД. Основната целева група са организаторите на големи проекти за НИРД, които съответстват на приоритет „Обществени предизвикателства“ на „Хоризонт 2020“. Очаква се, благодарение на консултантските услуги, да се ускори разработването на крупни проекти, които са на обща инвестиционна стойност от около 20 млрд. евро.

В края на януари 2016 г. две български банки – ПроКредит Банк и Райфайзенбанк – подписаха споразумения с Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ), които се отнасят до предоставяне на гаранции с ресурс от InnovFin с оглед да се цел насърчаване финансирането на малки и средни предприятия и на малки дружества със средна пазарна капитализация (с до 499 служители), които се нуждаят от инвестиции и/или оборотен капитал за финансиране на научни изследвания, развойна дейност и иновации. Програмата за гаранции за МСП InnovFin е част от „InnovFin – ЕС финансиране на иновации“. Тя предоставя гаранции и контрагаранции за дългово финансиране между 25 000 евро и 7.5 млн. евро. Механизмът за гарантиране се управлява от ЕИФ и се осъществява чрез финансови посредници (банки и други финансови институции) в държавите – членки на ЕС и асоциираните страни. Те се подбират от ЕИФ след покана за изразяване на интерес за финансови посредници в цяла Европа. На тях по Програмата се предоставят гаранции срещу част от загубите им по дълговото финансиране.

Първото общо споразумение за 250 млн. евро, сключено по линия на InnovFin, е с германската ПроКредит Холдинг – компанията-майка на групата ПроКредит банки. През юли 2017 г. ЕИФ и ПроКредит групата подписват допълнително споразумение и така средствата за финансиране на малки и средни иновативни фирми стават общо 820 милиона евро за всички единадесет страни, в които ПроКредит банките оперират (Германия, Албания, Сърбия, Македония, Босна и Херцеговина, България, Гърция, Румъния, Молдова, Украйна и Грузия). ПроКредит Банк (България) има готовност да генерира портфейл от 100 млн. евро за кредити за българските предприемачи за иновации и модернизация на бизнеса им. Банката финансира по Програмата клиенти от различни сектори на икономиката, сред които фармацевтичната, химическата и текстилната промишленост, мебелната индустрия, машиностроенето и производство на машинни части, всякакви видове производство, търговия на едро и дребно, сектор услуги – туризъм, транспорт, дистрибуция, а също така и земеделие. Финансират се проекти по внедряване на нови или подобряване на съществуващи продукти, нововъведения или подобряване в производствените процеси, реорганизации в работните процеси и други (напр. инсталиране на GPS системи за проследяване на транспортни средства; внедряване на нови машини, използвани при производството; пускане на нова реклама в медиите; вкарване на нов символ на търговската марка; придобиване на нови производствени помещения или офиси, а също и за обучение на работници и служители на фирмите).

Втората банка, която сключи споразумение по InnovFin е **Райфайзенбанк (България) ЕАД**, дъщерна търговска банка на Райфайзен Банк Интернешънъл АГ (Австрия), която от около 20 години банкира у нас. Този ресурс е предназначен преди всичко за финансиране, в т.ч. и за кредитни гаранции за иновативни МСП.

Споразумението по InnovFin с Райфайзенбанк е част от Плана „Юнкер“, тъй като парите за него са компонент от допълнителния ресурс по него. Мениджърите на Райфайзенбанк и тези от Европейският инвестиционен фонд, подписаха гаранционно споразумение в тази връзка, чиято цел е да увеличи финансирането за иновативни малки предприятия и средни компании в България. Трансакцията се осъществява с подкрепата на Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) – основата на Инвестиционния план за Европа. Това споразумение е насочено за насърчаване финансирането на иновациите в рамките на InnovFin с подкрепата на ЕФСИ. Споразумението е в резултат на усилията на Групата на Европейската инвестиционна банка за бързо реализиране на конкретни инициативи по ЕФСИ, в съответствие с очакванията на държавите членки, Европейската комисия и Европейския парламент. Основната му цел е да насърчи кредитирането и гаранционните споразумения като допринесе за откриването на нови работни места, респективно и за икономическия растеж в България. Благодарение на новото споразумение с ЕИФ, през следващите две години, Райфайзенбанк ще осигури финансиране в размер на 35 млн. евро за иновативни компании в България. Кредитите ще се отпускат с гаранционно покритие

от ЕИФ, в рамките на инициативата „InnovFin – ЕС финансиране на иновации“ с финансовата подкрепа на Програма „Хоризонт 2020“.

През май 2018 г. Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) и УниКредит Булбанк подписаха ново споразумение за увеличаване размера на гаранциите по линията InnovFin, която е насочена към развитие на иновациите. Целта е подобряване на достъпа до финансиране на иновативни малки и средни предприятия и на малки дружества със средна пазарна капитализация в осем страни. Новото споразумение ще позволи на УниКредит да предложи, чрез своите банки и лизингови дружества, допълнително финансиране на стойност 340 млн. евро за иновативни компании в Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Чехия, Словакия, Унгария, Румъния и Сърбия. Заедно с първоначално подписаното рамково споразумение в размер на 160 млн. евро, МСП и дружествата със средна пазарна капитализация в изброените държави ще имат достъп до финансиране, равняващо се на половин милиард евро. InnovFin е активен за УниКредит Булбанк от края на 2016 г. за малки и средни иновативни клиенти. Новото за България по InnovFin е свързано с добавянето като посредник по Програмата и на УниКредит Лизинг с общ портфейл 15 млн. евро. Така Програмата вече става активна и за лизингови клиенти. Споразумението се осъществява с подкрепата на „Хоризонт 2020“ и Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ), които са в основата на Плана за инвестиции за Европа. Програма „Хоризонт 2020“, а в т.ч. гаранционните споразумения с банките от групата на УниКредит в България, Хърватия, Чехия и Словакия, Унгария и Румъния ще бъдат подкрепени от ресурси, идващи от ЕФСИ. С увеличението на гаранционното споразумение повече от 500 иновативни МСП ще се възползват от новите възможности за финансиране, предоставени от УниКредит в осем държави чрез 13-те дъщерни дружества на Групата. УниКредит може да разчита на своя опит в досегашното си споразумение с InnovFin, силния фокус върху МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация, както и внушителната си мрежа от клонове в страните от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) с цел да развива компании с висок потенциал за ръст и да насърчава иновациите и предприемачеството. По силата на увеличението на гаранционното споразумение, може допълнително да се подпомогне развитието на иновативни МСП, като се улесни достъпа до финансиране и се подпомогне българската икономика. Увеличеното финансиране отговаря на стремежа и ангажираността на Европейския съюз да стартира бързо конкретни инициативи, целящи ускоряването на кредитни, а също и гаранционни споразумения за насърчаване на заетостта и растежа в ЕС. Проектите и споразуменията, одобрени за финансиране по ЕФСИ, се очаква да осигурят повече от 248 млн. евро инвестиции и да подпомогнат почти 611 000 МСП във всички държави членки.

Подписано бе споразумение, което предоставя възможност на ОББ (доскоро СИБАНК, а понастоящем – ОББ (през 2018 г. ОББ и СИБАНК се сляха, а новото име на банката, която се образува при сливането им, е ОББ) да финансира при по-изгодни условия инвестиционни проекти и оборотни кредити на малки, средни и средноголеми (с до 3000 служители) предприятия в почти всички сектори на икономиката. Представителите на малкия и средния бизнес е възможно да кандидатстват за финансиране за кредитните продукти, разработени въз основа на този ресурс. Кредитите са с преференциални лихвени нива и без такса за разглеждане на искането за кредит, а допълнително удобство е възможността от комбиниране с гаранционни инструменти. Линията може да се използва и за кредитиране на бенефициенти по европроекти, в т.ч. и публично-частни партньорства (ПЧП). Целта на InnovFin е да подпомогне финансирането на иновативни МСП, както и малки междинни предприятия с до 499 служители. Предимствата се свеждат до: облекчени изисквания за обезпеченост – гаранционно покритие в размер на 50 % от размера на кредита; пониски лихвени условия в сравнение със стандартните продукти на банката.

Параметрите на кредитите, ползващи гаранционен инструмент по Програма „InnovFin“ от ОББ са:

Вид кредит	Инвестиционен Оборотен, (включително овърдрафт и кредитна линия)
Размер на кредита	25 000 евро – 7 500 000 евро (или равностойност в лева)
Гаранционно покритие	50 % от размера на кредита
Валута	лева и евро
Срокове	Оборотни кредити – до 36 м. Инвестиционни – до 120 м.
Лихви и такси	Преференциални условия

Налице са и други източници на финансиране чрез Програма „Хоризонт 2020“. Посредством партньорства Програмата ще предприеме по-тесни съвместни действия с национални и регионални програми, ще насърчи повишаването на частните инвестиции в научните изследвания и иновациите, и ще обедини европейските ресурси с цел справяне с най-големите предизвикателства. Публично-частните партньорства също позволяват организациите от публичния сектор в държавите – членки на ЕС да изготвят съвместни научно-изследователски програми. Обхванатите области включват: подкрепа за високотехнологични МСП; нови терапии за болести, свързани с бедността; нови технологии за измерване, както и технологии, които позволяват на възрастните хора и хората с увреждания да живеят безопасно в собствените си домове.

Съфинансирането на програми е твърде съществена част от предлаганите от Европейската комисия (ЕК) възможности за реализиране на проекти от МСП, в т.ч. и от ПЧП. Основната цел на действията по „Съфинансиране на програми“ е допълването на отделни покани за участие или програми. Например: налице са покани за предложения между национални научноизследователски програми (съфинансиране ERA-NET); на второ място – покани за участие в търг за публични доставки на развойни продукти или обществени поръчки за иновативни решения (съфинансиране **доставки на развойни продукти (РСП) срещу обществените поръчки за иновации (РРІ)** и на трето място – програми за мобилност (съфинансиране по „Мария Склодовска-Кюри“).

В предходния Програмен период 2007 – 2013 г., когато функционираше Седма рамкова програма (на част от тези проекти продължава реализацията им и в настоящия Програмен период) на ЕС, т.нар. „Фабрики на бъдещето“ (ФБ) бяха разглеждани като част от Плана за възстановяване, както и като инструмент за поддържане на производството на добро ниво, особено на МСП. Това се налагаше с цел МСП да се реализират в повече конкурентни сектори след края на кризата. Създаването им се изисква поради това, че европейското лидерство бе застрашено от конкуренти и най-вече от фирми от САЩ и Индия. Те функционираха като развойна дейност и технологично развитие проекти (R&D&I), предложени от фирми от индустрията; координирани конкурси между темите на Седма рамкова програма, ИКТ и NMP **H2020-NMP-2014-2015** – схема по „Хоризонт 2020“ за: нанотехнологии, материали и нови производствени технологии като интелигентните продукти предлагат нови възможности за създаване на стойност и работа. В тях участваха: R&D&I ключови играчи от европейските технологични платформи ARTEMIS, ENIAC, EPOSS, EUROP, NESSI, PHOTONICS21, MANUFUTURE и Технологични и индустриални потребители (големи и МСП), академични изследователи.

В Програмен период 2007 – 2013 г. те разполагаха с общ бюджет от 645 млн. евро – 245 млн. евро (ИКТ) + 400 млн. евро (NMP). Така наречената Пътна карта на фабриките на бъдещето им предоставя развитие в няколко подобласти – устойчиво производство, интелигентно производство с ИКТ и експлоатация на нови материали чрез производството. При тях се финансират иновативни ИКТ проекти, които оптимизират производствения процес, както и на нови системи в тази сфера.

Фокусът на тези авангардни технологии бе на първо място върху т.нар. „Умни фабрики“. Предложенията трябваше да използват развити ИКТ-базирани технологии в производството; да бъдат „водени“ от индустрията и да имат силен валидационен елемент с измерими цели по 34 получени предложения за проекти. Поисканото финансиране бе за около 160 млн. евро (35 млн. евро инд. бюджет – 1:5). То бе насочено за комплексни инженерни платформи, в т.ч и за обмен на интердисциплинарна информация, интегриране на работния процес и усвояване на знания. На второ място – за средства за симулация и виртуален прототип. Например: по-добри модели с динамична конкурентност, модел за автогенерация и оптимизация. На трето място – за средства за холистично моделиране и симулация на пълен комплекс продукти и процеси с мултифизични качества, позволяващи промени в толеранса, както и за симулация на поведението на продукт/процес от атомно ниво нагоре.

Цел FOF.ICT.2010.1	Задържани Проекти	Включени Теми	Невключени Теми
Интегриран процес автоматизация и оптимизация за устойчиво производство	PLANTCOCKPIT FOFDATION	Всички	
ИКТ и сензорен мониторинг в реално време на използваната енергия и материалите	KAP	Всички	
Роботизирано Производство Процесите, тествани и валидирани в реални условия	ROBOFOOT	Всички	
Лазерни приложения	QCOALA	Производство на „екологично-приятелски“ Продукти	Лазерни системи за енергийно-ефективни процеси
Европейски ИКТ за ФБ	ACTIONPLANT	Всички	

По отношение на т.нар. „Умни фабрики“ е поставена една основна цел: повече автоматизация и по-добър контрол, както и оптимизация на процесите. За постигането ѝ са използвани следните средства: софтуерни, лазерни, в т.ч. и интелигентни устройства, вградени в машините и в инфраструктурата на фабриките. По отношение на т.нар. „Виртуални фабрики“ целта им се свежда до управление на веригата на доставките и създаване на стойност чрез интегриране на продукти и услуги като се използва софтуер за връзки и управление. За т.нар. „Цифрови фабрики“ е характерно, че е налице стремеж да се „види“ продукта преди да се произведе като се използва специализиран софтуер за цифрово представяне и тестване на продуктите и процесите, преди тяхното производство и употреба. Производството претърпява радикални промени, а същевременно са налице и фрагментирани пазари за този вид изделия. От простата доставка на продукти до доставката на продуктова функционалност. Днешните сложни продукти (например: avionics) изискват тестване на по-ранен (цифров) прототипен етап. Очакваните резултати от Фабриките на бъдещето са:

1. Разпределена, адаптивна, интероперабилна виртуална околна среда на предприятията чрез интегриране на нови управленски методи и ИКТ за преминаване на виртуалните фабрики зад съществуващата оперативна способност.
2. Реално управление на жизнено производство чрез постигане на нови отношения между акционерите въз основа на знанията и уменията, в т.ч. и отнотно веригата на добавената стойност.
3. Компонентно-базирани способности, позволяващи иновативно и динамично създаване на услуги чрез устойчиво управление на продуктово-базирани услуги, както и интернет-базирано сътрудничество, насочено към потребителя, с помощта на реални средства, включително нови производствени бизнес модели и практики за подобряване и за поддържане на продуктово-базирани услуги спрямо веригата на добавена стойност.

В заключение е необходимо да се посочи, че един от ефектите на т.нар. „Фабрики на бъдещето“ са комплексните инженерни платформи. Те служат за обмен на интердисциплинарна информация, интегриране на работния процес, както и за усвояване на знания чрез използване на средства за симулация и на виртуален прототип. Например: разработка на по-добри модели с динамична конкурентност, модели за авто-генерация за оптимизация. На второ място, разработка на средства за холистично моделиране и за симулация на пълен комплекс продукти и процеси, са ефективни и имат мултифизични качества, позволяващи промени в толеранса, а симулацията на поведението на продукт/процес се ситиуира от атомно ниво нагоре. Фокусът на „Виртуалните фабрики“ е в интегрирането на разпределени производствени предприятия, (вкл. веригата на доставките) и в интегриране на продукти и услуги, както и в управление на променливи производствени преимущества. Фокусът на „Цифровите фабрики“ е в изграждането на инженерни платформи чрез средства за създаване на симулационни и виртуални прототипи, и чрез средства за моделиране и симулация на комплексни продукти/процеси. Предложенията за тях трябва да използват напреднали ИКТ-базирани технологии за производството и следва да бъдат породени от индустрията, както и да имат силен валидационен елемент и да са налице количествени измерения в резултат на целенасочени изследвания.

Водещи фирми в IT сектора и в телекомуникациите са сред ключовите индустриални компании, специализирали в разработки на т.нар. „Фабрики на бъдещето“, сред които са SAP, Alcatel-Lucent, ATOS Origin, BT, Telefonica, France Telecom, T-Systems и т.н. Други ключови индустриални „играчи“, които са изготвили разработки в тази област са: Dassault Systèmes, Delcam, Siemens PLM Systems, Eigner+Partner, както и много високотехнологични МСП, но засега няма такива МСП от България. У нас тези няколко големи фирми разполагат с относително големи филиали и биха могли да кандидатстват по тази линия.

Сред другите функциониращи схеми, които се отнасят предимно до държавните учреждения, общинските администрации, както и към общинските фирми и МСП, създадени по линия на ПЧП, може да се подават апликационни форми за кандидатстване по следните процедури:

1. DRS-17-2014/2015: Защита на градските меки цели и градските критични инфраструктури (Protection of urban soft targets and urban critical infrastructures). Целта на схемата е да се ангажират МСП в областта на изследванията и развитието на сигурността и по-специално – да се улесни и да се ускори внедряването на техните разработени продукти/услуги на пазара. Действията и дейностите, предвидени по тази процедура, са свързани с опазване на градските меки цели и градските критични инфраструктури. Специфично внимание трябва да се обърне на т. нар. „градски меки цели“, които са подложени на увеличаване на заплахите за сигурността. Тези цели могат да бъдат определени като градски райони, в които голям брой граждани са свободно допуснати, за обичайни дейности, специални събития или пребивават, или се събират рутинно. Те включват паркове, площади и пазари, молове, влакови и автобусни гари, пътнически терминали, хотели и туристически курорти, културни, исторически, религиозни и образователни центрове, банки и други. Секторите на критичните инфраструктури, включени в Европейската програма за защита на критичната инфраструктура (European Programme for Critical Infrastructure Protection – EPCIP) – енергийни инсталации и мрежи, комуникационни и информационни инфраструктури, финанси и финансови институции (банки, ценни книжа и инвестиционни фондове), вода и водни обекти (язовири, водни резервоари, водопреносни мрежи), веригата за

доставки и държавното управление (например: критични услуги, съоръжения, информационни мрежи, активи и ключови национални обекти и паметници на културата) са от значение не само в национален мащаб, но могат да се считат и за критични инфраструктури за градските условия.

2. IT-1-2014/2015: Бизнес иновационни изследвания за транспорта (Small business innovation research for Transport). Европейският сектор на транспорта трябва да има капацитета да доставя най-добрите продукти и услуги по ефективен (както финансов, така и времеви) начин, за да запази лидерството си и да създаде нови работни места, както и за да се справи с проблемите на околната среда и мобилността. Ролята на МСП по отношение на отговора на тези предизвикателства е от решаващо значение, тъй като те са ключови играчи във веригите за доставки. Засилване на участието на по-слабите играчи в иновационни дейности, както и улесняването на стартирането и появата на нови високотехнологични МСП е от първостепенно значение.

3. SIE-1-2014/2015: Стимулиране на иновационния потенциал на МСП за нисковъглеродна и ефикасна енергийна система (Stimulating the innovation potential of SMEs for a low carbon and efficient energy system). Тази схема се отваря предвид това, че МСП играят решаваща роля в развитието на ресурсно-ефективни, рентабилни и достъпни технологични решения за намаляване на въглеродните емисии и изграждане на по-ефективна и устойчива енергийна система. Очаква се тази система да допринесе значително за преодоляването на всички предизвикателства, очертани в правната основа на „Хоризонт 2020“. Такова е общественото предизвикателство „Сигурна, чиста и ефективна енергия“, по-специално по отношение на: намаляване на консумацията на енергия и на въглеродния отпечатък чрез интелигентна и устойчива употреба, (включително енергийно ефективни продукти и услуги, както и „Интелигентни градове и общности“); ниски разходи, доставка на нисковъглеродна електроенергия (включително енергия от възобновяеми източници, както и чрез улавяне и съхранение на въглероден диоксид и повторна употреба); алтернативни горива и мобилни източници на енергия; една единствена интелигентна европейска електропреносна мрежа; нови знания и технологии, както и ясно вземане на решения и обществена ангажираност. Проектите за иновации ще бъдат подпомогнати, ако адресират специфичната цел, очертана в правната основа на „Хоризонт 2020“ – обществено предизвикателство „Сигурна, чиста и ефективна енергия“ и демонстрират висок потенциал по отношение на конкурентоспособността си и перспективите си за растеж, подкрепени от стратегически бизнес план. Дейностите трябва да се фокусират около нововъведението – демонстрации, тестове, изграждане на прототипи, пробни полети, мащабиране, миниатюризация, дизайн, пазарно възпроизвеждане и други подобни дейности, които се стремят да доведат иновационната идея (продукт, процес, услуга и т.н.), до равнище в което може да се внедри в индустрията и постепенно да се въведе на пазара. За технологичните иновации се предвижда достигане на готовност от ниво 6 или по-високо (или съответното ниво за нетехнологичните иновации).

3. INSO-9-2015: Иновативни мобилни приложения за електронно правителство (Innovative mobile e-government applications by SMEs). Актуалните обществени и икономически предизвикателства, както и повишаващите се очаквания за намаляване на тежестта върху потребителите, оказват натиск върху всички публични администрации да осигурят ефективни, открити и ориентирани към гражданите услуги. Поради увеличеното използване на мобилните технологии, както и увеличаването на наличността на публична информация, данни и онлайн услуги, обществените услуги могат да бъдат трансформирани. Съчетаването на открити публични данни и услуги с информация и услуги, предоставяни от частния сектор, може да доведе до иновативни и персонализирани удобни услуги, които да бъдат лесно достъпни. Благодарение на своя размер, знания и бързина, МСП са ключови участници в предоставянето на тези иновативни услуги. Пазарът за мобилни устройства и приложения е много динамичен и

на него най-вече липсват приложения, създадени специално за публичния сектор. Поради това ангажирането на МСП в потенциално огромния държавен сектор на пазара на иновациите е предизвикателство за местните и регионалните публични власти.

Възможности на финансиране на проекти по линия на ПЧП, (в т.ч. от фондове за дялово финансиране и чрез гаранционни схеми) чрез новата Програма за малките и средни предприятия на ЕС – „COSME“

Съпътстващо финансиране по европейски програми малките и средни предприятия (МСП) могат да получат освен по „Хоризонт 2020“ и по Програмата за конкурентоспособност на предприятията и малките и средни предприятия – COSME. Тя е приета с Регламент (ЕС) №1287/2013 г. на Европейския парламент и на Съвета от 11.12.2013 г. Програма „COSME“ е насочена към специфичните нужди на МСП и надгражда Програмата за предприемачество и иновации, създадена в периода 2007 – 2013 г., в съответствие с Рамковата програма за иновации, с изключение на иновационните дейности, които се подкрепят от Програма „Хоризонт 2020“. Европейската комисия (ЕК) е отговорна за изпълнението на „COSME“ като частично е делегирано изпълнение от Европейската изпълнителна агенция за малки и средни предприятия в Брюксел, а за финансовите инструменти е делегирано изпълнението от Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) в Люксембург. От средата на 2015 г. Програмата е част от т.нар. План „Юнкер“.

Програма „COSME“¹² е с общ бюджет от 2.3 млрд. евро за периода 2014–2020 г. В обхвата ѝ са четири специфични цели на подпомагане, в т.ч.:

1. Подобряване достъпа до финансиране за МСП под формата на капиталови и дългови инструменти.
2. Подобряване достъпа до пазарите за МСП по-специално в рамките на Съюза, но също и в световен мащаб.
3. Подобряване на рамковите условия за конкурентоспособност на предприятията от Съюза, по-специално във всички сектори, вкл. в сектора на туризма.
4. Насърчаване на предприемачеството и на културата на предприемачество.

В настоящия програмен период, Програма „COSME“ се разглежда преди всичко като инструмент за финансиране, защото улеснява достъпа на МСП до финансови средства.

За тази цел почти 1.4 млрд. евро от бюджета на „COSME“ се разпределя за заеми и рисков капитал, които могат да се допълват с използването на национални финансови инструменти за МСП.

Финансовите инструменти на Програмата включват: Механизъм за гарантиране на заеми, (в т.ч.: покриване на гаранции за заеми до 150 000 евро, предназначени за МСП) и Капиталов механизъм за растеж, (включва подкрепа на фондове за рисков капитал, с особен акцент върху разширяването и фазата на растеж на МСП).

Останалите 1 млрд. евро от бюджета на „COSME“ са предназначени основно за голяма част от успешните програми на предходния програмен период от Програма за иновации. Това са мрежата EEN, Програмата „Еразъм за млади предприемачи“,

¹² http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/index_en.htm.

програми за интернационализацията на МСП, за подкрепа на клъстери, за обучение в предприемачество, за информационните бюра относно правата на интелектуалната собственост на МСП, за програми за намаляване на административната тежест за предприятията и т.н.

Чрез Програма „COSME“ се подпомага и прилагането на европейските политики в полза на МСП от държавите членки, както и насърчаването на предприемачеството, особено сред новите предприемачи, младите хора и жените предприемачи.

Министерството на икономиката, в качеството си на държавна институция, има представител на Република България в Комитета по Програма „COSME“ към ЕК. Министерството популяризира Програмата, публикува и разпространява актуална информация за финансовите инструменти и за грантовите помощи чрез интернет страницата си, както и чрез специализирани събития и семинари.

Управлението на финансовите инструменти по „COSME“ се извършва от Европейския инвестиционен фонд, който през август 2014 г. обяви Поканите за заявяване на интерес към финансовите посредници от държавите членки. Отворени процедури за финансовите инструменти по Програмата в срок до 30.09.2020 г. са: Покана за заявяване на интерес към финансовите посредници за Механизма за гарантиране на заеми (EFG) и Покана за заявяване на интерес към финансовите посредници за Капиталовия механизъм за растеж (LGF). Кандидатстването от страна на финансовите посредници от държавите членки става директно в ЕИФ без намесата на държавна институция от съответната държава.

В Република България по Програма „COSME“ има сключени споразумения по Механизма за гарантиране на заеми със Сибанк, Българска Банка за развитие, Национален гаранционен фонд към ББР, Райфайзенбанк и Райфайзен Лизинг, България.

Първото споразумение по Програмата е между Европейският инвестиционен фонд и Сибанк (понастоящем ОББ) в размер на 200 млн. лв. (близо 100 млн. евро под формата на кредити за МСП в България). Кредитите, които бяха предоставени в резултат на гаранция от ЕИФ дадоха възможност на Сибанк (понастоящем ОББ) да предостави допълнително финансиране при благоприятни условия за над 1 000 МСП.

Гаранционните схеми по Програмата дават възможност на частично обезпечаване на нови кредити и банкови гаранции като по този начин се улеснява достъпа до финансиране на предприятията. Налице са облекчени изисквания към предоставяне на обезпечения в сравнение със стандартните изисквания и възможност за гратисен период по инвестиционни кредити, както и възможност за ползване на ресурс от външни за банката финансови институции. Няма такса за включване в Гаранционната програма „COSME“. Кредитополучателите могат да са микро, малки и средни предприятия, регистрирани на територията на Република България и отговарящи на критериите на действащия закон за МСП. Предназначението на кредита е: финансиране на инвестиционни проекти като покупка на ДМА (машини и оборудване, транспортни средства); изграждане, обновяване на производствени складове, административни площи; покупка на суровини и запаси и други; финансиране на оборотните нужди на предприятието – покупка на суровини, материали, стоки, външни услуги, ДДС по инвестиционни проекти и други под формата на овърдрафт, кредитна линия или кредит на вноски; банкови гаранции за участие в търг, добро изпълнение, плащане и други. Минималният срок на кредита е 12 месеца, а максималният срок е от 60 до 120 месеца в зависимост от размера му – в лева или в евро. За сектори товарен автомобилен транспорт (НКИД 49.4): максимален размер 1 500 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 60 месеца; максимален размер 750 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 120 месеца. За всички останали сектори: максимален размер 3 000 000 евро (или

равностойност в лева) за кредити със срок до 60 месеца; максимален размер е 1 500 000 евро (или равностойност в лева) за кредити със срок до 120 месеца. Необходимо е да се има предвид, че по Програма „COSME“ не се финансира реализацията на проекти по оперативни програми, а също и/или по други донорски програми. Не са допустими и кредити за рефинансиране на съществуващи такива от други финансови институции, в т.ч. и от Сибанк.

Възможности за финансиране на държавни и общински проекти , както и ПЧП проекти чрез нисколихвени програми на Европейската инвестиционна банка, Европейската банка за възстановяване и развитие, (в т.ч. и чрез фондовете ѝ за дялово финансиране) и Черноморската банка за търговия и развитие

Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) предоставя финансиране за проекти, в т.ч. инфраструктурни, за развитие на бизнеса в регионите и други, които помагат за постигане на целите на Европейския съюз (ЕС) в и извън него. Страните от ЕС съвместно са съсобственици (съакционери) на ЕИБ. Целите, поставени пред екипа на банката се свеждат до: повишаване потенциала на страните от ЕС по отношение на работните места и заетостта; подкрепа за действия за смекчаване на изменението на климата; подкрепа за политиките на ЕС извън неговите предели. Банката взема назаем средства на капиталовите пазари и с тях кредитира при благоприятни условия проекти, подкрепящи целите на ЕС. Около 90 % от кредитите се предоставят в страни от ЕС. На банката не се отпускат никакви средства от бюджета на ЕС. Европейската инвестиционна банка предоставя три основни вида продукти и услуги: кредитиране – около 90 % от общите финансови ангажименти на банката – банката отпуска кредити на клиенти от всякакъв размер, за да подкрепя растежа и заетостта като често тази подкрепа помага за привличане на други инвеститори; смесено финансиране – то позволява на клиентите да съчетават финансиране от ЕИБ с допълнителни инвестиции, както и консултации, и техническа помощ – за постигане на максимална рентабилност. Банката отпуска пряко кредити в размер над 25 млн. евро. В случаите, когато става дума за по-малки заеми, тя открива кредитни линии за финансови институции, които след това предоставят тези средства под формата на заеми. Решенията на банката се вземат от Управителен съвет и Съвет на директорите, който одобрява операциите по получаване и отпускане на заеми, както и Одитен комитет проверява дали операциите на ЕИБ са извършени в съответствие с правилата. В Съвета на директорите на ЕИБ всяка държава от ЕС е представена от един директор – представител на съответната държава. В него участва и директор, излъчен от Европейската комисия. Банката взема решенията си за получаване и отпускане на заеми въз основа на качествата на всеки проект и възможностите, предлагани от финансовите пазари. В ЕС банката има специфични приоритети за кредитиране. Като независим орган, тя самостоятелно решава дали да взема и дали да предоставя кредити. Кредитополучатели на ЕИБ са собственици на предприятия или субекти от публичния сектор (общински и регионални администрации), които имат проект, който може да допринесе за постигането на целите на политиката на ЕС и отговарят на условията за получаване на кредит от ЕИБ. Те, за да кандидатстват за финансиране, следва да се свържат с ЕИБ посредством електронна поща, чрез уеб формуляр или чрез някой от нейните офиси. Потенциалните кредитополучатели следва да предоставят достатъчно информация, за да може банката да прецени дали проектът им отговаря на нейните цели за кредитиране и дали имат добре разработен бизнес план.

Европейската инвестиционна банка, както и нейната дъщерна структура – Европейски инвестиционен фонд (ЕИФ), имат отделни представителства и в София, както и

във всички останали държави от ЕС. В Република България няколко банки са сключили споразумения с ЕИБ за нисколихвено кредитиране и те са следните:

1. УниКредитБулбанк. Съгласно сключен договор от 21.03.2014 г. Европейската инвестиционна банка отпуска 50 млн. евро на банката за финансиране на фирми от малкия и среден бизнес и техни проекти, а общият размер на ресурса е 100 млн. евро, чрез който малки, средни и средноголеми предприятия в сектора на селското стопанство, промишлеността и услугите могат да получат кредити при облекчени условия. Със средствата от ЕИБ се очаква да се подобри достъпа на малките, средните и средноголемите предприятия, с оглед да се повиши тяхната активност в тези сектори. Подобряването на достъпа на тези предприятия до дългосрочно финансиране е жизненоважно за развитието на българската икономика с цел създаване на нови работни места и растеж. Този ресурс се предоставя за осъществяването на приоритетни проекти като насърчава конкурентоспособността и разнообразяването на българската икономика. Предоставянето на допълнителни възможности на малките и средните фирми при преференциални условия е изключително важно за развитието на българската икономика чрез въвеждане на иновации и повишаване на конкурентоспособността на бизнеса. Максималният размер на финансиране на една фирма е 12.5 млн. евро, а срокът за изплащане на кредита е от 2 до 12 години. Предоставеният кредит се отпуска съгласно Съвместния план за действие на международните финансови институции в Централна и Източна Европа като има за цел да предостави по-добър достъп до дългосрочно финансиране на малките и средни предприятия в Европа за намаляване на последиците от финансовата криза. Средствата ще подпомогнат растежа като засилят дългосрочната конкурентоспособност чрез увеличена наличност на дългосрочни кредити. До този момент ЕИБ е предоставила в предишни години шест кредита на най-голямата българска банка и стойността на кредитните линии възлиза на 200 млн. евро. Предишните кредитни линии са успешно разпределени по предназначение като с тях са предоставени кредити на малките и средни предприятия в България, които са се възползвали от по-благоприятните лихвени проценти и от по-дългия падеж на погасяване на заема към банката.

2. ОББ. Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) и ОББ (доскоро СИБАНК, а понастоящем ОББ) сключиха през февруари 2014 г. четвъртото поред споразумение на стойност 50 млн. евро, които са предназначени за подкрепа на малките и средни предприятия (МСП). Кредитите по програмата са предоставени с подкрепата на Гаранционен инструмент за малки и среди предприятия „InnoFin“ с финансовата помощ на Европейския съюз от „Финансовите инструменти по Хоризонт 2020“ и Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ), създаден по Инвестиционния план за Европа. Целта на ЕФСИ е да подпомогне финансирането и реализирането на продуктивни инвестиции в Европейския съюз и да осигури по-широк достъп до финансиране. По време на подписването на споразумението се установи, че е налице седем пъти по-бързо усвояване на бизнес кредитите, отпускани с кредитни линии от ЕИБ за МСП. От 2009 г. до сега, подкрепените бизнес проекти на МСП, са на обща стойност над 110 млн. евро. Отпуснатите кредити за 2013 г. като обем и брой са с 3 пъти повече в сравнение с тези през 2012 г. Средният размер на кредитите, отпускани с ресурс на ЕИБ, е 215 хил. евро. Съотношението на броя кредити от началото на сътрудничеството между банката и ЕИБ, според целта на тяхното отпускане, е 60 % за кредити за оборотни нужди към 40 % за инвестиционни средства като най-голям обем е финансирането в секторите земеделие, производство и услуги. Партньорството между ОББ и ЕИБ е от 2008 г. с кредитна линия за 25 млн. евро. През 2012 г. банката сключва споразумение за още 30 млн. евро, а през есента на 2013 г. – за 50 млн. евро (първата част от общо одобрения лимит от 100 млн. евро). Към май 2014 г. от ЕИБ е получено предварително одобрение за проекти на стойност от близо 8 млн. евро, които ще бъдат финансирани, благодарение на новата, кредитна линия.

3. ОТП Експресбанк, доскоро – **Societe Generale Експресбанк** (официално е обявено, че е приключил етап от процеса на сливането между **Банка ДСК** и **Societe Generale Експресбанк**). Новото наименование е **ОТП Експресбанк**, но процеса на сливане ще се финализира окончателно до края на 2020 г.). През юни 2013 г. Европейската инвестиционна банка и банката, подписаха споразумение на стойност 100 млн. евро в подкрепа на малките и средни предприятия. Те ще се използват за финансиране на проекти с цел насърчаване на заетостта и повишаване на конкурентоспособността на българската икономика. Със средствата ще бъдат финансирани проекти на малки и средни предприятия в индустрията и услугите, включително туризма. Подкрепата за финансирането на проекти на МСП и дружества със средна капитализация формират т.нар. „гръбнак“ на българската индустрия. Тези предприятия, създават значителен брой работни места и нови възможности за трудова заетост, както и генерират съществен дял от БВП на България и особено, ако реализират проекти чрез които се насърчава устойчивото развитие на икономиката ни. Основната цел на този заем, който се предоставя на банката като посредническа институция по линия на Съвместният план за действия за стимулиране на растежа в Централна и Източна Европа на международните финансови институции, е да се подпомогне растежа на МСП в ЕС чрез извършване на икономическо реструктуриране, консолидация, диверсификация и дългосрочна конкурентоспособност на средните предприятия у нас чрез използване на осигурения по-голям дългосрочен кредитен ресурс. Societe Generale Експресбанк ще ползва част от тези средства и за проекти по линия на публично-частното партньорство, които имат отношение към управлението и съфинансирането, в подкрепа на устойчивото развитие на българските градове. Тази банка бе водещ акционер в „Регионален фонд за градско развитие“ АД по линия на Холдингов фонд „Джесика“, който бе под егидата на Европейската инвестиционна банка и на практика бе част от ОП „Регионално развитие“. Има и изисквания към МСП, които следва да могат да осигурят съфинансиране и да имат опит в реализация на проекти по линия на ПЧП. Банката е осигурила за микропредприятията с персонал до 10 души и с годишен оборот до 4 млн. лв. и друга кредитна линия от ЕИБ при преференциални условия като таванът на получения кредит по нея е 25 000 евро. Тя може да се ползва освен от МСП и от представителите на свободните професии. Тя е сключена от банката с ЕИБ за 8.5 млн. евро и е по Програмата на Европейския парламент и Европейския съвет по микрофинансиране за заетост и социална ангажираност. Преференциалните условия по нея се изразяват в това, че заемите са с лихвен процент около 6 %, както и че при тях няма такси за усвояване, за ангажимент и за управление на кредита.

Европейска банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) е международна финансова институция, основана през 1991 г. с цел подпомагане прехода към пазарна икономика в страните от Централна и Източна Европа. Освен в тях тя оперира в държавите от бившия Съветски съюз, Монголия, Турция и някои арабски страни като Египет, Йордания, Мароко и Тунис. Акционери на банката са 64 държави и 2 организации (ЕС и ЕИБ). Тя има капитал от 30 милиарда евро, а Република България има в нея 0.8 % дялово участие. Банката е международно призната финансова институция и е готова да дели рисковете по проекти, вкл. и т.нар. политическия риск, а сътрудничеството с нея осигурява на МСП дългосрочна перспектива. Основната задача на ЕБВР е да подпомага прехода към пазарна икономика чрез финансиране на частния сектор, както и да мобилизира преки чужди инвестиции, а също и да осигурява по-добри общински услуги с крайна цел подобряване на жизнения стандарт на населението. Банката финансира и проекти, които подобряват и зачитат околната среда и целят

устойчиво развитие, както и финансира бенефициенти, в т.ч. и МСП (предимно средни фирми) които имат: много добра бизнесрепутация и т.нар. чистота в отношенията си с клиенти; прозрачност в управлението; доказан опит в даден сектор и отлично познаване на пазара; ангажимент за акционерно участие от страна на клиента; проектът, който се предлага за финансиране, да е финансово рентабилен и да има изготвен добър бизнес план, който съдържа всички изискани от ЕБВР компоненти за конкретния проект, както и МСП да е с устойчива кредитоспособност.

Европейската банка за възстановяване и развитие изисква в кредитираното МСП или дружество, за което се прилага ПЧП с държавно и общинско участие да има готовност да бъдат вложени в него т.нар. акционерни инвестиции под формата на дялово участие на банката, които са ключов фактор в бъдещата му дейност. По този начин ЕБВР си гарантира възвръщаемост на капитала. Друго изискване към МСП или ПЧП е да осигури добра доходност на проекта, което е ключов фактор при неговата реализация, както и приемливо съотношение на покритие по обслужването на дълга му към банката. От досегашната ѝ, над 20-годишна банкова практика, може да се направи извода, че всяко евро от ЕБВР, мобилизира приблизително 3 евро допълнително финансиране, което е съществено преимущество за бъдещата бизнес дейност на МСП и ПЧП. Банката осигурява и безвъзмездни средства за подготовка и изпълнение на проекти. ЕБВР участва във финансирането на МСП по следните два начина:

1. Предоставяне на заеми, включително и с т.нар. старши, подчинен, младши (мечанин) или дълг, конвертируем в капитал, като се осигурява гъвкаво обезпечение на кредита, съобразено с потребностите кредитоискателя. Този заем е възможно да се деноминира и в основни световни валути като евро или долари. Възможно е предоставяне на синдикиран кредит с други търговски банки. Заемите, отпуснати от ЕБВР, са с матуритет от 1 до 15 години.
2. Дялово участие като предоставя акционерен капитал, който се осигурява от ЕБВР при спазване на определени изисквания. Този вид финансиране се предоставя за ограничен срок от време чрез обикновени или преференциални акции. Участието на ЕБВР е миноритарно като тя осигурява гъвкава стратегия на излизане от капиталовото си участие. Предоставят се и т. нар. „мечанин заеми“, които не са особено популярни у нас и представляват смесен вид финансиране, което е микс от дялово и дългово.

Европейската банка за възстановяване и развитие ще предостави и кредитни линии за енергийна ефективност в дома и за бизнеса в размер на 42 млн. евро към български търговски банки, както и проект на община Варна за интегриран градски транспорт – 7.9 млн. евро. В началото на 2019 г. Европейската банка ще предостави нови 20 млн. евро за финансиране на проекти за енергоспестяващи мерки в жилищния сектор в България. Средствата се отпускат по специализираната Програма за енергийна ефективност в дома (Residential Energy Efficiency Credit Line, REECL), която работи в България от есента на 2005 г. От ЕБВР бе обявено, че се открива нов трети етап на Програмата, който ще продължи до края на 2019 г. и ще допринесе за подобряването на енергийната ефективност в домовете на около 4000 домакинства. На първо време в него ще участват две партниращи си финансови институции, които ще отпускат целевите кредити – Банка Пиреос и ОББ, които ще разпределят кредитен ресурс от съответно 10 и 5 млн. евро. Банката е предоставила нов кредитен ресурс за Фонд „ФЛАГ“, който се отнася за общините от 35 млн. евро. От тези кредитни линии могат да се възползват българските МСП, предимно от секторите „Строителство“ и „Търговия със строителни материали и климатична и отоплителна техника“, които изпълняват общински поръчки с ресурс от Фонда, който служи за осигуряване на съфинансиране на общините по европроекти, както и по отношение на енергийната ефективност. Чрез своите проекти с корпоративни клиенти като компаниите: КЦМ, Пловдив; Шишеджам, Търговище;

София Мед; Дънди Прешъс Метълс и Приста/Монбат, ЕБВР ефективно демонстрира положителните ефекти от реструктурирането, а големи предприятия, като Приста Ойл и София Мед, успешно подобриха мениджмънта си и отговориха на трудната пазарна и оперативна среда. С финансовата подкрепа и методическата помощ на ЕБВР се постигна подобреното корпоративно управление и стандарти (чрез подобряване на структурата на управителните съвети, политиките и отчетността в КЦМ, Пловдив (метали); София Мед (метали); Дънди Прешъс метълс (природни ресурси); въведените иновативни продукти и умения (като реализираните от Теклас (автомобилостроене), както и постигнатото намаляване на емисиите и отпадъците.

Освен чрез български банки, които ползват ресурс от ЕБВР посредством целеви кредитни линии, българските МСП могат да се възползват и от финансиране от ЕБВР и чрез директен заем, който е насочен за производство, услуги или за износ. МСП могат да ползват заем и от българска търговска банка, на която ЕБВР е отпуснала кредитна линия за финансиране конкретно в областта на енергийна ефективност, както за дома, така и за енергийна ефективност за индустрията ни (т.нар. линия за енергийна ефективност, и зелена икономика, а също и кредитна линия за малки и средни предприятия); партньорство за растеж и кредитна линия за търговско финансиране. Банката участва във финансирането на Програма „Зелена икономика и енергийна ефективност“, която е съвместна инициатива на Министерство на икономиката и ЕБВР, одобрена през 2012 г. Чрез нея се финансират МСП с оглед подобряване на енергийната ефективност на производствените процеси и на конкурентноспособността на българската индустрия. Тази Програма обединява в един процес схема за безвъзмездна финансова помощ, финансирана със средства от структурните фондове на ЕС и заемно финансиране от определените от ЕБВР търговски банки – Алианц Банк, Банка ДСК, ПроКредит Банк, Райфайзенбанк, УниКредит Булбанк, ОББ, Пощенска банка и Пиреос Банк. За тази цел ЕБВР предоставя пакет от кредитни линии на търговските банки-посредници в общ размер до 150 млн. евро. Те са предназначени за предоставяне на заеми на МСП за проекти за енергоспестяващи мерки, но към този момент тази кредитна линия трудно се усвоява. Европейската банка за възстановяване и развитие стана инвеститор в канадската компания, която има производство у нас: Дънди Прешъс метълс. Тя е собственик на две добивни дружества в България. Финансовата институция придоби 9.99 % от капитала на тази фирма срещу инвестиция от 43.7 млн. канадски долара (около 32.7 млн. американски долара), която бе насочена към разработването на мина за добив на злато и на сребро, както и в обогатителна фабрика в Крумовград. Инвестицията бе направена чрез частно пласиране на 17 843 120 обикновени акции в полза на ЕБВР на цена от 2.45 канадски долара и към края на март 2019 г. е почти завършена. В резултат на транзакцията, ЕБВР ще държи приблизително 9.99 % от капитала на дружеството. ЕБВР закупи седемгодишните необезпечени облигации на Българския енергиен холдинг (БЕХ) на 26 юни 2018 г. и на 31 юли 2018 г. инвестира 100 млн. евро в новите седемгодишни облигации, които БЕХ успя да емитира успешно.

Европейската банка за възстановяване и развитие осигурява и други възможности за финансиране чрез дялово такова, което се предоставя на средни фирми, които търсят акционерно финансиране или реструктуриране на дълг. Тези средни предприятия може да се обърнат към 16 действащи акционерни фонда, които се финансират отчасти от ЕБВР, сред които: Emerging Europe Accession Fund; Regional Enterprise Fund 2012; 3TS CEE Fund III (с фокус върху технологиите); Mid Europa Fund IV; ADM CEECAT Recovery Fund; ARX PEF; Syntaxis Mezzanine Fund II; Resource Eastern European Equity Partners I; CEE Special Situations Fund; Bancroft 3; Accession Mezzanine Capital III (с т.нар. мецанин или смесено финансиране – дялово и дългово); Emerging Europe Accession Fund; Meridiam Infrastructure Eastern Europe Fund (с акцент върху инфраструктурни проекти); Crescent Clean Energy (за възобновяема енергия); Darby Converging Europe Fund III (мецанин финансиране); Earlybird Digital East Fund (за МСП

в начален стадий на развитие); Mid Europa Fund IV и Bulgaria Mezzanine Capital I. Малките и средни фирми, които търсят акционерно финансиране и/или заем, може да ползват Програмата за местно предприемачество (Local Enterprise Facility) на ЕБВР, по която могат да получат заем и/или акционерно финансиране от 1 до 10 млн. евро. Малките и средни предприятия, които са строителни или проектантски фирми, могат да участват в тръжни процедури по публични инфраструктурни и енергийни проекти, финансирани от ЕБВР, както в България, така и в съседни страни и в целия регион на операции, (вкл. новите страни на операции от Северна Африка и Близкия Изток). Консултантските фирми, могат да се регистрират като консултанти в базата данни на ЕБВР и да участват в избора на такива, които предоставят техническа помощ при подготовката и/или изпълнението на проекти, финансирани от ЕБВР не само у нас, но и в региона, където тя финансира бизнес проекти.

Налице е още една финансова структура, от която МСП, ПЧП и публични субекти могат да получат финансиране, в която участва ЕБВР. Това е новият **Фонд „Earlybird Digital East Fund“**, който следва да инвестира 110 млн. долара в България и региона на Централна и Източна Европа. Инвеститори в него са, както международни финансови институции като Европейската банка за възстановяване и развитие, Европейския инвестиционен фонд и Международната финансова корпорация (част от Световната банка), също така и турската коинвестиционна Програма „Istanbul Venture Capital Initiative“. Някои от производствата за компоненти на електронното ни правителство могат евентуално да потърсят финансиране от Фонда и да се произведат у нас, вместо да се внесат от чужбина. Успоредно с набирането на капитала си екипът на Фонд „Earlybird Digital East Fund“ разглежда и потенциални проекти. Досега са селектирани няколко десетки финансируеми проекти от над 1300 представени. Този фонд ще влага парите си само в компании, които търсят присъствие на международните пазари. Фондът си е поставил за цел да инвестира в млади технологични компании и фирми, които предлагат услуги, базирани на технологични платформи (technology-enabled services). Това на практика може да обхване доста широко поле от ИТ компании. Фондменеджърите на този фонд се надяват да направят поне 20 инвестиции с наличния ресурс като се очаква да се инвестира средно между 5 и 8 млн. долара на компания в няколко етапа на финансиране. Те могат да правят вложения от 100 хил. долара до 15 млн. долара на различни етапи от живота на всеки проект. Инвестиционната компания „Earlybird“ е създадена през 1997 г. и оттогава досега е набрала и инвестирала общо 700 млн. евро (900 млн. долара) капитал през пет фонда. Подкрепила е над 100 компании, включително технологични, някои от които впоследствие са били придобити от по-големи корпоративни играчи или са направили първично публично предлагане. „Earlybird Digital East Fund“ е шестият фонд на компанията.

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРОЕКТИ, В Т.Ч. И НА МСП ОТ ЧЕРНОМОРСКАТА БАНКА ЗА ТЪРГОВИЯ И РАЗВИТИЕ

Черноморската банка за търговия и развитие (ЧБТР) е международна финансова институция на страните от Черноморския басейн и на прилежащите към него държави, основана на 24.01.1997 г. Седалището ѝ е в Солун, Гърция, а дейността ѝ се регулира от Споразумението за учредяване на Черноморската банка за търговия и развитие. Това споразумение е регистрирано в Организацията на обединените нации. Целта, поставена при създаването на ЧБТР, е да подпомага икономическото развитие на страните от региона на Черно море, да финансира и насърчава изпълнението на регионални проекти от държавния и частния сектор. Банката разполага с капитал от 3 млрд. специални права на тираж (около 3.5 млрд. евро). Българското дялово участие в уставния капитал на банката е в размер на 13.5 % или 270 000 акции. Банката, за разлика от Международния валутен фонд, не налага ограничения и условия на държавите-длъжници, чрез които да упражнява контрол върху тяхната монетарна политика. След първоначалния си инвестиционен рейтинг от Moody's, който е предоставен още през 2004 г., оценката на ЧБТР е повишавана три пъти. Банката притежава дългосрочен рейтинг A2 от Moody's, както и дългосрочен рейтинг A от Standard&Poor's. ЧБТР е своеобразен финансов стълб на Организацията за черноморско икономическо сътрудничество (ЧИС) и фокусира финансовата си активност върху икономическото развитие на региона. Дейността на банката е насочена към насърчаване на интеграцията, сътрудничеството и търговската дейност между държавите-акционери, каквато е и България. От началото на дейността си ЧБТР е подписала до 2018 г. 31 договора в България на обща стойност над 350 млн. евро. Досега, успешните инвестиции на ЧБТР са в големи български предприятия като ТЕЦ „Марица Изток 3“ и в оздравяването и реструктурирането на Комбината за цветни метали (КЦМ) в Пловдив. Оперативно-стратегическите цели на ЧБТР са увеличаване на дела на проектите в публичния сектор и публично-частните партньорства в портфейла на банката до 25 %, осъществяване на секторна диверсификация и нови финансови инструменти. Сред целите попада и увеличаването на мобилизацията на ресурси и съфинансирането с партньорски международни финансови институции.

Проектите, които банката подкрепя, са основно в енергийния и във финансовия сектор (у нас – финансирането на ЧБТР е предимно към общини и към държавни предприятия от енергетиката), но има насочен неин финансов ресурс и към развитието на малкия и средния ни бизнес. Банката предоставя финансиране също и на проекти в областта на насърчаване на износа, стимулиране на малките и средни предприятия, преустройство и модернизация на енергийния сектор, модернизация на телекомуникациите и транспортния сектор, развитие на финансовия сектор, както и в повишаване потенциала за развитие на производствения и аграрния сектор. Банката приоритетно финансира в страната предприятия от енергетиката и фирми, които са внедрили технологии за повишаване на енергийната ефективност; пътната инфраструктура; управлението на отпадъците; развитието на МСП. Една от големите инвестиции у нас през 2018 г. на Черноморска банка за търговия и развитие (ЧБТР) и Пощенска банка от 58.3 млн. евро (32 млн. евро и 26.3 млн. евро, респективно всяка една от тях), е за финансирането за изграждането на хотел Marriott в София. Той е първият хотел на тази реномирана международна верига в България, като 12-годишният заем ще бъде отпуснат на I Tower Development АД, компания, специално създадена за реализацията на проекта в България. ЧБТР действа и като посредник по сделката.

Финансирането на културния туризъм също е предмет на интерес от страна на мениджмънта на банката. Реална възможност за финансиране на българските МСП от ЧБТР е индиректно чрез кредитните линии, подписани с нея от Българската банка за развитие (ББР). Между двете банки има подписано и споразумение за техническа

помощ по отношение на споделяне на знания и на добри практики в областта на търговското финансиране. Програмата за техническа помощ включва тренинги, семинари, преки консултации със служители, специализиращи в търговското финансиране. Друга възможност за използване на финансов ресурс за МСП индиректно от ЧБТР е финансиране чрез използване на лизингова схема в размер на 3 млн. евро и срок на валидност от пет години. Тези средства са предоставени от банката на филиала на германската лизингова компания „БМ Лизинг“ у нас. Финансирането се използва за предоставяне на машини и съоръжения на лизинг предимно на малки и средни предприятия, ПЧП, общински администрации за закупуване на производствено оборудване, автомобили и недвижима собственост на лизинг. По този начин българските МСП и публични дружества вече могат да диверсифицират източниците си на финансиране.

Не са много отпуснатите кредити и кредитни линии за български дружества и банки през последните две години. През лятото на 2017 г. Черноморската банка за търговия и развитие предостави на ПроКредит Банк кредитна линия в размер на 20 млн. евро, като ресурсът ще се използва за финансиране на малки и средни предприятия в страната. Подписаното кредитно споразумение ще подпомогне развитието на българските фирми като отговори на нуждите им от капитал за оборотни средства, с което ще стимулира генериране на доходи и увеличаване на техния оборот. Освен това, подписването на кредитното споразумение ще окаже подкрепа и на регионалното сътрудничество и посредством наскоро създадения клон на ПроКредит Банк в Солун. Българската банка за развитие и Черноморската банка за търговия и развитие си обменят ноу-хау и добри практики, като част от сътрудничество помежду си според меморандум за сътрудничество, подписан през 2016 г. Двете финансови институции ще си сътрудничат и в няколко приоритетни сектора. Това са: подкрепата и развитието на малките и средни предприятия, енергията от възобновяеми източници, развитието на инфраструктурата, включително общинската, подобряване на експортния потенциал и улесняване на търговията, развитието и внедряването на технологии, опазващи околната среда и други. ББР и ЧБТР предвиждат още обмяна на ноу-хау и добри практики във финансирането на трансгранични проекти и регионални инициативи за сътрудничество, както и промотиране на всяка една от институциите на местния пазар или пазарите на страните членки.

В заключение е необходимо да се уточни, че ЧБТР е относително слабо известна, не само сред представителите на публичния сектор у нас, но и сред тези от бизнеса. Ето защо е необходимо фирмите да се насърчат да ползват за повече проекти, в т.ч. и по линия на ПЧП, нейния финансов ресурс.

Финансови инструменти, използвани при други видове национално финансиране за публични субекти, МСП и ПЧП – Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“, Международен фонд „Козлодуй“, Национален доверителен екофонд и Национален иновационен фонд

Налице са и някои други възможности за използване на финансови инструменти от публичните субекти, в т.ч. от ПЧП, от малки и средни предприятия (МСП) и други. Известна част от тях са недостатъчно познати на повечето български предприемачи и особено на тези от малкия и средния бизнес. Някои от тези възможности са:

1. Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ (ФЕЕВИ) функционира като юридическо лице и осъществява своята дейност съгласно разпоредбите на Закона за енергийната ефективност, Закона за енергията от възобновяеми източници и споразуменията с донорите. Той не е част от консолидирания държавен бюджет и е първоначално капитализиран изцяло с грантови средства, получени от различни донорски програми. Основни донори са Глобалният екологичен фонд на ООН чрез Международната банка за възстановяване и развитие (част от групата на Световната банка) – с 10 млн. долара, Правителството на Република Австрия – с 1.5 млн. долара, Правителството на България – с 3 млн. лв. и частни български спонсори. Фондът изпълнява функциите на финансираща институция за предоставяне на кредити и гаранции по кредити, в т.ч. и предимно на малки и средни предприятия, както и на център за консултации. Той оказва съдействие на българските фирми, общини и частни лица в изготвянето на инвестиционни проекти за енергийна ефективност. Фондът предоставя финансиране, съфинансиране или гарантиране пред други финансови институции. Основен принцип в управлението на ФЕЕВИ е публично-частното партньорство (ПЧП). Той следва ред и правила, разработени с техническата помощ, предоставена от Световната банка и одобрени от Министерски съвет. Друго важно направление, което е застъпено от Фонда, е предоставянето на портфейлни гаранции за:

1. Компании за енергийни услуги (ESCO) – за привличане на повече ESCO фирми в този бизнес и за осигуряване на по-добри условия за работата им чрез гарантиране на риска от страна на техните партньори – бенефициенти по проектите.
2. Санитане на многофамилни жилищни сгради – за начален тласък на пазара на енергийната ефективност инвестиции в жилищния сектор чрез осигуряване на пазарни продукти, преодоляващи липсата на национално законодателство в тази област.

Обичайната практика на ESCO фирмите е да се явят на търг за един проект, а след това да се обърнат към банка за осигуряване на финансирането му, или да имат готова линия за финансиране, която да обезпечават с проекти. Недостатъкът на този подход е, че типичните ESCO фирми разчитат до голяма степен на дългови инструменти за финансиране на своите договори за изпълнение. Това изисква паричните им потоци от бизнеса да бъдат много прецизно бюджетираны и разчетени по време. Забавени плащания или необслужвани кредити от страна на клиентите могат сериозно да нарушат обслужването на дълговете на самата фирма. С ESCO портфейлните гаранции

Фондът поема част от риска на ESCO фирмата и гарантира, че ще покрие подобни смущения във вземанията.

За МСП се предоставят т.нар. ESCO портфейлни гаранции по схемата:

Следните три основни вида проекти се финансират от Фонда:

1. Общински проекти. По отношение на общинските проекти, които търсят финансов ресурс от Фонда е характерно, че финансовите му средства са насочени към подпомагане на следните типове инвестиционни проекти:

а) саниране на сгради във всички сектори, като например индустриални, търговски, многофамилни жилищни, еднофамилни и общински сгради от всички йерархични нива; постройки на здравеопазващите институции; училища, университети и сгради, предвидени за културна дейност. Санирането трябва да е насочено към повишаване на енергийната ефективност чрез следните дейности:

- модернизация на абонатни станции, използващи топлообменни апарати;
- топлоизолация, включително монтиране на топлоизолирани врати и прозорци, покривни, таванни и стенни изолации;
- слънцезащитна обработка на прозорци и апарати за пасивно оползотворяване на слънчевата енергия;
- подобрения в инсталациите за отопление, вентилация и климатизация чрез монтиране на контролни уреди и системи за управление на използването на енергията, високоефективни двигатели и уреди за управление на скоростта на двигателите;
- подобряване на вътрешното и външното осветление чрез замяна на съществуващите осветителни тела с по-енергоефективни такива, инсталиране на автоматични контролни уреди за осветлението (сензори за движение или таймери).

б) подобрения на топлоизточника и топлопреносната мрежа, включващи, но не изчерпващи списъка на възможните подобрения:

- нови високоефективни котли и горелки;
- система за автоматично управление на котлите;
- отделни подгреватели за БГВ, които да се използват през летния сезон;
- нови топлообменни апарати или съществено обновяване на съществуващите;
- нови главни вентили и парни кранове или основен ремонт на съществуващите;
- подмяна на топлопреносна тръбна мрежа и радиатори;
- ново измервателно оборудване;

- малки системи за комбинирано производство на топлинна и електроенергия (когенерация);
- високоефективни термопомпи, захранвани с изкопаеми горива или електричество.

в) улично осветление;

г) други случаи на крайно потребление на енергия:

- контролни системи за управление на енергията;
- мерки за корекция на фактора на мощността;
- въздушни компресори;
- преминаване към различно гориво;
- проекти с използване на възобновяеми енергийни източници.

2. Проекти на търговски дружества (държавни, общински, частни, създадени по линия на ПЧП и други). При търговските дружества Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ насочва финансовите си средства към подпомагане на следните типове инвестиционни проекти:

а) инвестиции за повишаване на енергийната ефективност в индустриални процеси чрез следните дейности:

- покупка на оборудване, машини и инструменти;
- техническа помощ и консултации за правилен монтаж/инсталиране на закупеното оборудване;
- обучение на служителите за правилно използване на оборудването и нововъведените технологии;
- транспортни и логистични услуги.

б) саниране на сгради във всички сектори, като например индустриални, търговски, многофамилни жилищни, еднофамилни и общински сгради от всички йерархични нива; постройки на здравеопазващите институции; училища, университети и сгради предвидени за културна дейност. Санирането трябва да е насочено към повишаване на енергийната ефективност, чрез следните дейности:

- модернизация на абонатни станции, използващи топлообменни апарати;
- топлоизолация, включително монтиране на топлоизолирани врати и прозорци, покривни, таванни и стенни изолации;
- слънцезащитна обработка на прозорци и апарати за пасивно оползотворяване на слънчевата енергия;
- подобрения в инсталациите за отопление, вентилация и климатизация чрез монтиране на контролни уреди и системи за управление на използването на енергията, високоефективни двигатели и уреди за управление на скоростта на двигателите;
- подобряване на вътрешното и външното осветление чрез замяна на съществуващите осветителни тела с по-енергоефективни такива, инсталиране на автоматични контролни уреди за осветлението (сензори за движение или таймери).

в) подобрения на топлоизточника и топлопреносната мрежа, включващи, но не изчерпващи списъка на възможните подобрения:

- нови високоефективни котли и горелки;
- система за автоматично управление на котлите;
- отделни подгреватели за БГВ, които да се използват през летния сезон;
- нови топлообменни апарати или съществено обновяване на съществуващите;
- нови главни вентили и парни кранове или основен ремонт на съществуващите;
- подмяна на топлопреносна тръбна мрежа и радиатори;
- ново измервателно оборудване;
- малки системи за комбинирано производство на топлинна и електроенергия (когенерация);

- високоефективни термопомпи захранвани с изкопаеми горива или електричество.

г) проекти с използване на възобновяеми енергийни източници за собствено потребление:

- слънчева енергия;
- вятърна енергия;
- геотермална енергия;
- биогорива и ко-генерация.

д) други случаи на крайно потребление на енергия:

- контролни системи за управление на енергията;
- мерки за корекция на фактора на мощността;
- въздушни компресори и
- преминаване към различно гориво.

3. Проекти на физически лица. Публичните субекти и най-вече общинските администрации съдействат на гражданите от съответните общини да кандидатстват по програмите на Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ и ги подпомагат на различните етапи от проектирането и извършването на СМР. Тази програма на ФЕЕВИ се различава от програмата за саниране на жилищни блокове, която се осъществяваше от общинските администрации посредством ББР и бе изцяло с бюджетен ресурс (за нея се изразходваха над 3 млрд. лева) през 2016 г. и 2017 г. Ръководството на Фонда, от своя страна, насърчава кандидатстването на физически лица, при условие че те отговарят на следните основните критерии и изисквания за финансирането им на фонда:

а) *детайлно енергийно обследване.* Необходимо условие за успешна кандидатура във Фонда е наличието на детайлно енергийно обследване, позволяващо енергиен анализ и избор на енергоспестяващите мерки. На уебсайта на Фонда е предоставен достъп до лицензирани за изготвяне на енергийно обследване фирми, които са в две категории: лицензирани фирми за сертифициране на сгради по чл. 44, ал. 1 от Закона за енергийна ефективност и лицензирани фирми за обследване за енергийна ефективност по чл. 60, ал. 1 от Закона за енергийна ефективност;

б) общите етапи за кандидатстване за финансиране от физически лица са:

- идентифициране на проект (кредитоискател);
- първоначална оценка за осъществимостта на проекта (при необходимост, ФЕЕВИ/външна консултантска фирма);
- изготвяне на Първоначално предложение за проект (ППП) (кредитоискател);
- подаване на PPP и съпътстваща документация във ФЕЕВИ (кредитоискател);
- съдействие при изготвянето и подобряване на PPP, както и на съпътстващи документи (ФЕЕВИ);
- разглеждане и оценка на проекта (ФЕЕВИ);
- формално решение за одобрение на финансирането (ФЕЕВИ);
- приключване на финансови преговори и отпускане на средствата.

в) всички проекти за енергийна ефективност, одобрени и подпомагани от ФЕЕВИ, трябва да отговарят на следните изисквания:

- проектът трябва да внедрява утвърдена технология;
- стойността на проекта трябва да бъде между 30 000 лева и 3 000 000 лева;
- дяловото участие на кредитополучателя трябва да е не по-малко от 10 %;
- срокът на изплащане на кредита е до 7 години.

С ресурс на Фонда са реконструирани и следните обекти от общинската инфраструктура (в книгата е изброена само малка част от тях):

2017	Община Стамболово	Административна сграда на община Стамболово	електроенергия и нафта/дизел
2017	Община Стамболово	СОУ „Св. Климент Охридски“	електроенергия и нафта/дизел
2017	Столична община	„Диагностично-консултативен център XII – София“	електроенергия и топлинна енергия
2014	Община Белово	Административна сграда, община Белово	електроенергия и природен газ
2014	Община Аврен	Народно читалище „П. Р. Славейков – 1901 г.“ с. Аврен, Варна	електроенергия и нафта /дизел, с дървени пелети

2. Международен фонд „Козлодуй“ (МФК)

През ноември 1999 г. българското правителство и Европейската комисия (ЕК) подписват споразумение, според което правителството поема твърд ангажимент за затваряне и извеждане от експлоатация на блокове 1 – 4 на АЕЦ „Козлодуй“. Създаден е Международен фонд „Козлодуй“ (МФК), администриран от Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР), за подпомагане дейностите по извеждане от експлоатация и намаляване на негативните последици от ранното затваряне на блоковете. Част от целите на МФК обхващат подпомагане при извършване на необходимото реконструиране, подновяване и модернизиране на секторите по производство, пренос и разпределение на енергия, както и подобряване на енергийната ефективност. През 2004 г. българското правителство одобрява стратегически документ – Стратегия в енергийния сектор за намаляване на негативните икономически, екологични и социални последици от ранното затваряне на реактори тип ВВЕР-440 на АЕЦ „Козлодуй“ в неядрения сектор. Идентифицирани са няколко направления в енергийния сектор, които да бъдат подпомогнати от МФК. Проектите трябва да допринасят за намаляването на негативните последици от ранното затваряне на блокове 1 – 4 на АЕЦ „Козлодуй“. На практика по програмите на този фонд кандидатстват общински администрации и държавни субекти, които имат необходимост от подобряване на енергийната ефективност на своите сгради. Супервайзър на изпълнението на мерките за енергийна ефективност в обществените сгради, финансирани от Международен фонд „Козлодуй“, следи за стриктното изпълнение на проектите. В тази връзка осъществяването им следва да доведе до следните резултати:

- намаляване на потреблението на енергия в резултат на подобряване на енергийната ефективност и/или;
- увеличаване на производството на енергия чрез въвеждане на нови мощности или рехабилитация и модернизиране на съществуващи производствени мощности и/или;
- намаляване на разходите на енергия (в резултат на понижаване на загубите при преноса и разпределението) и/или;

- повишаване на надеждността и качеството на снабдяване и достъпността на енергията за крайните потребители, включително и социален ефект чрез пониски цени на енергията и/ или;
- повишаване на сигурността и ефективността на функциониране на енергийната система на страната.

Приоритетите на финансирането от МФК в т.нар. „неядрен“ прозорец са насочване на финансов ресурс по отношение на: сигурност на енергийните доставки; рехабилитация и модернизация на секторите производство, пренос и разпределение на енергия; енергийна ефективност и околна среда. Част от проектите, финансирани от МФК и изпълнени в сферата на публичния сектор в това направление са:

1. „Изграждане на инсталация за производство на енергия от гориво, получено при преработката на битовите отпадъци на София с бенефициент: „Топлофикация София“ ЕАД с обща стойност на финансирането: 1.5 млн. евро от МФК. Изграждането на инсталацията за изгаряне на горивото, получено от преработката на битови отпадъци се финансира от Оперативна програма „Околна среда“. Крайният продукт от завода ще бъде гориво, получено от общинските битови отпадъци RDF, което по своята същност е възобновяем енергиен източник.

2. Споразумение за безвъзмездна помощ между Столична община и ЕБВР за изпълнение на мерки за енергийна ефективност в общински сгради в София с бенефициент: Столична община. Обща стойност на финансирането: 2.4 млн. евро, от които 1.3 млн. евро от МФК. Проектът обхваща изпълнение на мерки за енергийна ефективност в 26 общински сгради, в т.ч. 23 детски градини и 3 училища.

3. Споразумение за безвъзмездна помощ между община Бургас и ЕБВР за изпълнение на мерки за енергийна ефективност в общински сгради. Бенефициент: Община Бургас; обща стойност на финансирането: 2.48 млн. евро, от които 1.315 млн. евро от МФК. Проектът обхваща изпълнение на мерки за енергийна ефективност в 17 общински сгради: 1 детска градина; 9 училища; 5 спортни и културни сгради и 2 здравни заведения.

4. Споразумение за безвъзмездна помощ между община Стара Загора и ЕБВР за изпълнение на мерки за енергийна ефективност в общински сгради. Бенефициент: община Стара Загора. Обща стойност на финансирането: 1.36 млн. евро, от които 0.730 млн. евро от МФК. Проектът обхваща изпълнение на мерки за енергийна ефективност в 4 общински сгради: 2 детски градини и 2 училища.

По отношение на финансирането на енергийната инфраструктура с ресурс от МФК са следните два типа проекти:

1. Проекти в процес на изпълнение с бенефициент Министерство на енергетиката. Към тях са редица проекти (на държавни и общински сгради) и ресурсът е насочен към подобряване на параметрите на тяхната енергийна ефективност.

2. Проекти в процес на изпълнение с бенефициент различни енергийни дружества. В тази група са предимно крупни проекти на стойност няколко десетки милиона лева на големи дружества от българската енергетика, като: ТЕЦ „Марица изток“ 2; Енергиен системен оператор (ЕСО) ЕАД; „Булгартрансгаз“ ЕАД, Мини „Марица Изток“ и т.н.

3. Национален доверителен екофонд

Националният доверителен екофонд (НДЕФ) е основан през октомври 1995 г. Фондът акумулира и разпределя на конкурсен принцип средства, предоставени целево от държавния бюджет, включително по силата на суапови сделки за замяна на „Дълг срещу околна среда“ и „Дълг срещу природа“. Средства също се набират от международна търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ) за парникови газове, от продажба на квоти за емисии на парникови газове за авиационни дейности, както и на средства, предоставени на база на други видове споразумения с международни, чуж-

дестранни или български източници на финансиране, предназначени за опазване на околната среда в Република България. Екофондът функционира в съответствие с Закона за опазване на околната среда, Закона за ограничаване изменението на климата, Наредбата за устройството и дейността на Националния доверителен екофонд и Правилника за работата му. Във Фонда са налице две оси:

Ос 1: Енергийна ефективност. В тази ос се финансират публични проекти за енергийна ефективност на сгради и проекти в транспортния сектор. Бенефициентите са общини и държавни институции – до 85 % от инвестиционните разходи; сдружения на собствениците, регистрирани по реда на Закона за етажната собственост – до 70 % и юридически лица, регистрирани по реда на Търговския закон – до 30 %.

Ос 2: Енергия от биомаса. В тази ос се финансира производството на енергия от биомаса като бенефициенти могат да бъдат общини и държавни институции, и юридически лица, регистрирани по реда на Търговския закон.

Екофондът има следните активни програми:

1. Инвестиционната програма за климата (ИПК) е най-новата програма на НДЕФ. Тя е своеобразно продължение на Националната схема за зелени инвестиции (НСЗИ) и е предназначена за инвестиране в мерки за предотвратяване влиянието на климатичните промени на нашата планета и в частност у нас. На 1 февруари 2018 г. Управителния съвет на НДЕФ одобри **нова Програма „Микропроекти за климата“**. Източник на финансиране на проектите от нея са приходите по Споразумението за прехвърляне на годишно разпределено количество емисии между Република България и Република Малта. Програмата финансира малки проекти на стойност до 50 000 лева, допринасящи за смекчаване и адаптация към климатичните промени. Проектите се номинират от членовете на УС на НДЕФ. Допълнителна информация за основните принципи на функциониране на Програмата, както и начини на финансиране и кандидатстване, заедно с пълен пакет документи, може да се намери на: <https://ecofund-bg.org/bg/programs/>.

2. Инвестиционна програма „Минерални води“. С решение на УС на Националния доверителен екофонд стартира пилотна схема на новата Инвестиционна програма „Минерални води“. За кандидатстване по нея потенциалните бенефициенти е необходимо да се запознаят и да използват увърденото Оперативно ръководство на програмата с всичките му приложения. Информация може да се намери на: <https://ecofund-bg.org/bg/programs/>.

3. Инвестиционна програма за климата – електромобили. На провелоето се на 16 август 2018 г. заседание на Управителния съвет на НДЕФ бяха одобрени за финансиране нови 5 проекта по схемата за насърчаване на електромобилността. На 20.08.2018 г. бе публикувана и нова покана за набиране на проекти по Схемата за насърчаване използването на електрически превозни средства. Срокът за подаване на документи по тази покана бе до 1.10.2018 г. включително.

4. Инвестиционна програма за климата – енергийна ефективност. В Програмата могат участват общински администрации, университети, институти на БАН и други публични субекти. Проектите, които са одобрени за финансиране и в момента са на етап на избор на изпълнител или на предварителен контрол, след осигуряване на финансов ресурс, продължават по старите правила за финансиране (85 %) с не повече от 800 000 лева на безвъзмездната субсидия, но по правилата за изпълнение на проектите от актуализираното оперативно ръководство. ИПК следва добрите практики за прозрачност. Одобрението на всеки проект се осъществява на две основни фази:

Фаза 1. Предварителен подбор на проекти чрез прилагането на първоначално обявени задължителни изисквания за съответствие. При тази фаза е налице едно ниво на одобрение, което се извършва от КОМИСИЯ ЗА ПОДБОР И ОЦЕНКА НА ПРОЕКТИ.

Фаза 2. Оценка и класиране на проекти по предварително обявени изисквания за кандидатстване, методика и критерии за оценка и подбор. Първото ниво на одобрение извършва КОМИСИЯТА ЗА ПОДБОР И ОЦЕНКА НА ПРОЕКТИ, а второто ниво на одобрение осъществява УПРАВИТЕЛНИЯТ СЪВЕТ на Фонда.

5. Образователни програми. Пример за такъв образователен проект е образователният проект „Мост между действията за климата на европейско и на местно ниво“ и други.

Налице са и няколко неактивни програми към Националния доверителен екофонд към момента, които е възможно да станат активни в следващите месеци или години, ако е налице паричен ресурс по техните сметки и политическо съгласие за възобновяването им. Те са:

1. Националната схема за зелени инвестиции. Тя бе създадена с промените през 2010 г. в Закона за опазване на околната среда, с които се възлага на НДЕФ управлението на постъпленията от продажбата на предписани емисионни единици (ПЕЕ). Дейността на НСЗИ обхваща сравнително широк кръг от екологични проекти в областта на енергетиката, транспорта, селското и горско стопанство, управление на отпадъците и водите, индустрията и други сектори на националната икономика, които водят до намаление на емисиите на парникови газове или поглъщането им, като значително подобряват качеството на околната среда, включително намаляване замърсяването на въздуха, водата и почвата.

2. Дълг срещу околна среда. През 1994 г. Правителството на Република България заявява интереса си за осъществяване на суапова сделка „Дълг срещу околна среда“ в контекста на преговорите си с Парижкия клуб за реструктуриране на външния дълг на България. Декларацията на Министерския съвет е подкрепена от Световната банка и скоро след това е предложен модел за сключване на сделката. През февруари 1995 г. Правителството на Конфедерация Швейцария предлага сключването на двустранно суапово споразумение, а през март се провеждат преговорите между двете страни. Те завършват успешно през април с подписването на Протокол. Споразумението се сключва официално на 25.10.1995 г. по време на Третата министерска конференция „Околна среда за Европа“ в София. Общата стойност само на плащанията по дълга възлиза на 20 249 673 CHF и следва да се изплати от държавния бюджет на осем равни шестмесечни вноски в български лева, по курса на БНБ, в деня на плащането. Първото частично плащане е извършено на 31.03.1996 г., а последният транш е преведен на 30.09.1999 г. Общо 100 проекта до началото на 2018 г. са финансирани от НДЕФ по тази Програма. Сумата на одобреното финансиране възлиза на 26 548 665 лв. като средно 19 % от общата стойност на проекта е финансирана от НДЕФ.

3. Пилотна програма за възстановяване на околната среда (ППВООС) е изготвена в сътрудничество със Световната банка. Тя има за цел елиминиране на значителното екологично замърсяване. Пример за финансиране по Програмата е Медодобивния комбинат „Аурубис“ в Пирдоп.

4. Фонд „Защитени територии“ (ФЗТ) е създаден като специализиран вътрешен фонд на 5.10.2004 г. с решение на Управителния съвет на Националния доверителен екофонд в съответствие с Правилника за работа му. Стратегията на Фонд „Защитени територии“ е създадена с участието на представители на всички заинтересовани страни – Правителството на Република България, международните донори в сферата на природозащитата, потенциалните получатели на финансиране – администрации на защитени територии, общини, неправителствени организации, други партньори. Финансовата и експертната подкрепа е осигурена от Американската агенция за международно развитие, Правителството на Конфедерация Швейцария и Глобалния екологичен фонд чрез Световната банка. Мисията на Фонда е да подпомага опазването на ландшафта, естествените местообитания и биологичното разнообразие в защитените територии на България, в съответствие с националната политика за опазване на биологичното

разнообразие чрез устойчиво финансиране, допълващо бюджетните разходи на правителството и съфинансирането от донорски проекти за защитените територии.

4. Национален иновационен фонд

Националният иновационен фонд (НИФ) се администрира от Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия (ИАНМСП). Фондът е учреден през 2005 г. и в него могат да участват редица публични субекти, като: университети, научни институти към БАН, държавни и общински предприятия и частни предприятия които имат партньори, изброените публични субекти. НИФ финансира два типа проекти: за научно-изследователска развойна дейност и за техническа осъществимост.

Първият тип проекти са насочени към технологичното развитие на нови продукти, процеси и услуги или върху същественото им усъвършенстване. Безвъзмездната помощ от Фонда не трябва да надвишава 50 % от приемливите разходи по проекти за индустриални научни изследвания и 25 % – за експериментално развитие.

Вторият тип проекти са свързани с изследване на възможността за бъдеща реализация на даден научно-приложен продукт. Малките и средните предприятия могат да получат допълнителна субсидия в рамките на 10 % от стойността на проекта. Сумата може да нарасне с още 10 %, ако в екипа участва научна организация, университет или друго висше училище.

Срокът за изпълнение на одобрените предложения варира между 6 и 36 месеца. Максималният размер на безвъзмездната финансова помощ, която Фондът предоставя, е до 500 000 лв. за проект. Той включва ефективно сътрудничество между предприятия с участието на поне едно МСП или се осъществява в поне две държави членки, или в държава членка и договаряща страна, по Споразумението за ЕИП, и нито едно от предприятията не поема повече от 70 % от допустимите разходи, или между едно предприятие и една или повече организации за научни изследвания и разпространение на знания, която поема най-малко 10 % от допустимите разходи и разполага с правото да публикува резултатите от собствените си научни изследвания. Интензитетът на помощ, изчислен на основата на допустимите разходи по проекта за всеки бенефициент/участник, не може да надхвърля 50 % интензитет за подпомагане на индустриални научни изследвания (ИНИ) и 25 % интензитет за подпомагане на експериментално развитие (ЕР). Интензитетите на помощта за индустриални научни изследвания и експериментално развитие могат да бъдат увеличени, като достигнат до 80 % от допустимите разходи, както следва:

- с 10 % за средни предприятия;
- с 20 % за малки предприятия;
- с до 15 %, ако са изпълнени някои условия, зададени от НИФ.

Проектите се оценяват от комисия по два критерия: иновативност (60 % тежест) и икономическа перспектива (40 %). Комитет от представители на бизнеса и науката с доказана професионална репутация, както и от служители на ИАНМСП, извършва оценка на конкурсната документация. Независими експерти с квалификация в съответната научна област също помагат на оценяващия комитет. И понастоящем, както и при предходните сесии на фонда са приоритизирани следните сектори и области на индустриалните изследвания и на експерименталното развитие: машиностроене, електроника, електротехника, хранително-вкусова промишленост, информационни и комуникационни технологии в сферата на индустрията, както и творческите индустрии.

По схемата „Подпомагане на научноизследователската и развойна дейност на предприятията и организациите за научни изследвания и разпространение на знания“ се финансират научноизследователски развойни проекти, съсредоточени върху технологичното развитие на нови продукти, процеси, услуги или върху съществено усъвършенстване на съществуващи такива. По отношение на проектите за научноизследователска и развойна дейност се финансират дейности или задачи от

научноизследователския проект, които попадат в една от следните категории: индустриални научни изследвания и експериментално развитие.

Основната цел на Националният иновационен фонд е насърчаването на научноизследователската и развойната дейност за повишаване конкурентоспособността на предприятията. Пряката цел на Фонда е да насърчи реализацията на научноизследователски развойни проекти, инициирани и реализирани в предприятията, с цел разработване на нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги, насочени към засилване на икономическата ефективност, повишаване на иновативния потенциал и технологичното равнище на предприятията, увеличаване на частните инвестиции за тях, повишаване динамиката на иновационните процеси. Допустим кандидат за финансиране по конкурсна сесия на НИФ по схемата е предприятие, което е регистриран в България търговец по смисъла на Търговския закон или еквивалентно лице по смисъла на законодателството на държава – членка на Европейския съюз. Допустим партньор за изпълнение на проект по конкурсна сесия на НИФ може да бъде предприятие – търговец по смисъла на Търговския закон или еквивалентно лице по смисъла на законодателството на държава – членка на Европейския съюз и/или организация за научни изследвания и разпространение на знания от държава членка. Организацията за научни изследвания и разпространение на знания следва да има статут на юридическо лице.

През 2018 г. бяха приети значителни промени на Правилата за управление на средствата на Националният иновационен фонд, утвърдени със Заповед на министъра на икономиката, които са публикувани на интернет страницата на ИАНМСП.

В деветата сесия на НИФ допустимите бенефициенти са от следните области:

- мехатроника и чисти технологии;
- информационни и комуникационни технологии и информатика;
- индустрия за здравословен живот и биотехнологии;
- нови технологии в креативните и реактивните индустрии.

В деветата сесия на НИФ допустимите разходи за бенефициенти са:

- разходи за възнаграждения;
- разходи за амортизация на инструменти/оборудване;
- разходи за външни услуги;
- разходи за материали и консумативни;
- разходи за командировки в чужбина, само ако в проекта участва чуждестранен партньор;
- условия за допустимост, във връзка с относителните дялове на разходите в бюджета на проекта.

Новите предложения в правилата за кандидатстване и изпълнение на проекти, приети през 2018 г., са:

- въвеждане на изискване за минимална продължителност от 4 месеца на етапите за изпълнение на проекта;
- отпадане изискването за заверен междинен баланс от предприятието като изискуем документ при извършване на оценката за административно съответствие и допустимост, и финансов капацитет;
- намаляване от 60 % на 50 % на максимално допустимия дял на планираните разходи за амортизационни отчисления в перо „Разходи за инструменти и оборудване“ в бюджета на всеки участник поотделно в проекта. Стесняване на обхвата и допустимия дял на разходите за външни услуги – отпадат като допустим разход консултантски и еквивалентни услуги, използвани по проекта;
- намаляване на разходите за външни услуги от 25 % на 10 % от разходите в бюджета на всеки участник в проекта;
- увеличаване от 60 % на 70 % на минималния изискуем за финансиране брой точки по всеки един от критериите иновативност и икономическа перспективност. При наличен финансов ресурси недостатъчен брой класирани

проекти, с решение на УС на НИФ по време на всяка конкурсна сесия, могат да бъдат класирани и проекти, получили минимум 60 % от максималния брой точки по всеки един от критериите;

- намаляване броя на екземплярите на документите, които се подават за всяко проектно предложение – от 3 на 2 комплекта.

На 14.11.2018 г. Управителния съвет на Националния иновационен фонд на свое заседание одобри протокола на Секретариата на НИФ, с който се класират 25 проекти, подадени по 9-та конкурсна сесия на Фонда.

В заключение е необходимо да се отбележи, че ресурсът, заделен от държавният бюджет за НИФ в последните няколко години е твърде недостатъчен и е обикновено между 5 и 8 млн. лв. За да премине България от група на т.нар. плахи иноватори в ЕС към групата на т.нар. умерени иноватори и да се изкачи поне с няколко места напред от последното място по размер на средствата за иновации този ресурс е задължително да се увеличи поне десетократно. Интересът от МСП към сесиите на НИФ е значителен, а финансовите средства достигат до малък брой от кандидатстващите стопански субекти.

ФОНД НА ФОНДОВЕТЕ – Фонд мениджър на финансови инструменти в България

В Програмен период 2007 – 2013 г. управлението на финансовите инструменти (ФИ) се осъществяваше изцяло от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ), който е дъщерно дружество на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). От 2015 г. повечето от финансовите инструменти в Програмен период 2014 – 2020 г. се управляват от ФОНД НА ФОНДОВЕТЕ (ФФ) или „Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ (ФМФИБ) ЕАД. Той е учреден с Решение № 3 от 22.07.2015 г. на Министерския съвет като еднолично акционерно дружество с държавно участие. Фондът е с предмет на дейност: управление на финансовите инструменти, които са прилагани по програмите, съфинансирани от Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд, както и по Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство в България през Програмен период 2014 – 2020 г. Той отговаря за изпълнението на финансовите инструменти, които заедно с другите форми на подкрепа, предвидени в Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. са част от помощта, предоставена на България от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ) чрез оперативните програми. Повече информация може да се намери на интернет страницата на Министерство на финансите – www.minfin.bg.

Създаването на „Фонд мениджър на финансови инструменти в България“ ЕАД се оценява като предизвикателство пред българската държавна администрация (до 2013 г. тя почти не е работела с финансовите инструменти и по-голямата част от служителите в нея не ги познават все още). Ето защо се очакват и някои трудности при боравенето с повечето от финансовите инструменти. Преминаването от грантово финансиране към финансиране с ФИ изисква от българския публичен сектор много голяма подготовка, както от страна на държавните органи, така и от страна на бенефициентите. Бе отчетена слабост в Програмен период 2007 – 2013 г., в който е налице липса на връзка между реалните потребности на българския пазар и това, което се предлагаше и се предлага като финансови инструменти от действащите и в момента инициативи. В оперативните програми за новия период има предвидени 777.2 млн. евро за инициативи под формата на ФИ и те ще управляват от управляващите органи (УО) на оперативните програми – Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР), Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК), Оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС) и Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР). От тази сума, допълнително, в преговори с Европейската комисия (ЕК), беше взето решение 102 млн. евро да бъдат заделени за Инициативата за малките и средни предприятия. Това е нова Оперативна програма, която се отдели и ще ползва ресурс от Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ като тя единствено ще се управлява от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ). Фондът ще отговаря и за оползотворяването

на т.нар. рециклиран ресурс по старата Оперативна програма „Конкурентоспособност“, т.е. по Инициативата „Джереми“ (Съвместни европейски ресурси за микро- до средни предприятия). В рамките на регламентите и правилата, по които се управляват европейските средства и понастоящем, има изградени контролни механизми, както и сертифицирани процедури и правила, които ще се прилагат и по отношение на дружеството. Счита се, предвид обстоятелството, че в Надзорния съвет са включени ръководителите на управляващите органи е достатъчна гаранция за връзка между целите на оперативните програми и дейността на Фонда и за това, че по максимално прозрачен начин ще се управляват тези финансови инструменти. Самата организация и начин на управление – двустепенната система плюс механизмът, по който ще функционира Фондът, не допускат и не предполагат политическа намеса. Въпросът за оценка на кредитния рейтинг на Фонда не стои, защото той не е финансова институция и няма да извършва финансови операции. Ресурсът, който ще му бъде представен за управление, ще бъде „разпространен“ през финансовата система, която функционира в България, на база на договори между него и финансови институции. Това, че управлението и дизайнът на отделните инструменти ще се осъществяват в България, ще даде възможност максимално бързо и точно да се отговорят на потребностите на българския пазар. Финансовите институции, с които ще се работи, не са предизвестени, тъй като те ще бъдат избирани на базата на конкурентни процедури. Решението за създаване на Фонда е национално и не подлежи на одобряване от Европейската комисия.

Основните предимства, които предоставя сегашната организация на използването на финансовите инструменти са: осигуряване на икономии от мащаба; създаване на устойчивост на управлението и изпълнението на финансовите инструменти; изграждане на необходимата експертиза на национално ниво. Приносът на четири от оперативните програми във ФМФИБ възлиза на 606 млн. евро чрез т.н. „лостов ефект“ (допълнение на средствата от оперативните програми), ФМФИБ ще мобилизира ресурс от 1.350 млрд. евро (~2.2x), който да бъде инвестиран в българската икономика.

Правителството на Република България сключи споразумения за предоставяне на консултантски услуги между Министерството на финансите (МФ) и Световната банка (СБ) за създаването на Фонд на фондовете за управление на финансовите инструменти по оперативни програми на ЕС за Програмен период 2014 – 2020 г. и между Министерството на финансите и Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР). Одобрените споразумения с двете финансови институции са изготвени въз основа на сключените през 2012 г. и 2013 г. договорености с ЕБВР и СБ за оказване на техническа помощ и подкрепа за изпълнението на проекти. Целта им е българските институции да ползват експертизата на банките в областта на стратегическото планиране, проектирането и управлението на проекти с оглед успешното усвояване на средствата от ЕС. Сключването на новите две споразумения експертно ще подпомогне МФ в процеса на създаването на Фонд на фондовете. Двете споразумения са сключени през 2015 г. и са в сила до приключване на настоящия програмен период, което ще стане в края на 2023 г.

Финансови инструменти по Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР), разпределени чрез ФМФИБ. От най-голямо значение за публичните субекти са финансовите инструменти, дислоцирани във Фонд за градско развитие (ФГР). Той е инструмент, финансиран от Оперативна програма „Региони в растеж“ и се явява продължение на Инициативата „Джесика“ от предходния програмен период. В настоящият програмен период финансирането вече обхваща 39 общини, в сравнение със 7 за миналия, а средствата са 5 пъти повече – 353.3 млн. лева. Част от инвестициите

са насочени в подкрепа на културното наследство и туризъм в цялата страна. Характерно е също, че посредниците имат ангажимент да осигурят и допълнителен частен ресурс в размер на малко над 40 % от финансирането. По този начин сумата, която ще достигне до крайните получатели за ФГР се очаква да е близо 600 млн. лв. Средствата по ФГР ще представляват заеми с вградени гаранции. Заемите са насочени към широк кръг потенциални крайни получатели, общини и общински предприятия, частни фирми, публично-частни партньорства, физически лица и други. Отпуснатите финансови ресурси ще подкрепят проекти подобряващи градската среда, стимулиращи икономически растеж в регионите и допринасящи за повишаване на енергийната ефективност. Подобни проекти от предходния програмен период по „Джесика“ са: обновяването на парк „Възраждане“ (София), ремонта на Централния градски пазар (Стара Загора), реконструкцията на Юнашки салон (Варна) и др. В Програмен период 2014 – 2020 г. все още няма напълно изградени обекти за градско развитие с ресурс на трите фонда, лицензирани от Фонда на фондовете.

Финансовите продукти, чрез които ФУГ финансира проекти за градско развитие и туризъм са както следва: чрез предоставяне на: инвестиционни кредити; оборотни кредити, които са свързани с или имат допълваща роля спрямо инвестиционен кредит, предоставен от ФУГ на допустими крайни получатели; кредити за физически лица за мерки за енергийна ефективност в еднофамилни жилищни сгради.

Максималният размер на финансирането е както следва:

- градско развитие – общата инвестиция в допустим проект от страна на ФГР не може да надвишава сумата от 39 116 600 лв. (20 000 000 евро);
- туризъм и културно наследство (ПО 6) общата инвестиция (БФП+ФИ) на проект, който включва недвижима културна ценност/и с категория „национално значение“, не може да надвишава 9 779 150 лв.;
- с категория „световно значение“ – 19 558 300 лв.

Максималният размер за индивидуална експозиция – до 20 % от финансирането от ФМФИБ, с изключение на държавата и Столична община. Процентът на самоучастие на крайния получател в Общото финансиране на инвестиционния проект – минимум 15 % от стойността на проекта. По-ниско от този процент минимално собствено участие е допустимо за проекти, които са с по-голям принос за целевите индикатори на ОПРР. Сроковете за погасяване са както следва:

- минимален срок – 12 месеца;
- максимален срок – 240 месеца (20 години) за проекти за градско развитие и за проекти в сферата на туризма и културното наследство и 180 месеца (15 години) за проекти за енергийна ефективност;

Максималният гратисен период за главницата по финансирането е както следва:

- 3 месеца (3 години) за проекти за градско развитие и за проекти в сферата на туризма и културното наследство;
- 18 месеца за проекти за енергийна ефективност.

Фондовете за градско развитие функционират от края на септември 2018 г., когато бе подписан договорът между финансовите посредници и Фонда. След обявяването на покани, което се очаква в началото на 2019 г. ще се набират проектни идеи, предвиждащи инвестиции в сферата за развитие на туризма, свързани с недвижима културна ценност/и, с категория „национално или световно значение“. Посредниците, които ще управляват средствата за ФГР са: за регионите Юг и София – Обединение „Фонд за устойчиви градове“ (ФУГ), което включва ОББ, Фонд „ФЛАГ“, Фонд за устойчиво градско развитие и Българска консултантска организация. За регион Север – „Регионален фонд за градско развитие“ (РФГР), собственост на банка ОТП Експресбанк, Елана Инвестмънт, Елана Холдинг и Болкан Адвайзърс. Средствата са достъпни за крайните получатели, тъй като договорите с финансовите посредници на трите фонда бяха подписани през септември 2018 г. Въпроси, свързани с условията и

изискванията по кредитите, заинтересованите лица могат да се обръщат към експертите на двата посредника, както и към Координационното звено към Фонда на фондовете.

За регионите Юг и София функционира Обединение „Фонд за устойчиви градове“, който е с адрес: София, ул. „6-ти септември“ 1, ет. 3; e-mail: office@citiesfund.bg; <https://www.citiesfund.bg>. ФУГ е избран за Фонд за градско развитие за регионите София и Южна България след проведена обществена поръчка от ФМФИБ през август 2018 г. Общият ресурс, с който разполага този фонд е в размер на 342.37 млн. лв., като 202 млн. лв. са средства от ОПРР, а 140.3 млн. лв. или 41 % от предоставения ресурс са съфинансирани, осигурено от партньорите във ФУГ – ОББ и ФЛАГ. Фондът предоставя заеми с вградени гаранции, насочени към широк кръг потенциални крайни получатели за проекти за градско развитие и културно наследство. Гаранционното покритие в размер на 20.9 млн. лв. – 8.2 млн. лв. за София и 12.7 млн. лв. за Южна България и е осигурено от ОПРР чрез ФМФИБ.

За регион Север вече функционира „Регионален фонд за градско развитие“ (РФГР), който е с адрес: София, бул. „Александър Стамболийски“ 73; <http://jessicafund.bg/bg>. Досега този фонд е финансирал 21 проекта за 139 млн. лева по Инициативата „Джесика“. Понастоящем, от 2018 г. до 2023 г. ще разшири дейността си и на територията на Северна България. Освен изпълнение и занапред на ангажимента си по тази инициативата (тя се отнасяше само за най-големите седем града у нас, а именно: София, Пловдив, Стара Загора, Бургас, Варна, Плевен и Русе), в които РФГР ще продължи да инвестира до 2025 г., се добавят и: Велико Търново, Видин, Враца, Габрово, Горна Оряховица, Добрич, Ловеч, Лом, Монтана, Разград, Свищов, Силистра, Търговище и Шумен. РФГР ще управлява ресурс от 130.4 млн. лева, които ще бъдат допълнени от съфинансирани от 80 млн. лева. С новия инструмент ще бъдат кредитирани проекти за развитие на градска среда, спорт, култура, мобилност, индустриални зони и туризъм в Северна България. Достъп до кредитиране при облекчени условия ще получат общини, общински дружества, частни компании и публично-частни партньорства. На територията на Северна България се използва и нов кредитен продукт за финансиране на физически лица с цел подобряване на енергийната ефективност на домовете им. Финансират се и националните археологически и исторически обекти, които имат енергичен и мотивиран спонсор, както и ясна стратегия за представяне пред широката публика. Това ще се осъществи чрез заемно и грантово финансиране.

Необходимо е до се посочат разликите, в т.ч. предимствата на финансовите инструменти в Програмен период 2014 – 2020 г. в сравнение с тези финансови инструменти, използвани при Инициативата „Джесика“ 2007 – 2013 г. Те са:

- увеличен ресурс – пет пъти повече средства от ОПРР или 202 млн. лв. за регионите София и Южна България. Към тях ФУГ е осигурил съфинансирани в размер на 41 % от страна на фонда или 140.3 млн. лв.;
- разширено приложно поле – освен проекти, допустими по Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“ (ПО1) през настоящия програмен период са допустими и проекти по Приоритетна ос 6 „Регионален туризъм“ (ПО6), предвиждаща инвестиции в проекти за развитие на туризма, свързани с обекти на културното наследство. По ос 1 като нови дейности са включени повишаване на енергийната ефективност в еднофамилни жилищни сгради и студентски общежития, но за периода 2014 – 2020 г. не са допустими проекти за здравна и образователна инфраструктура;
- разширен географски обхват. Вместо седем, понастоящем са включени 39 допустими градове за ресурса за градско развитие и територията на цяла България за туризъм и културно наследство. ФУГ финансира обекти в 22 от предварително определените от Управляващия орган на ОП 39 града;
- по-изгодни условия – вградена гаранция, чиито ползи се прехвърлят към крайния получател;

- комбинация с БФП – за първи път е възможна комбинирана подкрепа между финансов инструмент и БФП за проекти за културна инфраструктура и енергийна ефективност на студентски общежития по ос 1, както и за проекти за туризъм и културно наследство по ос 6, в случай че проектният инициатор е допустим за финансиране с БФП по съответната схема на ОПРР 2014 – 2020.

Финансови инструменти, които ще се разходват чрез ФМФИБ по Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК). Цялостният бюджет от ФИ е 235 млн. евро, които са насочени предимно към МСП в България. Програмата цели подпомагане на икономическия растеж в България, основаващ се на знанието, екологичната устойчивост и социалното приобщаване. Очакван лостов ефект от 574 млн. евро или ~2,4 пъти увеличение на средствата, предоставени от Програмата, в т.ч. и чрез дялови и квази-дялови фондове, както и финансиране със споделяне на риска, а също и чрез портфейлни гаранции. При успешното инвестиране на ФИ, публичните ресурси биха мобилизирали значително частно финансиране. Тази оперативна програма включва цели за подпомагане на икономическия растеж в България, основаващи се на знанието, екологичната устойчивост и социалното приобщаване. В контекста на целите се залага, че ФИ ще допринесат за засилване на научноизследователска и развойна дейност, постигане на технологичен напредък, стимулиране на иновациите и прилагането на информационни и комуникационни технологии; повишаване на конкурентоспособността и експортния потенциал на МСП; преминаване към ниско-въглеродна икономика. Инвестиционната стратегия на ОПИК предвижда създаване на дялови и квази-дялови фондове, финансиране със споделяне на риска, портфейлни гаранции.

Предвижда се създаването на:

а) Фонд за технологичен трансфер. Общият размер на ресурса за тази цел е 33 млн. евро, от които от Фонда на фондовете се предоставят – 30 млн. евро. Предназначен е за създаване на центрове за трансфер на технологии. Допустимите получатели са нови предприятия, МСП и големи компании. Основни цели на този фонд са свързани с преодоляването на разминаването между наука и бизнес; комерсиализация и интернационализация на научно-изследователската и развойна дейност; насърчаване на иновациите, като:

- подкрепа за научна и развойна дейност на предприятията;
- увеличаване/създаване на иновационния капацитет и ресурси;
- подобряване на сътрудничеството между предприятията и/или изследователски организации, които се развиват и/или прилагат нови или значително подобрени процеси и продукти;
- подкрепа за внедряване на иновации в резултат на продукти, процеси и технологии;
- придобиване, управление и комерсиализация на интелектуална собственост.

б) Фонд за ускоряване и начално финансиране. Общият бюджет на този фонд ще бъде приблизително 55 млн. евро като се очаква ресурсът за него с частното финансиране да достигне до 61 млн. евро. Инструментът подкрепя развитието на конкурентоспособността на българските малки и средни предприятия в зрял етап на развитие. Чрез него ще се осигури достъп до алтернативно финансиране за МСП с потенциал за растеж и с планове за разширяване и подобряване на дейността, навлизане на нови пазари, както и разработването на нови продукти и услуги. Размерът на инвестициите във всяко предприятие ще бъде в диапазон от 2.5 млн. до 7 млн. евро. С ресурс от Фонда са създадени или предстои да се учредят три фонда;

На 20.12.2018 г. бе подписан договор относно този Фонд с избрания фонд мениджър в лицето на екипа на Фонд „Невек Мениджмънт“. Той разполага с ресурс от 53.4 млн. лв. за инвестиции в стартапи, от които 37.4 млн. лв. са публични средства, а останалите ще бъдат привлечени от частни инвеститори. Екипът на Фонд мениджъра е

основоположник на дяловото инвестиране в България, като от 2007 г. досега е част от управлението на фондовете Невек I и Невек II с активи на обща стойност 45 млн. евро. Стартовете чрез този финансов инструмент за дялово и квази-дялово инвестиране ще могат да създадат и развиват устойчиви бизнес модели, като така ще се подобрява предприемаческата екосистема в България. Ресурсът на този фонд е насочен към компании в начален етап на развитие и има за цел да подпомогне иновативни бизнес идеи. Наред с финансирането, ще се предоставя стратегическа и управленска подкрепа на компаниите, възможност за свързване в бизнес мрежи и менторство. По този начин ще се стимулират високо-технологични предприятия със силен екип и доказан бизнес модел. Ще се отговори с използването на тези финансови инструменти на нуждите на предприемаческата общност, именно в момент, в който тя има необходимост от свеж ресурс за стимулиране на стартър средата, набрала скорост през последните няколко години.

На 28.03.2019 г. бе сключен договор с Фонда на фондовете от екипа на Фонд „Иновейшън Акселерейтър България“, който е избран да финансира стартърпи. Той ще функционира като Фонд за капиталово инвестиране в стартърпи в ранен етап на развитие. Екипът ще развива фонд за инвестиции в стартърпи с размер от 30.5 млн. лв., от които 27.4 млн. лв. са публични средства, а останалите ще бъдат привлечени от частни инвеститори. Чрез избрания посредник ще бъдат финансирани над 200 предприятия, като инвестициите във фаза ускоряване са до 100 хил. лв., а във фаза начален етап могат да достигнат до 2 млн. лв. Фонд мениджърът планира да инвестира в стартърпи, които въвеждат иновативни бизнес идеи в сферите на здравеопазването, образованието, грижата за възрастни хора, транспорта и логистиката, леката промишленост, дигитализацията и др.

Налице е ресурс от Фонда за ускоряване и начално финансиране и за учредяване на трети фонд, за който предстои пускане на обществена поръчка.

в) Фонд за рисков капитал (ФРК). На 20.02.2019 г., ФМФИБ излезе с решение относно избора на финансов посредник за управлението на ФРК, който е „Обединение Морнингсайд Хил“. Фондът за рисков капитал ще предоставя публични средства за управление в размер на 47.1 млн. лв. от Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014 – 2020. Избраният Фонд мениджър се ангажира да осигури и частно съфинансиране, възлизащо на минимум 30 % от общия размер на инвестициите, като се очаква сумата, която ще достигне до компаниите да е 67 млн. лева. Средствата са предназначени за дялови и квази-дялови инвестиции във високотехнологични, иновативни МСП в ранен етап на развитие. Размерът на вложените ресурси във всяка компания е в диапазон от 1.5 до 7 млн. лева. Целта на новия фонд е да подкрепи МСП през първите години след учредяването им, тъй като в този период значителна част от създадените вече предприятия срещат затруднения да продължат дейността си, поради липса на финансови ресурси и ефективна структура на управление. Освен с финансиране, Фонд мениджърът ще оказва и стратегическа подкрепа за достъп до нови пазари и експертиза чрез подобрене на корпоративното управление и цялостния капацитет;

г) Фонд Мецанин/Растеж (ФМР) е иновативен инструмент на пазара. Подкрепата от него ще се осъществява под формата на дялови и квази-дялови инвестиции, съществена част от които ще бъде предоставена под формата на мецанин финансиране. Мецанинът е форма на квази-дялова инвестиция, попадаща между капиталовото и дългово финансиране. В общия случай, то предоставя възможност на предприятията да привлекат рисково финансиране, без това задължително да води до прехвърляне на съществен дял в тяхната собственост на новия инвеститор. Инвестиционният период на ФМР е 5 години при срок на фонда от 10 години с възможност за удължаване до две години. Ресурсът за него е 40 млн. евро, а се очаква да се привлекат от частни инвестиции допълнително до около 67 млн. евро.;

д) Фонд за портфейлни гаранции – ресурсът за него е 70 млн. евро, а се очаква да се привлекат от инвестиции до около 350 млн. евро. Предназначен е за МСП и големи предприятия;

е) финансиране със споделяне на риска – ресурсът за него е 15 млн. евро, а се очаква да се привлекат от частни инвестиции допълнително до около 21 млн. евро. Предназначен е за микро и МСП.

Финансови инструменти по Оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС), разпределени чрез ФМФИБ. Сключено е Финансово споразумение за управление на средства за финансови инструменти по Приоритетна ос 2 „Отпадъци“ на Оперативна програма „Околна среда“ 2014 – 2020 г. То цели осигуряването на ефективно и устойчиво управление на финансови инструменти в сектор „Отпадъци“ с подкрепа от ОПОС 2014 – 2020 г. в размер на 52 431 581.62 лв. Характерно за тази ОП е че ресурса в сектор „Води“ е аутсорсван за управление на Европейската банка за възстановяване и развитие. Средствата са от Европейския фонд за регионално развитие и от бюджета на Република България и имат за цел да се улесни достъпа и да се подобрят условията за финансиране на икономическите субекти, осъществяващи дейност в сектор „Отпадъци“. ФИ по ОПОС включват следните специфични финансови инструменти и техни съпътстващи особености: портфейлни гаранции с таван на загубите за управление на отпадъците; специална инвестиционна структура, която комбинира дълг и гаранции, за финансирането на ВиК инфраструктура; проекти в управлението на отпадъците например могат да бъдат центрове за рециклиране, както и всички други допустими инвестиции в програмата като инсталации за сортиране; ВиК проекти например могат да бъдат създаване на мрежи, инсталации, пречиствателни станции и поддържаща структура; изпълнението на предварителните условия във връзка с инструментите във ВиК сектора вече се осъществява. Освен за гаранции ФИ ще се използват и за изграждане на инсталации за компостиране на отпадъци и за заводи за повторна употреба на мебели. ФИ по ОПОС включват:

- портфейлни гаранции с таван на загубите за управление на отпадъците;
- специална инвестиционна структура, която комбинира дълг и гаранции, за финансирането на ВиК инфраструктура;
- в сектор „Управление на отпадъците“ е подписано финансовото споразумение, между ФМФИБ и УО на ОПОС. То е на стойност 26.8 млн. евро;
- предстои подписване на споразумение в сектор „Води“ за 119.6 млн. евро. Това ще се реализира след потвърждение на изпълнението на предварителното условие в сектора – съгласие от около 20 водни асоциации и общините.

Очакваният лостов ефект ~2,4 пъти увеличение на средствата на Програмата или чрез него ФИ ще мобилизират близо 356 милиона евро.

Финансовите инструменти ще подкрепят:

- проекти в управлението на отпадъците: центрове за рециклиране, както и всички други допустими инвестиции в програмата като инсталации за сортиране;
- ВиК проекти: създаване на мрежи, инсталации, пречиствателни станции и поддържаща структура (след потвърждение на изпълнението на предварителното условие).

Финансови инструменти по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ (ОПРЧР), разпределени чрез ФМФИБ. За тази ОП е заделен сравнително скромнен финансов ресурс в размер на 35.8 млн. евро, който е насочен към:

- насърчаване на устойчива и качествена заетост и подкрепа за мобилността на работната сила;
- насърчаване на социалното приобщаване, борба с бедността и всяка форма на дискриминация;

- подкрепяне на предприемачи от уязвими групи чрез: микрокредитиране със споделяне на риска с 33 млн. евро и чрез портфейлни гаранции с таван на загубите – 40 млн. евро;
- чрез „достовия ефект“ инструментите ще мобилизират ~ 73 млн. евро или ~2 пъти увеличение на инвестираните средства.

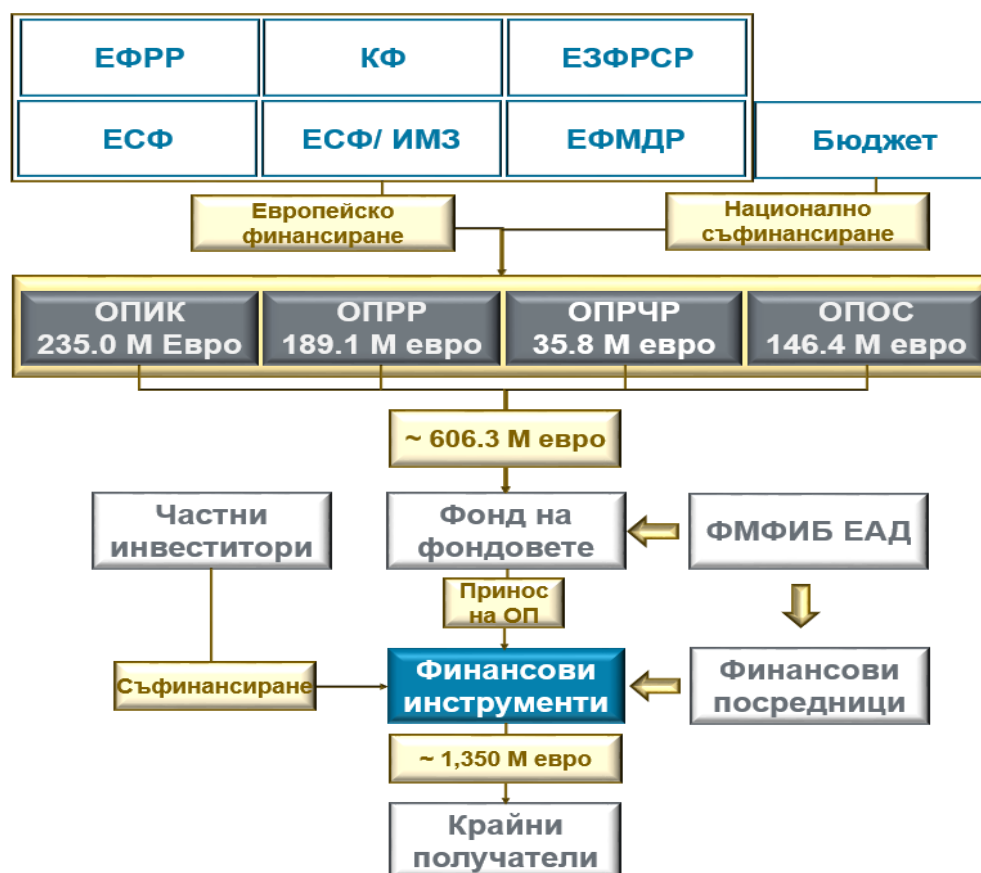
По ОПРЧР функционира вече втора година първият фонд **„Микрофинансиране чрез споделяне на риска“**. Неговият ресурс е относително скромен – едва 3.4 млн. лв., като от тях 2 млн. лв. се управляват от „Микрофонд“ АД, а 1.4 млн. лв. се управляват от „СИС кредит“. Предоставя се финансиране срещу поръчителство при много благоприятни условия (нисколихвено кредитиране) като средния размер на кредита е 50 хил. лв. Финансират се микропредприятия под формата на инвестиционно и обратно кредитиране, както и за обучение на персонала. Налице е две години гратисен период за кредитоискателите. До средата на май 2018 г. Микрофонд бе отпуснал 25 кредита за общо 350 хил. лв.

Целевите групи, които ще използват финансовите инструменти по ОПРЧР са социални предприятия и нови предприятия, които са до две години след основаването си, както и съществуващи микропредприятия на уязвими социални групи, в т.ч. на хора с увреждания, безработни лица над 6 месеца и младежи до 29 години. Лихвата на кредитите е едва 2.9 %.

В заключение на тази глава накратко ще се посочат какви са предимствата на финансовите инструменти, в т.ч. и на тези от тях, разпределени чрез ФМФИБ. Необходимо е да се има предвид, че средствата, разпределени на грантов принцип, които са предоставени от Европейските структурни и инвестиционни фондове, са значителни, но недостатъчни за осъществяване на амбициозните цели на Кохезионната политика. Финансовите инструменти целят по-ефективно използване на публичния ресурс в сравнение с безвъзмездната финансова помощ за реализацията на социално значими и икономически жизнеспособни проекти с недостатъчно висока възвращаемост, за да бъдат финансирани от свободния банков пазар. Финансовите инструменти се използват и като отговор на определени несъвършенства на пазара. Те са в унисон със стратегическите цели и политики на ЕС, като чрез тях се осъществяват:

- акумулиране на допълнителен финансов ресурс към публичния с цел инвестиране на повече средства в значими градски проекти;
- прави се всичко възможното за мултиплицирането на ефекта чрез рециклиране на средствата в други проекти;
- стимулиране на кредитните и финансовите институции за участие в публичните политики;
- подкрепя се предприемачеството и преди всичко МСП за включването им в приходоносни дейности в потенциални градски проекти;
- съдействане за по-активно включване на различни икономически субекти в развитието на градовете и им осигуряват ресурс от средства от ЕС;
- съдейства се за реализирането на финансово устойчиви и целесъобразни проекти и инвестиции, в т.ч. в социалната, културната, научната и в образователната сфера;
- съдейства се за подsigуряване на дългосрочна устойчивост на проекта чрез осигуряване на дългосрочни инвестиционни заеми.

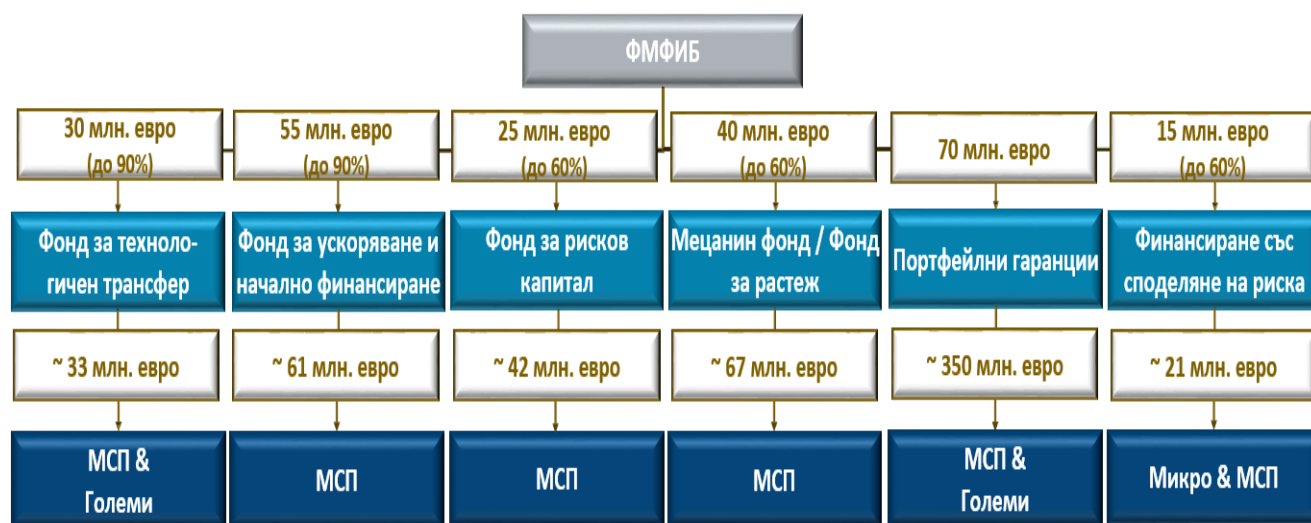
Фиг. 1 Фонд мениджър на финансови инструменти в България – Структура на управлението на ресурса по Оперативни програми

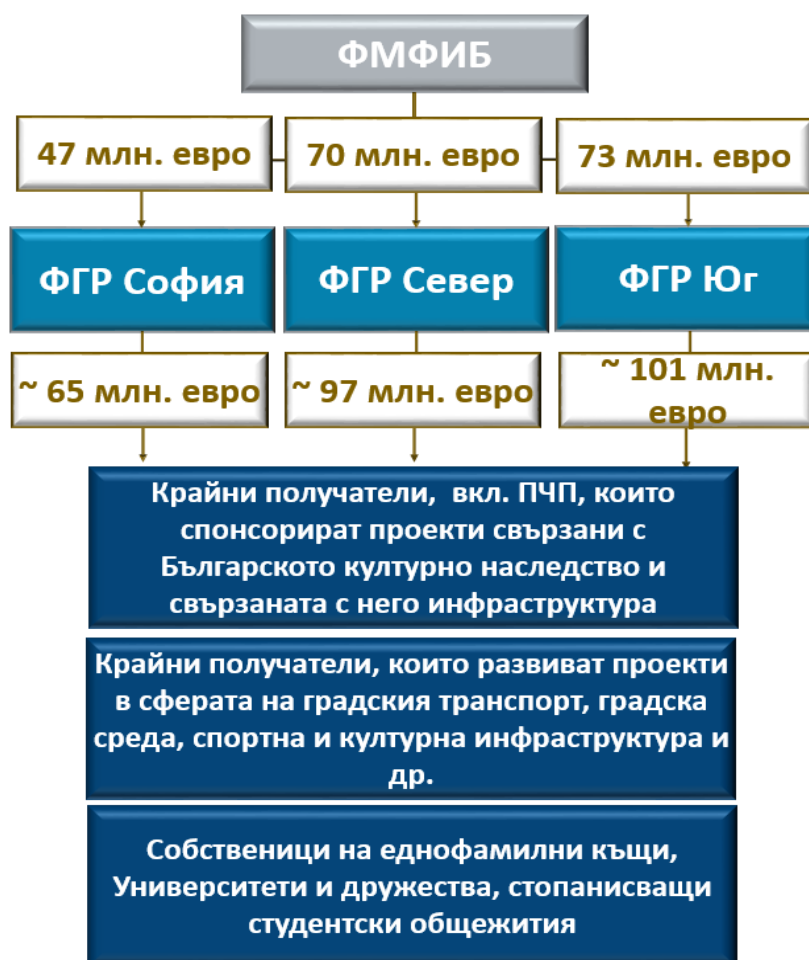
Фиг. 2 Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014 – 2020 г.

Фиг. 3 Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014 – 2020 г.

Фиг. 4 Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г.

Фиг. 5 Оперативна програма „Околна среда“ 2014 – 2020 г.

Възможности за финансиране на общински и ПЧП проекти чрез финансови инструменти по ОП „Иновации и конкурентоспособност“, ОП „Развитие на човешките ресурси“, ОП „Околна среда“ и ОП „Региони в растеж“ 2014 – 2020 г. в областите: инвестиции в енергийна ефективност, инвестиции в градско развитие и инвестиции в туризма (посочените възможности са при планирането и програмирането им)

За Програмен период 2014 – 2020 г. бе обявена от Европейската комисия (ЕК) т.нар. нова политика на Европейския съюз (ЕС) при използване на финансови инструменти с приемането на Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. С него се насърчава предоставянето на подкрепа чрез финансови инструменти на представителите на бизнеса, публичния сектор, респективно и на публично-частното партньорство (ПЧП). Неговите общи разпоредби обхващат и петте Европейски структурни и инвестиционни фонда (ЕСИФ): Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ЕФМДР), а също и приложение на финансовите инструменти по всички тематични цели и приоритети. Разпоредбите на Регламента се отнасят също и за обхвата и съдържанието на предварителното проучване за прилагане на финансови инструменти. Важно обстоятелство е, че те също съдействат и за реализиране на финансово устойчиви и целесъобразни проекти и инвестиции.

С учредяването на Фонда на фондовете, Република България администрира самостоятелно по-голямата част от финансовите инструменти по оперативните програми за Програмния период 2014 – 2020 г. (Изключение прави ресурсът от 102 млн. евро, с който се формира новата **Оперативна програма „Инициатива за МСП“**, която се администрира от ЕИФ и създадения нов фонд с рециклиран ресурс от инициативата „Джеръми“ – „БриджКап Кепитъл“). Създаването на Фонд мениджър не се практикува от всички държави ЕС. Някои предпочитат да ползват услугите на Европейския инвестиционен фонд. Освен нашата страна и Финландия, Португалия, Полша, Германия, Великобритания и Унгария също са предпочели самостоятелно да управляват финансовите си инструменти.

Предимствата на финансовите инструменти пред безвъзмездната финансова помощ се свеждат до привличане на частни инвестиции и осигуряване на заетост, както и до подпомагане на публично-частното партньорство (ПЧП). Друго предимство е осигуряването на възможност за дългосрочни инвестиционни кредити. Не по-маловажно трето предимство е стимулирането на кредитните институции за участие в публичните политики.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РЕГИОНИ В РАСТЕЖ“

Най-голям ръст на обема на финансовите инструменти са по **Оперативна програма „Региони в растеж“ (ОПРР)**. В нея увеличението е над десет пъти на финансовия ресурс за финансов инженеринг спрямо предишния програмен период или от около 25 млн. евро на около 254 млн. евро. Предварителната оценка показва потенциал за те-

риториално разширяване на подкрепата чрез финансови инструменти и идентифицира ситуации, които обосновават използването им за проекти за градско развитие, (в т.ч. спортна и културна инфраструктура, интегриран градски транспорт, енергийна ефективност, студентски общежития и други), както и инвестиции за развитие на туризма – в културно-исторически обекти от национално и световно значение. Финансовите инструменти за инвестиции в градско развитие се прилагат в 39 (67) града в страната, вместо в 7-те най-големи градове у нас с население над 100 хил. жители, както бе в предишния програмен период. Няма териториални ограничения по отношение на подкрепата за развитие на туризма и така проекти могат да бъдат финансирани на територията на цялата страна. С разширяването на подкрепата чрез финансови инструменти по ОП „Региони в растеж“ се цели да се привлече допълнителен финансов ресурс. Това се доказва на практика при проектите по „Джесика“, където беше осигурен между 100 % и 200 % допълнителен публичен и частен капитал. От друга страна, финансовите инструменти се налагат като по-ефективна и устойчива алтернатива на безвъзмездните средства. Подкрепените чрез тях проекти са икономически жизнеспособни и устойчиви във времето като не само подобряват условията на живот в градовете, но и създават условия за икономически растеж и нови работни места. Посочено бе, че за относително по-малките 28 града у нас са предвидени финансови инструменти единствено за финансиране на енергийната ефективност в тях, докато за по-големите 39 града с финансови инструменти е възможно да се използват за значително повече дейности.

Ресурсът на Оперативна програма „Региони в растеж“ е от Европейския фонд за регионално развитие. Фондът е създаден през 1975 г. и е най-важният инструмент за провеждането на общата „регионална политика“, чиято цел е да допринесе за намаляване на различията между регионите в Общността. Фондът се прилага главно в национални програми за стимулиране на развитието, чрез безвъзмездни субсидии, а също и при финансирането на производствени инвестиции; създаване или модернизиране на инфраструктури, които допринасят за приспособяването на съответните региони; инвестиции за създаване на работни места, проекти за местно развитие и подкрепа на малки фирми; мерки, насочени към експлоатиране на потенциала на вътрешно регионалното развитие; инвестиции в областта на образованието и здравеопазването в по-слабо развити региони; финансиране на проучвания или пилотни схеми относно регионалното развитие на ниво Общност особено, когато се отнасят до гранични райони на държавите членки, туризъм, урбанистично развитие и култура.

С ресурс от 253.80 млн. евро за финансови инструменти от ОПРР са създадени три фонда. До края на 2015 г., когато изтече последната година от Програмен период 2007 – 2013 г. (2015 г. бе последна за предходния период, поради правилото N+2) бяха реализирани редица инициативи в седемте големи града. Перспективите за прилагане на финансови инструменти по ОПРР 2014 – 2020 г. са значително по-благоприятни, тъй като е разширен обхватът на подкрепата с финансови инструменти, както и значително увеличен броят на градовете, в които те ще се прилагат.

Трудностите пред използването на финансови инструменти в ОПРР по Инициативата „Джесика“ могат да се синтезират на институционално ниво като: липса на специализирано законодателство за финансовите инструменти; продължителна процедура на преговори между ЕИБ и фондовете за градско развитие; нотифициране на държавните помощи по „Джесика“; в Закона за публично-частното партньорство – липса на работещ механизъм за ПЧП за градско развитие (този Закон бе отменен през 2017 г. и инкорпориран в Закона за концесиите). Трудностите на оперативен ниво са: последващо определяне на независими експерти за оценка на проектите в съответствие с Решението на ЕК за държавни помощи; структуриране/изпълнение на проекти за градско развитие; слабо познаване на правилата на Структурните фондове; липса на достатъчен капацитет у крайните бенефициенти за разработване на бизнес планове,

както и необходимост от техническа помощ за не само подготовката на качествени проекти, но и за управлението им.

Следната схема илюстрира част от визираните проблеми в тази насока:

В някои случаи рестрикции относно допустимост на определени разходи, поради несъответствие с текстове на ОПРР	2007 – 2013 г.	2014 – 2020 г.
Обхват	МСП, градско развитие, енергийна ефективност на сгради	Задължителна предварителна оценка за финансови инструменти по Програмата
Създаване	Доброволен анализ на нуждите на ниво Холдингов фонд	Финансови инструменти на национално, регионално, транс-национално ниво, ФИ на ниво ЕС – off-the-shelf инструменти
Структуриране	Финансови инструменти на национално и регионално ниво	Плащане на части, обвързано с нивата на плащане към крайни Получатели
Плащания на средства от ОПРР	100 % на ниво фонд, сертифициране без да са платени на крайни получатели	Ясно регламентирани правила в регламентите за Програмен период 2014 – 2020 г.
Такса управление	Регулирана чрез последователни промени в регламентите и насоките на ЕС	Задължително. Ясно посочени индикатори, свързани с финансовите инструменти
Докладване	Задължително след 2011 г. по ограничен кръг индикатори	Задължителна предварителна оценка за финансови инструменти по Програмата

При предварителната оценка има наличие на потенциал за подкрепа чрез финансови инструменти по ОПРР с бюджет за финансиране в следните области:

- проекти за градско развитие в размер на 146.5 млн. евро;
- енергийна ефективност на сгради в размер на 43.7 млн. евро;
- проекти за развитие на туризма в обекти от световно и национално значение в размер на 63.6 млн. евро.

Необходимо е да се посочи и съотношението при финансирането от ОПРР в Програмен период 2014 – 2020 г.: авансовото плащане е от 25 % от общия принос от Програмата, за който са поети задължения за финансовия инструмент; второто междинно плащане от до 25 % се осъществяват при инвестиране на 60 % от предходното плащане, а третото и четвъртото междинни плащания се извършват при инвестиране на 85 % от предходното плащане.

Таксата за управление при финансовите инструменти за кредити се определя предварително. Налице е възможност за комбиниране на финансови инструменти с

безвъзмездна финансова помощ (БФП), която е до ниво, необходимо да компенсира недостатъчната финансова жизнеспособност на проекта.

Изграждането на база на съществуващия опит с финансовите инструменти става чрез разширяване участието на финансовия сектор; повишаване на информираността; осигуряване на техническа подкрепа за създаване на проекти, както и чрез осигуряване на максимална гъвкавост и на по-ниски разходи за крайните бенефициенти.

В случаите, когато в съответния обект от културната инфраструктура се извършва икономическа дейност, инвестициите със средства по ОПРР могат да представляват държавна помощ, попадаща в обхвата на чл. 53 от Регламент (ЕС) 651/2014 на Комисията от 17.06.2014 г. Следва да се има предвид, че подкрепата за културна инфраструктура ще се осъществява само чрез комбинирано финансиране чрез БФП и финансови инструменти, създадени по линия на ОПРР с водещата роля на организацията, изпълняваща финансови инструменти (Фонд), избрана от Фонд на фондовете и по ред и при условия, различни от тези за финансиране на проекти с БФП. Фондът ще има ангажимент да изследва наличието и приложимия режим по държавните помощи и да определи, както подкрепата по линия на финансовия инструмент, така и необходимия размер на БФП.

При интервенции върху обекти на културната инфраструктура, държавна собственост, в управление на Министерството на културата, конкретният бенефициент следва да кандидатства в партньорство с него като се представи Партньорско споразумение. Освен споразумение между конкретния бенефициент и министерството, проектното предложение следва да бъде придружено от Решение на кредитната институция за предоставяне на финансова помощ чрез финансов инструмент, създаден по ОПРР. Проектното предложение по група дейности „Културна инфраструктура“ може да бъде на стойност не повече от 10 млн. лева и да включва интервенции само в обекти на културната инфраструктура с регионален/местен обхват/капацитет. Интервенциите в културна инфраструктура следва да допринасят за социално включване и осигуряване на достъп до културните обекти за хората в уязвимо и неравностойно положение (например: чрез намаление на цената на билетите за деца, пенсионери, хора в неравностойно положение и т.н.).

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ИНОВАЦИИ И КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ“

В Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) е заделен най-голям ресурс към използването на финансови инструменти или към т.нар. финансов инженеринг – 355 млн. евро, което е с 5 млн. евро повече от отделения ресурс през Програмен период 2007 – 2013 г. Идеята е средствата да бъдат разпределени в четири фонда – за дялов капитал, мецанин, нисколихвени кредити и Гаранционен фонд. През Програмен период 2014 – 2020 г. по ОПИК е планирано използването на финансови инструменти по три от общо петте приоритетни оси на Програмата като предвиденият общ бюджет за тях е около 233 млн. евро.

Финансовите инструменти ще се използват при Приоритетна ос 1: „Технологично развитие и иновации“. Този ресурс е предназначен за дялови и/или квазидялови инвестиции в следните области: технологичен трансфер, комерсиализация на научни резултати, права по интелектуална собственост, нови идеи и продукти – предвижда се

създаването на дялов инструмент (например: за Фонд за технологичен трансфер), който да инвестира в нови иновативни предприятия, високотехнологични предприятия, предприятия, базирани на знанието, нови или съществуващи спинофи, иновативна инфраструктура и други участници в иновационната екосистема. Предвидена е възможност, инструментът да бъде комбиниран с безвъзмездна финансова помощ по настоящия инвестиционен приоритет, с която да се финансира техническа помощ за специализирана оценка на инвестициите, и за менторство и консултиране в областта на интелектуалната собственост, пазарния анализ и комерсиализация на обектите в които се инвестира. Чрез финансовите инструменти по тази схема е възможна подкрепа с дългови инструменти за иновации в предприятията, включително и за разработване и внедряване на нови продукти, процеси и бизнес модели в предприятия – представлява част от бюджета на дългов инструмент (например: гаранции, покриващи загуби по портфейл от дългове) или самостоятелен инструмент, който обхваща кредити и/или лизинги за инвестиции в активи и/или оборотни средства за разработване и/или внедряване, и/или извеждане на пазара на нов или значително подобрен продукт, стока или услуга, или производствен процес, или нов метод на маркетинг, или нов организационен метод. Поради формата на финансиране се очаква подкрепата да бъде насочена към развити или вече съществуващи предприятия, (включително големи предприятия), които се нуждаят от финансов ресурс, но не разполагат с необходимите обезпечения. За този вид финансови инструменти е предвиден индикативен бюджет от 30 млн. евро.

Чрез финансови инструменти ще се осъществи подкрепа за инвестиции, попадащи изключително в тематичните области по цели 1 и 2 на Иновационната стратегия за интелигентна специализация (ИСИС), приета от Министерския съвет през ноември 2015 г. Тя бе изготвена по препоръка на Европейската комисия. Общият планиран бюджет за финансови инструменти по Приоритетна ос 1 е в размер на 60 млн. евро.

Финансови инструменти са предвидени и по Приоритетна ос 2: „Предприемачество и капацитет за растеж на МСП“, Инвестиционен приоритет 2.1. „Достъп до финансиране в подкрепа на предприемачеството“. Предназначението им е за: дялови и квазидялови инвестиции, осигуряващи начален капитал – дейностите ще се изпълняват чрез дялов инструмент (например: Фонд за начално финансиране), който съчетава два допълващи се компонента: компонент акселерация, в който се предоставя първоначално финансиране, допълнено с менторство като този етап приключва с финализирана концепция за продукта, прототип или бета версия; компонент начално финансиране предоставя финансиране на успешно преминалите акселерацията предприятия, както и на други стартиращи предприятия. Предвижда се инструментът да бъде комбиниран с безвъзмездна финансова помощ, с която да се финансира техническа помощ за някои от дейностите на фондовете.

Налице са и друг вид финансови инструменти с индикативен бюджет от 55 млн. евро, които са предназначени за: дялови и квази-дялови инвестиции, осигуряващи капитал за стартиращи предприятия и предприятия, намиращи се в ранни фази на развитие – дейностите ще се изпълняват чрез дялов инструмент (например: Фонд за рисков капитал). Инструментът е с фокус върху микро, малки и средни предприятия с дейност в областта на високите технологии, намиращи се във фаза на ранно развитие, които често изпитват трудности при намирането на допълнителен капитал, който да подпомогне техния растеж, тъй като те се считат за твърде рискови. Този вид финансови инструменти е с индикативен бюджет в размер на 25 млн. евро. Общият планиран бюджет за финансови инструменти по Инвестиционен приоритет 2.1. е в размер на 80 млн. евро.

По Инвестиционен приоритет 2.2. „Капацитет за растеж на МСП“ финансовите инструменти са предназначени за: дялови и/или квазидялови инвестиции за подпомагане на предприятия с висок потенциал за растеж (Фонд за съфинансиране) – дейностите ще се състоят в инвестиции за развитие на МСП като същите могат да обхващат и мецанин капитал. Във фокуса на инструмента ще бъдат предприятия във фаза на растеж или зряла фаза от своето развитие, които имат нужда от допълнително финансиране, за да реализират своята стратегия за растеж. Те са с индикативен бюджет от 40 млн. евро. С тях е възможно да се осъществи подкрепа с дългови инструменти за микрофинансиране, съобразени с нуждите от финансиране за растеж на микро предприятия – ще се осъществява чрез инструмент за микрокредитиране предимно на микро предприятия при облекчени лихвени условия и обезпечения. Инструментът може да бъде структуриран като портфейл от заеми с поделение на риска. Предвиден е и индикативен бюджет в размер на 15 млн. евро. Общият планиран бюджет по Инвестиционен приоритет е 2.1. е в размер на 55 млн. евро, а предвиденият индикативен бюджет на Приоритетна ос 2 за финансови инструменти е в чувствителния по обем размер от 135 млн. евро.

По Приоритетна ос 3: „Енергийна и ресурсна ефективност“ на ОПИК е планирано прилагането на финансов инструмент по Инвестиционен приоритет 3.1 „Енергийни технологии и енергийна ефективност“ – дългов инструмент за мерки за енергийната ефективност в предприятията. Подкрепата ще бъде предоставяна чрез дългов инструмент (например: гаранции, покриващи загуби по портфейл от дългове), осигуряващ инвестиционни кредити/лизинги за повишаване на енергийната ефективност на предприятията. По него се предвижда фокус върху енергийната ефективност на промишлени сгради и сгради/помещения, използвани предимно за стопанска дейност, включително и такива, представляващи част от промишлена система. По посочения инструмент може да бъде привлечен ресурс и от международни финансови институции в случай, че същите проявят интерес и предложат приемливи условия за участие в изпълнението на инструмента. Той може да бъде комбиниран с техническа помощ под формата на безвъзмездни средства, която да подпомогне предприятията при идентифициране и оценка на инвестиционни възможности от техническа гледна точка за изпълнение на мерки за енергийна ефективност, а също и за подготовката на банкируеми проекти за енергийна ефективност. Планираният бюджет е в размер на 40 млн. евро.

Част от ресурса на ОПИК, в размер на 102 млн. евро (около 200 млн. лева), е заделен за новата **Оперативна програма „Инициатива за МСП“**, която бе одобрена от Европейската комисия на 13.10.2015 г., а договорот между Европейския инвестиционен фонд и Министерството на икономиката бе подписан през 2016 г. Това е Програма за предоставяне на кредитни гаранции и нисколихвено кредитиране за фирми от малкия и средния бизнес. Оперативната програма цели подобряване на достъпа до дългово финансиране за малките и средните предприятия в България. Стратегията на Оперативната програма, като част от изпълнението на Европейските структурни и инвестиционни фондове в България, в съответствие със Споразумението за партньорство за периода 2014 – 2020 г., е тясно свързана с целите за растеж и заетост, и с приноса на България към постигането на взаимнодопълващите се видове растеж на Стратегията „Европа 2020“, а именно: интелигентен и приобщаващ растеж. Одобряване на заданието за избор на финансовите посредници – банки, които ще предоставят т.нар. кредитни гаранции по начин, който ще е сходен с инициативата „Джеремі. Останалите от 675.2 млн. евро се управляват от Фонда на фондовете. Методическото ръководство на управлението на финансовия ресурс по ОП „Инициатива за МСП“ ще се осъществява от Европейския инвестиционен фонд и ще се ръководи от Съвет на инвеститорите при гарантирано представителството на Управляващия орган и Европейския инвестиционен фонд.

Европейската инвестиционна банка и Европейската комисия също ще участват в Съвета на инвеститорите като наблюдатели.

Налична е вече от 13.07.2018 г. нова възможност за използване на финансови инструменти от малките и средните предприятия, (в т.ч. и за държавните и общинските предприятия). Министерството на икономиката и Българска фондова борса обявиха официален старт на ваучерна схема, чрез която се предоставя безвъзмездно финансиране до 50 000 лв. на микро, малки и средни предприятия от определени сектори, които искат да станат публични и да се листнат на борсата. Средствата за ваучерната схема в размер на 1 661 051 лв. са отделени по ОП „Иновации и конкурентоспособност“, а реализацията на самата схема се управлява от Изпълнителната агенция за насърчаване на малки и средни предприятия.

Предприятието се ангажира да увеличи капитала си с минимум 500 000 лв. Продължителността на процеса е до 9 месеца. Кандидатства се с приложен сканиран сключен договор с лицензиран инвестиционен посредник. Ваучерът се изплаща след успешно завършване на проекта. Могат да кандидатстват МСП от определени сектори, които са обявени за приоритетни – производствени (без земеделие), ИКТ, издателска дейност, медийна продукция. МСП следва да са от конкретните икономически сектори:

1. Високотехнологични и средно високотехнологични промишлени производства: C20 „Производство на химични продукти; C21 „Производството на лекарствени вещества и продукти“; C26 „Производството на компютърна и комуникационна техника, електронни и оптични продукти; C27 „Производство на електрически съоръжения; C28 „Производство на машини и оборудване, с общо и специално предназначение“; C29 „Производство на автомобили, ремаркета и полуремаркета“ и C30 „Производство на превозни средства, без автомобили“.

2. Интензивни на знание услуги: J58 „Издателска дейност“; J59 „Производството на филми и телевизионни предавания, звукозаписване и издаване на музика“; J60 „Радио- и телевизионна дейност“; J61 „Далекосъобщения“; J62 „Дейности в областта на информационните технологии“; J63 „Информационни услуги“ и M72 „Научноизследователска и развойна дейност“.

3. Нискотехнологични и средно нискотехнологични промишлени производства: C10 „Производство на хранителни продукти“; C11 „Производство на напитки“; C13 „Производство на текстил и изделия от текстил, без облекло“; C14 „Производство на облекло“; C15 „Обработка на кожи; производство на обувки и други изделия от обработени кожи без косъм“; C16 „Производство на дървен материал и изделия от дървен материал и корк, без мебели; производство на изделия от слама и материали за плетене“ и др.

През есента на 2018 г. бе създаден нов фонд за управление на финансиране на малки и средни технологични компании по Програма „Джеръми“. Наименованието на този фонд е Brightcap Ventures. Фондът ще инвестира в технологични стартиращи фирми на много ранен етап от тяхното развитие, но с потенциал за значителен растеж, като размерът на инвестициите е в доста широки граници от 500 хиляди до 3 млн. евро. Програмата, управлявана от Европейския инвестиционен фонд (ЕИФ), е инвестирала във Фонда 20 млн. евро, а се предвижда самият Фонд да привлече допълнителен капитал от 30 % над тази сума, т.е. общият размер на капитала за иновативни фирми е над 26 млн. евро. Brightcap Ventures ще инвестира в технологични стартапи в ранен етап на развитие с потенциал за значителен ръст в рамките на десетгодишния си мандат. Размерът на инвестициите ще бъде между 0.5 и 3 млн. евро. Част от капитала ще бъде заделен за ускорител (accelerator) на новосъздадени дружества, които ще могат да получат между 50 и 200 хил. евро. Фондът ще инвестира в компании, както в България, така и в региона, като инвестициите извън страната ще бъдат в рамките на привлечения допълнителен капитал. Средствата ще са насочени освен към високотехнологични фирми и към иновативни предприятия в сектори като фармация и земеделие.

Предвижда се Brightcap да револвира обратно финансовите потоци, които са имали добро развитие – били са инвестирани, а сега обратно се връщат за развитието на българските компании. Фондът ще се фокусира активно в области, които са с приоритет за ЕС – изкуствен интелект, обработка на големи масиви от данни, блокчейн технологии, машинно обучение, добавена/виртуална реалност, облачни услуги, медтек, финтек и преносни технологии. Средствата са предназначени за иновативни компании в растеж.

Необходимо е да се има предвид, че част от посочените суми за финансови инструменти по ОПИК след препрограмирането им от Фонда на фондовете претърпяха известни промени в разпределението им по отделните фондове.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“

Предвидено е към **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“** (ОПЧР) също да се създадат фондове за използване на финансови инструменти. Те са предназначени за микрогарантиране чрез насърчаване на предприемачеството, както и за подпомагане на социалните предприятия. Към момента по ОПЧР няма възможност те да бъдат подпомагани с оборотни средства за купуване на техника или други активи. Фондовете по ОПЧР предоставят получаването на допълнително финансиране като доразвиват съществувалите в Програмен период 2007 – 2013 г. схеми или мерки за започване на собствен бизнес от безработни лица.

Ресурсът на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ е от Европейски социален фонд (ЕСФ). Фондът е създаден още през далечната 1958 г. и финансира мерки, подпомагащи социалната политика. Основната му задача е осигуряването на финансова подкрепа за изпълнението на Цел 2 и Цел 3 от Договора от Амстердам в борбата с безработицата, като насърчава връщането на безработните и необлагодетелстваните групи към пазара на труда, главно чрез финансиране на мерки за обучение и на системи, осигуряващи заетост. Финансирането по Фонда конкретно допринася за: улесняване достъпа до пазара на труда; осигуряване на равни възможности на пазара на труда; развитие на уменията, способностите, повишаването на професионалната квалификация, преквалификация и т.н.; насърчаване създаването на работни места; финансиране на проучвания и пилотни схеми, отнасящи се до аспекти, които са общи за няколко държави членки.

ФИНАНСОВИ ИНСТРУМЕНТИ ПО ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“

За първи път **Оперативна програма „Околна среда“ (ОПОС)** в Програмен период 2014 – 2020 г. ще оперира с финансови инструменти. В Програмата са заделени 148.4 млн. лв. за финансов инженеринг. Парите ще се използват за нисколихвени кредити и гаранции по водни проекти и в сектора на отпадъците. Потенциални бенефициенти за този ресурс могат да са, както представители на бизнес, така и на общините. Ресурсът на ОП „Околна среда“ е предимно от Кохезионния фонд, който е създаден през 1993 г. като нов инструмент на финансовата солидарност с най-слабо развитите държави – членки на Съюза. Предвиден е да финансира крупни инфраструктурни обекти и проекти, свързани с опазването на околната среда. За сектор „Отпадъци“ са предвидени финансови инструменти в размер на 26.8 млн. евро, а за сектор „Води“ е предвидена значително по-голям сума по обем в размер на 121.6 млн. евро.

Налице е и **препоръчителен размер на средствата от ос I на ОПОС за финансови инструменти**. В тази връзка са коментарите на Европейската комисия по ОПОС 2014 – 2020 г., които са от юни 2014 г., а именно: „ОПОС следва да финансира инвес-

тиции само в консолидирана област т.е. където има вече само едно регионално ВиК дружество, опериращо с инфраструктурата за цялата област. Инвестиционният избор следва да бъде направен на база на икономическа оценка и регионално предпроектно проучване в съответствие с Плановите за управление на речните басейни (ПУРБ) и Регионалните генерални планове, както и въз основа на оценка на всяка област, в която съответното ВиК дружество оперира. Регионалните предпроектни проучвания следва да анализират техническите и икономически инвестиционни нужди на регионалните ВиК дружества с цел ефективно постигане на съответствие с нормите на водоснабдяване и пречистване на отпадни води, а анализът на вариантите трябва да идентифицира проектите с най-ниските очаквани разходи за техния жизнен цикъл“.

Този анализ следва да осигури съответствие с принципа, възприет в ЕС, че „замърсителят плаща“. Необходимо е да се гарантира също възвращаемостта на разходите за инвестициите, както и това да представлява база за дългосрочни инвестиции от страна на асоциациите по ВиК и Комисията за енергийно и водно регулиране. Предвид това, че тези инвестиции са икономически и технически свързани, регионалните предпроектни проучвания следва да предложат не повече от един проект на консолидирана област, който да бъде финансиран от ОПОС, както и на база очакваният среден размер на проектите във ВиК сектора от 50 млн. евро, отчитайки същевременно броят на областите в страната – 28 и средния размер на разходите за инвестиции, който би могъл да се понесе от регионално консолидирано ВиК дружество, изчисленията относно необходимия ресурс, който следва да бъде заделен за финансови инструменти по ос I „Води“ на ОПОС е както следва: 28 регионални проекти за ВиК инфраструктура x 50 млн. евро средна стойност на проект = 1.4 млрд. евро. Максималният размер на съфинансирането за проектите, което би могло да бъде осигурено от страна на ВиК дружествата (предвид тяхното финансово състояние) = ~25 % или 350 млн. евро за цялата Приоритетна ос.

При т.нар. ефект на лоста (ливъридж, използван широко при прилагането на финансовите инструменти) от 1:3, т.е. при заделяне на около 100 млн. евро от Приоритетната ос за финансови инструменти, ще бъдат мобилизирани допълнително около 300 млн. евро от международни и национални финансови институции, което означава, че Фондът за инвестиции във ВиК сектора ще разполага с ресурс от 400 млн. евро, което ще осигури необходимия допълнителни финансови средства за реализирането на 28 регионални проекта в сектора. При определяне на окончателния размер на средствата от ос I на ОПОС за финансови инструменти, следва да се вземат предвид и следните фактори:

1. След консултации със заинтересованите страни, е констатирано, че максималният среден размер на съфинансиране, който би могъл да бъде осигурен от едно регионално ВиК дружество е 10 млн. евро (с изключение на няколкото големи ВиК оператори, които биха могли да мобилизират повече средства за съфинансиране).
2. Точният размер на съфинансиране за всеки проект следва да бъде определен на база реалистичен анализ разходи-ползи за всеки конкретен случай при отчитане на финансовото състояние на съответния ВиК оператор, както и поносимостта на тарифите за ВиК услуги.
3. Към настоящия момент финансови инструменти по смисъла на Регламент 1303/2013 не са прилагани в сектор „Околна среда“ в Република България. Ето защо се счита за препоръчително да се стартира с по-малък размер на средствата от ОПОС за финансови инструменти, за да се избегне риска от неусвояване на тези средства.
4. В случай, че на по-късен етап се окаже, че прилаганите финансови инструменти са работещи и има интерес към тях, предварителната оценка може да

се преразгледа и да се увеличи делът на средствата от Програмата за целите на финансовите инструменти.

В Европейския съюз функционира и **Фонд за ориентиране и гарантиране на селското стопанство – (ЕФОГСС)**¹³. Този Фонд е създаден през 1962 г. и е основен инструмент за провеждане на Общата селскостопанска политика. Фондът финансира мерки за развитие на селските области и помощи за фермерите. В съответствие с принципите на чл. 39 на Договора за Европейската икономическа общност, финансовото съдействие по фонда е насочено конкретно към изпълнението на следните задачи: укрепване и реорганизиране на селскостопанските и горските структури, включително тези за пазарна реализация и преработка на селскостопанските и горските продукти, и облекчаване на природните затруднения в селското стопанство; осигуряване приспособяването на селскостопанското производство и насърчаване развитието на допълнителни дейности за фермерите от двата пола; подпомагане осигуряването на добър жизнен стандарт; подобряване развитието на социална мрежа в земеделските области, защитата на околната среда и опазването на природата, (в т. ч. чрез осигуряване на консервация на природните селскостопански ресурси); предоставяне на техническа помощ и информация, както и на подкрепа за проучвания и пилотни проекти за насърчаване на земеделското развитие на ниво Общност. Фондът има две секции: секция „Гарантиране“ – това е по-голямата част от Фонда и е основен инструмент за гарантиране на цените на селскостопанска продукция и секция „Ориентиране“. Тя служи за провеждане на структурната политика в селското стопанство, субсидира приспособяването на производството към пазара, подобряването на качеството и т.н.

Освен това в ЕС функционира и **Финансовият инструмент за ориентиране на рибарството (ФИОР)**¹⁴. Този Фонд е създаден през 1993 г. Първоначално е функционирал за преодоляване на кризата в сектора, с оглед да съдейства за неговото реструктуриране и да подпомага развитието и модернизирането на риболовната индустрия.

Последните два финансови инструмента в областта на селското стопанство и на рибарството са сравнително слабо познати и използвани у нас.

В края на 2014 г. и в началото на 2015 г. няколко пъти в Министерството на образованието и науката заседава работна група, сформирана по заповед на министъра на образованието и науката, с участието на автора, която разработваше пакет от документи за изготвяне на методика за прилагане на финансови инструменти в най-новата ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ (НОИР). Независимо от добрите резултати на работната група, в крайна сметка прилагане на финансови инструменти по ОП „НОИР“ в този програмен период не бе разрешено, което автора отчита като сериозен пропуск в програмирането на средствата от ЕС.

¹³ The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund (EAGGF), www.ec.europa.eu/agriculture/cap-funding/index_en.htm

¹⁴ The Financial Instrument for Fisheries Guidance (FIFG), www.ec.europa.eu/fisheries/cfp/eff/fifg/index_en.htm.

Възможности за финансиране на партньорски мрежи за планиране на действия по Програмата за сътрудничество УРБАКТ III 2014 – 2020 г.; Програма за сътрудничество „ЕСПОН 2020“; Програма за транснационално сътрудничество „Балкани – Средиземно море“ 2014 – 2020 г. Други междурегионални програми

Налице са и редица други възможности за използване на финансови инструменти за ПЧП проекти по редица трансгранични и междурегионални програми.

В Европейския съюз (ЕС) функционират четири междурегионални кооперирани програми, в т.ч.: **ИНТЕРАКТ** (International Network for Terrestrial Research and Monitoring in the Arctic – INTERACT), **ИНТЕРРЕГ** (Innovation&Environment Regions of Europe Sharing Solution – INTERREG IVC), **ЕСПОН** (European Observation Network – ESPON) и **УРБАКТ** (URBACT). Те се захранват с финансов ресурс от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и обхващат различни аспекти на повишаването на качеството и ефективността на градската и регионалната политика на ЕС. Техният общ паневропейски географски обхват и постепенно подобряващото се развитие на операциите постига максимално взаимно допълване и демонстрира увеличаване броя на дейности и събития като например по време на дните на отворените врати. Освен това, тяхното ноу-хау и мотивирани екипи работят съвместно по редица конкретни дейности и по-специално за рамка за общо разпространение на информация със следните дейности:

а) събития за двустранно сътрудничество (дни на отворените врати, тематични събития и т.н.);

б) общи разпространителски дейности (развитие и утвърждаване на европейските показатели, инструменти, данни и методи, доказани добри практики);

в) съвместни изложби, работилници и други действия за повишаване на осведомеността по отношение на териториалното развитие;

г) в допълнение с УРБАКТ III, се планира в повечето от държави членки и партньори на Програмата усъвършенствана версия на Националните точки за разпространение, работещи в УРБАКТ II;

д) те ще отговарят за комуникацията на дейности и резултати по УРБАКТ и ще подкрепят сътрудничеството между местните, регионалните, националните и европейските равнища, както и ще вграждат УРБАКТ резултатите в политиките и практиките (трансфер на добри практики);

е) те ще действат като национални платформи за диалог, обмен и обучение за устойчиво градско развитие, което включва различните нива на управление (национално, регионално, местно). Тези дейности ще носят добавени възможности за обмен и сътрудничество с широк кръг организации на ЕС, градски мрежи, местни организации в рамка, която обединява националните и европейските перспективи.

ПРОГРАМА „УРБАКТ III“

Програма „УРБАКТ III“ 2014 – 2020 е една от програмите на ЕС за сътрудничество, целяща обмяната на опит и познания между европейските местни власти (градове) в сферата на устойчивото интегрирано градско развитие (без пилотни проекти). Тя е в тясна взаимовръзка с широк кръг организации на ЕС и с европейските програми за териториално сътрудничество. Програмата следи за синергията и общите действия като отговор, допълващ нуждите на градовете и местните заинтересовани лица. В частност, обобщаването на всички дейности и комуникациите, свързани с тях, предлагат възможности за съвместна работа. Целта на мрежата е да стимулира иновациите в градското обновяване като насърчава градовете да идентифицират, прилагат и да разпространяват добрите практики за устойчиво градско развитие. Тя дава възможност на градовете заедно да разработват решения на основните урбанистични проблеми като утвърждава ключовата им роля в отговор на все по-сложните предизвикателства пред обществото.

Бенефициенти по Програмата могат да бъдат „градове“ (общини), административни райони и други еквивалентни на тях, дефинирани като публични местни власти, сдружения и местни агенции, които притежават правомощия да планират и прилагат специфични урбанистични политики. Чрез Програма „УРБАКТ“ се подпомагат градските агломерации за изготвяне на иновационни и устойчиви прагматични решения, които интегрират икономически, социални и екологични аспекти. Това позволява на градовете да обменят добри практики, да се учат от придобития опит заедно с всички професионалисти, съпричастни към урбанистичната политика в цяла Европа. Програмата е насочена към използване на ресурси и на ноу-хау с оглед укрепване капацитета на градовете в страните от ЕС. Чрез нея им се предоставят възможности за изготвяне на интегрирани градски стратегии, а също и помощ в различни направления според вида на предизвикателствата в урбанистичното им развитие. Основните целеви участници при изпълнението на проекти по УРБАКТ са: кметове, общински съветници, мениджъри и изпълнители, които осъществяват проекти, свързани с градовете, заинтересовани страни от други държавни институции и агенции, представители на частния сектор (бизнеса), както и на гражданското общество.

В Програма „УРБАКТ“ участват 550 градове, 29 страни, 61 мрежи и 7000 активни участници. Централно място в УРБАКТ заема интегрираното градско развитие, обхващащо следните направления: икономика; управление; околна среда; включване. Програмата подпомага развитието на градовете в областите по отношение на: градско планиране; изграждането на капацитет; изоставени градски пространства; култура и културно наследство; взаимодействие с хората в неравностойно положение; енергийна ефективност; финансов инженеринг; жилищно строителство; намаляване на въглеродните емисии; стратегическо планиране; градска мобилност; градско обновяване; разрастването на градовете и за взаимоотношението между градските и селските райони. В рамките на тази Програма специфичните градски мрежи, които са партньорите по нея, са поканени съвместно да разработват прагматични решения на основни градски проблеми и предизвикателства, интегрирайки икономически, социални и екологични решения чрез холистичен подход (по този начин се повишава ефективността на регионалната политика и политиката на сближаване). УРБАКТ е преди всичко програма за изграждане на капацитет, адресирайки следните потребности: капацитет за прилагане на политики, създаване на политики, изпълнение на политики и изграждане и трансфер на познания.

Програмата обхваща територията на всички 28 държави – членки на Европейския съюз, както и Норвегия и Швейцария. Общият ѝ допустим бюджет е 96.3 млн. евро от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР). Финансирането на българските партньори се осъществява със средства от ЕФРР, възлизащи на 85 % от бюджета на проекта и 15 % национално съфинансиране, предоставяно чрез МРРБ.

Всички дейности по Програмата се извършват в рамките на специфичен инвестиционен приоритет от тематична Цел 11 „Повишаване на институционалния капацитет и ефективна публична администрация“ чрез единствена Приоритетна ос – „Популяризиране на интегрираното устойчиво градско развитие“. За постигането на специфичните цели са налични три типа дейности:

1. Транснационален обмен чрез три различни типа мрежи: „Мрежи за планиране на действия“, „Мрежи за изпълнение“ и „Мрежи за трансфер“.
2. Дейности по изграждане на капацитет.
3. Дейности по капитализация и разпространяване.

След успеха на предходните програми „УРБАКТ I“ и „УРБАКТ II“, настоящата Програма „УРБАКТ III“ 2014 – 2020 г. е разработена, с цел да продължи да насърчава устойчивото интегрирано градско развитие и да допринесе за успеха на Стратегията „Европа 2020“. Програмата е организирана с оглед на изпълнението на следните четири основни цели:

1. Развитие на капацитет за водене на устойчиви градски политики, в т.ч. подобряване капацитета на градовете за управление на устойчиви градски политики и практики по един интегриран и ангажиран начин.
2. Провеждане на политика на моделиране чрез усъвършенстване на начина на водене на устойчиви градски политики и практики в градовете.
3. Осъществяване на успешни политики, включително и чрез подобряване прилагането на интегрирани и устойчиви градски стратегии, и действия в градовете.
4. Изграждане и споделяне на знания. Тази цел се постига чрез гарантиране, че вземащите решения и работещите на всички нива имат достъп до знания и споделят ноу-хау във всички аспекти на устойчивото градско развитие, с цел подобряване на политиките за развитие на градовете. С оглед да се постигнат тези цели, УРБАКТ III се развива в областта на следните три вида интервенции: транснационален обмен; изграждане на капацитет; капитализация и разпространение. Така една от тези интервенции ще надгражда успешните постижения, постигнати с УРБАКТ II.

Управлението на Програма „УРБАКТ“ се извършва от СЕКРЕТАРИАТ, който координира следните дейности по нея:

1. Работа в мрежа и изграждане на капацитет: чрез нея се координира и контролира работата на мрежите, а също се разработват дейностите, които укрепват капацитета на участващите градове.
2. Капитализация и комуникация: в тази област се надграждат знанията на ниво програма, споделяйки ги с хората, които определят политиката на градовете в Европа.
3. Управлението на УРБАКТ е концентрирано върху административните и финансовите аспекти на Програмата. В допълнение, Секретариатът извършва подготвителната дейност на Комитета за наблюдение (КН) и изпълнява неговите решения, а освен това помага в ежедневната му работа.

Програмното управление на УРБАКТ III се осъществява в голяма степен от Европейската комисия, която определя и координира цялостната дейност, свързана с използването на Структурните фондове в европейските региони. Като част от тези действия, Програмата и проектите ѝ, са финансирани отчасти от ЕК, която поема част от бюджета на проектите чрез ЕФРР. Тя също така играе консултативна роля в Комитета за наблюдение на УРБАКТ, където е представена от Главна дирекция „Регионална и селищна политика“ (DGREGIO). Комитетът за наблюдение е оторизиран с определянето на стратегическите насоки и във вземане на решенията за функционирането ѝ. Той гарантира, че работата на Програмата е ефективна и е с високо качество. Например: Комитетът одобрява проектите по УРБАКТ и решава кога да обяви нови покани за предложения. Той редовно проверява напредъка на проектите и следи бюджетите им като взема всички решения, необходими за осъществяване на Програмата и т.н. В съответствие с принципите на Европейския съюз, той е напълно

прозрачна структура в своите дейности. Комитетът създава строги процедури за одобрение и контролира различните нива във всеки момент от функционирането на Програмата. В Комитетът участват по двама представители на всяка държава членка, които са членове на УРБАКТ. Те се срещат три пъти годишно. Председателят на Комитета за наблюдение се сменя всяка година.

Управляващ орган Главният комисариат за териториално сближаване (ГКТС) към френския министър-председател. Този Управляващ орган е отговорен за изпълнението на Програмата като следи тя да се управлява в съответствие със закона и с европейските финансови процедури. Бюджетът на УРБАКТ III се финансира от: Европейски фонд за регионално развитие; финансиране от Норвегия и Швейцария; национално участие – плащания от държавите членки и партньорските страни, базирани на дела на тяхното население спрямо общото европейско население; локално участие – плащания от градовете и регионите пропорционално на тяхното участие в тази програма.

Общият бюджет на УРБАКТ III 2014 – 2020 г. възлиза на 96.3 млн. евро, (включително участието на Норвегия и Швейцария). Финансирането на българските партньори се осъществява с европейски средства и национален принос, в съотношение 85 % (ЕФРР) и 15 % под формата на национално съфинансиране, предоставяно чрез МРРБ. Бюджетът на Приоритетна ос 1 „Подкрепа за интегрирано устойчиво градско развитие“ е 88.2 млн. евро, а този на Приоритетна ос 2 „Техническа помощ“ е 8.1 млн. евро.

Ключовите моменти от функционирането на Програма „УРБАКТ“ досега са:

2003, февруари	Публикуване на първата покана за набиране на проектни предложения по УРБАКТ I.
2007, октомври	Одобрение на Програма „УРБАКТ II“ от Европейската комисия.
2008, ноември	Одобри 24 проектни предложения по първа покана на Програма „УРБАКТ II“ за изпълнение.
2010, юни	Одобри 9 проектни предложения по втора покана за изпълнение.
2012, януари	Създаване на 6 тематични капитализирани работни потоци.
2012, декември	Затворени 9 проекта по втора покана и публикации за препоръки относно крайните резултати.
2013, януари	Одобри 15 проектни предложения по трета покана за изпълнение.
2013, декември	Обявяване на 9 нови пилотни мрежи.
2014, декември	Програма „УРБАКТ III“ е одобрена от Европейската комисия.
2015, март	Публикуване на първата покана за набиране на проектни предложения по УРБАКТ III.

Програма „УРБАКТ III“ се фокусира върху специфичен инвестиционен приоритет рамките на тематична цел 1.1.: „Повишаване на институционалния капацитет и ефективна публична администрация“ чрез единствена Приоритетна ос – „Подкрепа за интегрирано устойчиво градско развитие“. Дефинирани са четири специфични цели, които ще бъдат реализирани от партньорите в проекти чрез участието им в три вида мрежи – за планиране на действия, за изпълнение и за трансфер на опит. Чрез тях Програмата предоставя механизъм, с който участващите заинтересовани страни да разработват и да осъществяват по-добри политики и действия за интелигентна, приобщаваща и устойчива урбанистична политика в градовете. Допустими партньори са градове (общини), сдружения и местни агенции.

В рамките на първата покана (тя е от 2015 г., но част от финансираните проекти все още се изпълняват) са одобрени за финансиране 20 проекта за партньорски мрежи за планиране на действия. Основната цел на мрежите за планиране на действия е да се подобри капацитета на европейските градове за управление на устойчиви градски политики и по-конкретно да се подобрят уменията им за разработване на интегрирани стратегии за устойчиво градско развитие. Посредством участие в мрежите за планиране градовете обменят опит, споделят проблеми и начини за намиране на решения, генерират нови идеи за посрещане на предизвикателствата на устойчивото градско развитие. Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ в Министерство на регионалното развитие и благоустройството, която е определена за Национален орган по Програма „УРБАКТ III“, е сключила договори за предоставяне на национално съфинансиране в размер на 55 801 евро или 15 % от одобрения бюджет на българските партньори в проекти и е определила контролори за извършване на верификация на разходите.

На 7.01.2019 г. стартира втора, последна за Програмния период 2014 – 2020 г., покана за набиране на проектни предложения за мрежи за планиране на действия по Програма „УРБАКТ III“. Поканата ще бъде отворена за прием на проектни предложения до 17.04.2019 г. 15:00 СЕТ. Очаква се да бъдат одобрени за финансиране до 23 проектни предложения за мрежи за планиране на действия. Основната цел на тези мрежи е да се подобри капацитетът на градовете да управляват устойчиви градски политики посредством интегрирани планове за действие. Партньорството за първа фаза (етап) на мрежите за планиране на действия трябва да включва минимум 7 и максимум 10 партньори от допустимите 28 държави от Европейския съюз, както и Норвегия и Швейцария.

С поканата за мрежи за планиране на действия Програма „УРБАКТ“ се стреми да осигури силно покритие на 10 тематични цели, които са поставени от Управляващия орган:

1. Засилване научноизследователската дейност, технологичното развитие и иновациите (ТЦ1).
2. Подобряване достъпа до ИКТ, тяхното използване и качество (ТЦ2).
3. Повишаване конкурентоспособността на МСП (ТЦ3).
4. Подпомагане преминаването към нисковъглеродна икономика във всички сектори (ТЦ4).
5. Насърчаване адаптацията към изменението на климата, превенцията и управлението на риска (ТЦ5).
6. Съхраняване и опазване на околната среда и насърчаване ресурсната ефективност (ТЦ6).
7. Насърчаване устойчивия транспорт и премахване участъците с недостатъчен капацитет във всички ключови мрежови инфраструктури (ТЦ7).
8. Насърчаване заетостта и подкрепа за мобилността на работната сила (ТЦ8).
9. Насърчаване социалната интеграция, борба с бедността и всяка форма на дискриминация (ТЦ9).
10. Инвестиции в образованието, обучението, включително професионално обучение за придобиване на умения и учене през целия живот (ТЦ10).

Кандидатите по втората покана се насърчават да включат в партньорските планове за действие и някои от темите на Градския дневен ред на ЕС, в т.ч.: осигуряване на достъпни жилища, адаптиране към климатичните промени, интегриране на имигранти и бежанци, преход към дигитализация, градска беднота, намиране на решения за устойчиво ползване на земята и природата, работни позиции и умения, качество на въздуха, кръгова икономика (удължаване жизнения цикъл на продуктите), иновативни и отговорни обществени поръчки, устойчива градска мобилност, култура и културно наследство, енергиен преход и сигурност на обществените места.

Проектите се одобряват и изпълняват в две фази с обща продължителност 30 месеца. Първата фаза продължава 6 месеца – от 2 септември 2019 г. до 2 март 2020 г.

Втората фаза е с продължителност от 24 месеца – от май 2020 г. до април 2022 г. Преминването от Фаза 1 към Фаза 2 не е автоматично. За всяка фаза е предвиден процес на кандидатстване и одобряване. Допустимият максимален бюджет за един проект за мрежа за планиране на действия е 750 000 евро общо за първа и втора фаза. Първоначалният бюджет, отпускан за първа фаза на проекта, не трябва да надвишава 150 000 евро. Партньорите в проекти от по-слабо развитите региони, включително регионите в България, се съфинансират 85 % от ЕФРР. Дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ при Министерството на регионалното развитие и благоустройството, която е определена за Национален орган по Програма „УРБАКТ III“ 2014 – 2020, ще сключва договори за предоставяне на национално съфинансиране в размер на 15 % от одобрения бюджет на българските партньори в проекти и ще определя контролори за извършване на верификация на разходите.

ПРОГРАМА „ЕСПОН 2020“

Програмата „ЕСПОН 2020“ е научна програма, която има за цел да насърчава европейското териториално сътрудничество чрез трансфер на знания и политика, подкрепяща обучението на държавни органи и политически участници на всички нива. Тя се стреми към пълноценно сътрудничество, подобряващо ефективността на кохезионната политика на ЕС и на други секторни политики и програми, развивани чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове, и чрез националните и регионални политиките за териториално развитие. Това сътрудничество се осъществява чрез създаване, разпространение и популяризиране на добри практики в областта на териториалното развитие, обхващащо цялата територия на ЕС – 28 държави членки и 4 партниращи държави – Исландия, Лихтенщайн, Норвегия и Швейцария. Основната цел на „ЕСПОН 2020“ е разширяване на политиката за сближаване като се получи максимален ефект в подкрепа на Стратегия „Европа 2020“ и като преди всичко се укрепи капацитета на икономиката на ЕС, чрез нарастване на иновациите и създаването на нови работни места. Освен това е необходимо да се формира положително и дълготрайно въздействие в териториалното сближаване и хармоничното развитие, както в отделните региони на ЕС, така и в държавите членки като цяло. Нейната цел е чрез подкрепата на националните и регионални власти, те активно да участват в осъществяването на Стратегия „Европа 2020“, както и да съдействат за териториалното сближаване на отделните страни и региони. Програмата за сътрудничество „ЕСПОН 2020“ има и друга цел, която се свежда до доразвиване на значимо общеевропейското териториалното сътрудничество и до оказване на съдействие за изследванията, които са успешно осъществени чрез програмите „ЕСПОН 2006“ и „ЕСПОН 2013“. Третата цел е да подсили ефективността на европейската кохезионна политика и другите секторни политики, и програми, изпълнявани чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове, както и националните и регионални политики за развитие. Програмата за сътрудничество е създадена с мисията да продължи консолидацията на европейската мрежа за наблюдение на територията чрез предоставянето и използването на сравними, систематични и надеждни териториални данни. Предвижда се косвено да бъдат подкрепени всички единадесет тематични цели, обхващащи приоритетите на „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж.

Общият бюджет на Програма за междурегионално сътрудничество „ЕСПОН 2020“ е:

Приоритетна ос	Общо финансиране
ПО 1 „Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации“	99 344 632
ПО 2 „Конкурентоспособност на малките и средните предприятия“	99 344 629
ПО 3 Нисковъглеродна икономика	99 344 629
ПО 4 „Околна среда и ресурсна ефективност“	99 344 629
ПО 5 „Техническа помощ“	28 931 099
Общо	426 309 618

По Програма „ЕСПОН“¹⁵ се финансират проекти в следните седем направления:

1. География и нова динамика на работната сила в Европа.
2. Светът в Европа, глобални потоци на чуждестранни директни инвестиции към Европа.
3. Малките и средни предприятия в европейските региони и градове.
4. Територии и нисковъглеродна икономика.
5. Вътрешни периферии: национални територии, посрещащи предизвикателствата за достъп до основни услуги от общ интерес.
6. Възможни европейски териториални перспективи.
7. Сравнителни анализи за териториално управление и системи на пространствено планиране в Европа.

В периода 2014 – 2020 г. Програма „ЕСПОН“ се реализира чрез приоритетна ос „Териториални данни, трансфер, наблюдение, инструменти и разпространение“ (изпълнява се чрез Европейската група за териториално сътрудничество (ЕГТС)).

Бенефициенти по тази програма са следните публични субекти, в т.ч. и НПО:

1. Европейски политикоопределящи организации, в сферата на Кохезионната политика, както и други, свързани със секторните и тематични политики и програми.
2. Национални политикоопределящи организации и практикуващи, отговорни за политиката на сближаване, програми за ЕТС, макро-регионални стратегии и политика на сближаване – подготовка и изпълнение на национално ниво, както и други свързани сфери и политики.
3. Власти, изпълняващи структурни и инвестиционни програми, както и тези, които изготвят периодични докладвания.
4. Регионални и местни политикоопределящи организации и практикуващи, отговорни за териториалното развитие и планиране и/или свързани с трансграничното, транснационално и макрорегионално сътрудничество.
5. Второстепенни целеви групи, ползватели на териториални данни.
6. Организации, популяризиращи различна регионална/градска заинтересованост на Европейско ниво.
7. Университетски/академични среди, изследователи и студенти, в ролята на бъдещи субекти, предлагащи решения.
8. Частния сектор и по-широка европейска аудитория.

В ЕС функционират и други програми за регионално сътрудничество, от които българския публичен сектор и ПЧП могат да потърсят финансиране, като програмите за трансгранично сътрудничество ИПП/ ИНТЕРРЕГ ИПП между Република България и

¹⁵ www.espon.eu.

Република Сърбия, Република България и Република Северна Македония, и Република България и Република Турция“, (Република България/Република Северна Македония). Тези програми представляват интерес за кандидатстване с проекти от представителите на местните, регионалните и националните публични власти, публично-правни и неправителствени организации, научни организации, университети и други.

„ИНТЕРРЕГ – ИПП България – Сърбия“ 2014 – 2020 е Програма за трансгранично сътрудничество, финансирана от Европейския съюз със средства по Инструмента за предприсъединителна помощ с общ бюджет – 34 102 256 евро. Съвместната стратегическа цел на регионалното сътрудничество между секторите и административните единици, която трябва да бъде постигната чрез Програмата, е да се насърчи балансираното и устойчиво развитие на трансграничния регион между България и Сърбия – интегриран в европейското пространство чрез интелигентен икономически растеж, приспособяване към промените в околната среда и подобряване на културата на обучение. По Програмата могат да кандидатстват бенефициенти от областите: Видин, Монтана, Враца, София област, Перник и Кюстендил на територията на Република България и областите Бор, Зайчар, Нишава, Топлица, Пирот, Ябланица и Пчиня на територията на Република Сърбия. Тази програма има 4 приоритетни оси, като по 3 от тях се финансират инвестиционни проекти и от типа „меки мерки“: Устойчив туризъм, Младежи и Околна среда. Бенефициенти могат да бъдат юридически лица, които са регистрирани в трансграничния регион между България и Сърбия, и не генерират печалба (местни/регионални/национални институции или техните подразделения; национални и регионални агенции; администрации на защитени зони; местни/регионални администрации по управление на горите; културни институции; читалища; НПО; образователни организации – университети, училища, колежи и библиотеки; еврорегиони; асоциации на две или повече от изброените институции/организации). Управляващ орган по Програмата е дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ в Министерството на регионалното развитие и благоустройството на Република България, а Национален партниращ орган е Министерството на европейската интеграция на Република Сърбия.

„ИНТЕРРЕГ – ИПП България – Турция“ 2014 – 2020 е Програма за трансгранично сътрудничество, финансирана от Европейския съюз по Инструмента за предприсъединителна помощ с общ размер на средствата – 29 642 896 евро. Общата стратегическа цел на регионалното сътрудничество между България и Турция, вложена в изпълнението на Програмата е укрепване на капацитета за трансгранично сътрудничество между двете държави в областта на опазването на природата и устойчивото развитие на туризма, което ще доведе до засилване на териториалното сближаване в Европа. По тази Програма е възможно да кандидатстват бенефициенти от областите: Бургас, Ямбол и Хасково за територията на Република България и провинциите Одрин и Къркларели на територията на Република Турция. Програмата има 3 приоритетни оси: Околна среда; Устойчив туризъм и Техническа помощ. Бенефициенти могат да бъдат юридически лица, регистрирани в допустимия регион, като следва да са организации, които не генерират печалба – местни, регионални и национални власти; национални и регионални агенции; администрации на природни паркове, местни/регионални горски дирекции; културни институции; читалища, НПО; образователни институции – университети, училища, колежи и библиотеки; еврорегиони; сдружения от две или повече от изброените институции/организации. Управляващ орган по Програмата е дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ в Министерството на регионалното развитие и благоустройството на Република България, а Министерството по европейските въпроси на Република Турция изпълнява функциите на Национален орган.

„ИНТЕРРЕГ – ИПП България – Македония“ 2014 – 2020 е Програма за трансгранично сътрудничество, финансирана от Европейския съюз със средства по Инструмента за предприежинителна помощ и с общ бюджет 19 461 690 евро, от които 85 % от средствата от Европейския съюз и 15 % са национално съфинансирани от двете партниращи държави. Общата стратегическа цел на регионалното сътрудничество между секторите и административните единици, която трябва да бъде постигната чрез Програмата, е засилване на трансграничното сътрудничество между хората и институциите в региона с цел съвместно справяне с общите предизвикателства и използване на неоползотворения потенциал за развитие на трансграничния регион чрез ефикасно използване на ресурсите. Регионите, които Програмата обхваща са Кюстендил и Благоевград на територията на Република България и Североизточен, Източен и Югоизточен планов регион в Република Северна Македония. Програмата има 4 приоритетни оси, като по 3 от тях се финансират проекти (инвестиционни и проекти от типа „меки мерки“): Околна среда, Туризм и Конкурентоспособност. Бенефициенти по програмата могат да бъдат национални, регионални и местни власти и публични организации, което е предпоставка за повишаване на знанията и усвояването на добри практики от българските партньори, с цел усъвършенстване на провежданите от тях регионални и местни политики за развитие.

„ИНТЕРРЕГ – V-A Румъния – България“ 2014 – 2020 е Програма за трансгранично сътрудничество, съфинансирана от Европейски съюз със средства от Европейския фонд за регионално развитие с общ бюджет 258 504 126 евро. Проектите се финансират както следва: 85 % от ЕФРР, 13 % национално съфинансирани от двете партниращи държави и 2 % собствен принос. Стратегическата цел на Програмата за периода се фокусира върху тематични области от Стратегията „Европа 2020“, свързани с изменението на климата, превенцията и управлението на риска, съхраняването и опазването на околната среда, насърчаване на ресурсната ефективност, устойчивият транспорт, насърчаване на заетостта и мобилността на работната сила, повишаване на институционалния капацитет чрез насърчаване на сътрудничеството между гражданите и институциите. Регионите, които обхваща са 7 окръга в Република Румъния (Констанца, Долж, Олт, Телеорман, Гюргево, Кълъраш, Мехединци) и 8 области в Република България (Видин, Враца, Монтана, Плевен, Велико Търново, Русе, Силистра и Добрич). Избраните тематични цели са формулирани в пет приоритетни оси: „Добре свързан регион“, „Зелен регион“, „Безопасен регион“, „Квалифициран и приобщаващ регион“ и „Ефикасен регион“, които отговарят на нуждите и предизвикателствата на трансграничния регион. Бенефициенти могат да бъдат национални, регионални и местни власти до публични организации, което е предпоставка за повишаване на знанията и усвояването на добри практики от българските организации, с цел усъвършенстване на провежданите от тях регионални и местни политики за развитие. По „ИНТЕРРЕГ – V-A Румъния – България“ е издаден пътеводител за сравнително малко познатия в останалите страни от ЕС туристически регион „Трансгранична зона Видин – Мехединци“ (с главен град Дробета Турну Северин).

Програмата за трансгранично сътрудничество „ИНТЕРРЕГ – V-A Гърция – България“ 2014 – 2020 е в съответствие с рамките на европейската стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж и за постигане на икономическо, социално и териториално сближаване. Общият бюджет на Програмата е в размер на 130 262 833 евро. От тях средствата от Европейския фонд за регионално развитие са 110 723 408 евро (85 %) и 19 539 425 евро (15 %) са национално съфинансирани от двете съседни партниращи държави. Регионите, които Програмата обхваща са областите Хасково, Смолян, Кърджали и Благоевград на територията на Република България и префектурите Еврос, Ксанти, Родопи, Драма, Кавала, Солун и Серес за територията на Република Гърция. По Програмата се финансират проекти по четири приоритетни оси: „Конкурентен и иновативен трансграничен регион“, „Устойчив и

приспособим към климата трансграничен регион“, „Трансграничен регион с подобрена взаимосвързаност“, „Трансграничен регион с висока степен на социално приобщаване“. Целевите групи и основните типове бенефициенти са национални, регионални и местни власти, както и неправителствени организации.

Програмата за транснационално сътрудничество „Дунав 2014 – 2020“ е финансов инструмент за насърчаване и инициране на проектни идеи, свързани с преодоляване на общите предизвикателства и нужди в специфични направления, които да постигнат реална полза за хората и да изградят ефективни връзки между властите и организациите в Дунавския регион. Общият бюджет на Програмата – е 262 989 839 евро. Те са осигурени от Европейския фонд за регионално развитие, Инструмента за предприсъединителна помощ, и национално съфинансиране. Предвижда се и финансиране от Европейския инструмент за съседство. Регионите, които Програмата обхваща са на територията на 9 държави – членки на ЕС: Австрия, България, Чехия, Германия (федерални провинции Бавария и Баден-Вюртемберг), Хърватия, Унгария, Румъния, Словения и Словакия и 3 държави кандидат членки: Босна и Херцеговина, Сърбия и Черна гора. Молдова и четири области от Украйна (Закарпатска, Ивано-Франковска, Одеска и Черновицка област) също могат да участват в Програмата с финансиране от страна на Европейския инструмент за съседство. Програма „Дунав“ има четири приоритетни оси: „Иновативен и социално ангажиран Дунавски регион“, „Околна среда и културно ангажиран Дунавски регион“, „Подобрена свързаност на Дунавския регион“ и „Добре управляван Дунавски регион“. Бенефициенти по Програмата могат да бъдат национални, регионални и местни власти, както и неправителствени и частни организации.

Програма „Балкани – Средиземно море 2014 – 2020“ е предназначена за представителите на местни, регионални и национални публични власти, публично-правни и неправителствени организации. Общият бюджет е 39 727 652 евро. Той е формиран със средства от Европейския фонд за регионално развитие, които са в размер на 28 330 108 евро, а други – 5 126 138 евро са от Инструмента за предприсъединителна помощ, а 6 271 406 евро са национално съфинансиране. Програмата обхваща следните два приоритета: „Предприемачество и иновации“ и „Околна среда“. Условието е да участват проекти с екипи от повече от една страна от Балканския полуостров. Общата цел на Програмата е използване на споделените териториални предимства и подпомагане на интегрираното териториално развитие и сътрудничество за повишена конкурентоспособност и устойчиво развитие на балканско-средиземноморския регион. Географският обхват включва участието на три държави – членки на ЕС: Гърция, Кипър и България и две държави кандидат членки: Албания и Северна Македония. Тя създава условия за партньорство в осъществяването на дейности за подобряване и насърчаване на сътрудничеството, обмяна на опит и добри практики, в съответствие с приоритетите на „Европа 2020“ за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, както и за повишаване на благосъстоянието на жителите на изброените страни.

Програма за междурегионално сътрудничество „ИНТЕРРЕГ ЕВРОПА“ 2014 – 2020 представлява своеобразен инструмент за прилагане на кохезионната политика на Европейския съюз. Общият бюджет е 426 309 618 евро, като средствата от Европейския фонд за регионално развитие възлизат на 359 326 320 евро, а останалата част от 66 983 298 евро е национално съфинансиране. Тя по своята същност е стратегия за интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика, създаваща високи равнища на заетост, производителност и социално сближаване. Програмата бе отворена за набиране на проектни предложения от 5.04.2016 г. За нея отговаря Главна дирекция „Управление на териториалното сътрудничество“ при Министерството на регионалното развитие и благоустройството от българска страна, а се ръководи от Съвместен секретариат.

Бенефициенти са представителите на местните, регионалните и националните публични власти, публично-правни и неправителствени организации, университети, висши училища и други. Общата цел на Програмата е подобряване на изпълнението на политиките и програмите за регионално развитие, основно програмите по цел „Инвестиции за растеж и работни места“ и, когато е уместно, програмите по цел „Европейско териториално сътрудничество“ чрез насърчаване на обмена на опит и усвояването на политики между участници с регионално значение. През настоящия програмен период Програмата ще работи по четири теми, всички свързани с регионалното развитие: „Научноизследователска дейност, технологично развитие и иновации“, „Конкурентоспособност на малките и средните предприятия“, „Нисковъглеродна икономика“ и „Околна среда и ресурсна ефективност“. Бенефициенти могат да бъдат организации от 28 държави – членки на ЕС, Норвегия или Швейцария, ако те са национални, регионални или местни публични органи, други публично-правни институции (например университети, агенции за регионално развитие, НПО, в т.ч. камари, подпомагащи бизнеса и др.).

Програма „Интеракт III“ 2014 – 2020 е насочена към подпомагане на доброто управление и изпълнение на всички програми за териториално сътрудничество, включително тези, финансирани от Инструмента за предприежителна помощ и от Европейския инструмент за съседство. Общият бюджет е относително скромнен и е в размер на 46.3 млн. евро. От тях средствата от Европейския фонд за регионално развитие са 39.4 млн. евро (85 %), а 6.9 млн. евро (15 %) са от национално съфинансиране. Основната цел на Програмата е да насърчава обмена на опит и разпространението на добри практики и иновативни подходи, свързани с управлението и изпълнението на програмите за териториално сътрудничество. Интеракт III 2014 – 2020 обхваща страните от Европейския съюз, Норвегия и Швейцария, както и външните граници на съюза. Тя се изпълнява чрез две приоритетни оси: „Предоставяне на услуги“ и „Техническа помощ“. Целевите групи са ръководители и служители, работещи по програми за териториално сътрудничество, включително от такива, които се изпълняват по външните граници на Европейски съюз, национални и регионални заинтересовани страни, както и заинтересовани страни в целия Европейски съюз. Основни бенефициенти са четири децентрализирани звена – във Виена (Австрия), Турку (Финландия), Валенсия (Испания) и Виборг (Дания) като всички дейности и работни пакети вече се осъществяват от координаторите, работещи в тези регионални офиси.

„Черноморски басейн 2014 – 2020“ е съвместна Програма за трансгранично сътрудничество, финансирана по Европейския инструмент за съседство, Европейския фонд за регионално развитие и Инструмента за предприежителна помощ. Общият бюджет е в размер на 53 942 456.70 евро. Общата цел на Програмата е да се подобри благосъстоянието на хората в регионите на Черноморския басейн чрез устойчив растеж и съвместни действия за опазване на околната среда. В териториалния ѝ обхват попадат 10 държави – България, Гърция, Румъния, Турция, Армения, Азербейджан, Грузия, Молдова, Русия и Украйна – с цялата си територия или с региони на ниво NUTS II (или еквиваленти). Програмата има четири приоритета: „Съвместно насърчаване на бизнеса и предприемачеството в областта на туризма и културата“, „Увеличаване на трансграничните възможности за търговия и модернизация на селското стопанство и свързаните сектори“, „Подобряване на съвместния мониторинг по околна среда“, „Повишаване на осведомеността и съвместни действия за намаляване на речните и морски отпадъци“. Основните типове бенефициенти са местни/регионални власти (у нас не само общински администрации, но и регионални структури с бизнес насоченост), публично-правни организации (юридическа лица с нестопанска цел, регистрирани в обществена полза, академични и образователни институции и др.), както и неправителствени организации.

Възможности за финансиране, указания за избор на проекти и за попълване на документацията на проекти от бизнеса, публичния сектор и публично-частното партньорство в Република България по линия на т.нар. План „Юнкер“, осъществяван чрез публично-частно партньорство от Фонда за стратегически инвестиции на Европейския съюз и финансиране от частни донори

С оглед стимулиране на инвестициите в Европейския съюз (ЕС) и преодоляване на технологичното изоставане от САЩ, Япония, Корея и други страни, които доскоро бяха в категорията „развиващи се“, на 26.11.2014 г. Европейската комисия (ЕК) обяви **„План за инвестиции за Европа“**, известен още и като **т.нар. План „Юнкер“**. Той предвижда мобилизиране на средства от публични и частни източници на финансиране, при което всяко евро от публичните средства се използва за генерирането на допълнителни частни инвестиции, без да се създава нов дълг. Планът за действие се основава на три взаимно подсилващи се направления или стълбове на Инвестиционния план. Европейският фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ) е основният елемент на Инвестиционния план за Европа. Заместник-изпълнителен директор на ЕФСИ е бившият вицепремиер в две български служебни правителства Илиана Цанова. Планът Юнкер се изпълнява от Групата на ЕИБ, включваща и ЕИФ. За тях е характерно:

1. Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) е със седалище в Люксембург. Тя основна финансова институция в ЕС, която има свършено други цели, различни от тези на другата основна финансова институция в общността – Европейската централна банка (ЕЦБ), която се намира във Франкфурт. ЕИБ е институцията на ЕС за дългосрочно финансиране и е единствената банка, която е собственост на държавите членки на Европейския съюз и представлява техните интереси. Банката предоставя дългосрочно финансиране за обосновани инвестиции, в подкрепа на заложените в политиката на ЕС цели. Тя работи в тясно сътрудничество с други институции на ЕС с оглед изпълнение на политиката на ЕС. ЕИБ е най-големият многостранен заемополучател и кредитор според обемите и предоставя финансиране и експертна помощ за обосновани и устойчиви инвестиционни проекти, които допринасят за постигане целите в политиката на ЕС. Над 90 % от дейността на ЕИБ е съсредоточена в Европа, но банката подкрепя и политиката на ЕС в областта на външните работи и на развитието, което се отнася за развиващите се страни.

2. Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) е част от Групата на Европейската инвестиционна банка и също е със седалище в Люксембург. Основната му задача е оказване на подкрепа за микро-предприятията, малките и средните предприятия (МСП), като улеснява достъпа им до финансови средства. ЕИФ разработва и предлага рисков капитал и капитал за растеж, гаранции и инструменти за микро- финансиране, целево насочени към този пазарен сегмент. По този начин ЕИФ съдейства за изпълнение целите на ЕС в подкрепа на иновациите, научната и развойната дейност, предприемачеството, растежа и заетостта.

При обявяването на Плана „Юнкер“ първоначално се очакваха инвестиции за 315 млрд. евро в икономиката на държавите от ЕС. На 13.12.2017 г. този ресурс бе увеличен на 500 млрд евро. Целта му е да мобилизира допълнителни публични и частни инвестиции в Европа, включително и в България, за проекти с голямо социално и икономическо значение, както и да допринесе за развитието на малките и средните предприятия (МСП). Инвестиционният план първоначално разчиташе преди всичко на частни инвестиции, основно чрез дългосрочно кредитиране. Гаранцията, която ЕС

първоначално предостави бе в размер на 16 млрд. евро (от тях – 3.3 млрд. евро от „Свързана Европа“ и 2.7 млрд. евро от „Хоризонт 2020“), още 5 млрд. евро са гаранциите от Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). С тях се формира т.нар. ЕФСИ с размер от 21 млрд. евро. Целта е до 2017 г. тези средства да нараснат 15 пъти. Фондът вече събра над 25.5 млрд. евро, при това още преди да е стартирал. Някои държави членки на ЕС предоставиха и допълнителен ресурс, като три са се включили с по 8 млрд. евро – Германия, Италия и Франция. Испания предоставя 1.5 млрд. евро, а Люксембург – 80 млн. евро. Непосредствено след стартирането на Плана към началото на февруари 2016 г. по него е одобрено финансиране в размер на 9 млрд. евро, което е мобилизирано инвестиции за 61.5 млрд. евро. Одобрени са до началото на 2018 г. проекти в 22 държави, включително и в България (в банковата сфера, както и за няколко корпоративни проекти). Фондът мобилизира допълнителни инвестиции в реалната икономика в области като инфраструктура, образование, научни изследвания, иновации, възобновяеми енергийни източници и енергийна ефективност и други. В неговия фокус попадат също така малките и средни предприятия (МСП) и дружествата със средна пазарна капитализация, (в които работят между 250 и 3 000 служители). ЕФСИ е насочен към проекти, които наред с останалите цели, насърчават създаването на работни места, дългосрочния растеж и повишаването на конкурентоспособността. ЕФСИ е насочен към по-рискови проекти от тези, които биха били финансирани от частния сектор без наличието на гаранцията на ЕС, т.е. към проекти, които не могат да се финансират единствено от частния или публичния сектор. ЕФСИ няма за цел да финансира проекти, които биха могли да получат финансиране от частния сектор, на национално равнище или чрез други схеми на ЕС, затова ЕФСИ предвижда да финансира само средно 20 % от общия размер на инвестициите, а останалите 80 % ще се осигуряват от други източници на финансиране. Идеята е ЕФСИ да не е единственият източник на финансиране.

Необходимо е да се посочи, че Инвестиционният план за Европа (Планът „Юнкер“) е една от основните мерки на ЕС за насърчаване на инвестициите в Европа чрез създаване на работни места и осигуряване на растеж. За тази цел новите и съществуващите финансови ресурси ще се използват значително по-рационално. Групата на ЕИБ изпълнява важна роля в този инвестиционен план. Чрез гаранциите по Европейския фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ), ЕИБ и Европейският инвестиционен фонд (ЕИФ) могат да поемат по-голям дял от риска по проектите, като по този начин насърчават инвеститорите да участват в подобни проекти. Наред с ЕФСИ, новата платформа на ЕКЦИВ (Европейският консултантски център по инвестиционни въпроси) подпомага организаторите на проекти в публичния и частния сектор да се справят по-професионално с разработването на проекти. Планът за инвестиции също така подобрява и инвестиционната среда в Европа. През март 2019 г. ЕИБ публикува информация, че са налице очаквания Планът „Юнкер“ да привлече 380 млрд. евро допълнителни инвестиции, включително и над 1.8 млрд. евро в България. Очаква се близо 842 000 малки и средни предприятия от държавите на Европейския съюз да се възползват от този улеснен достъп до финансови средства.

Инвестиционният план има три основни стълба:

Първи стълб. С Регламент ЕС 2015/1017 на Европейския парламент и на Съвета от 25.06.2015 г. се създава **Европейски фонд за стратегически инвестиции** в партньорство между Европейската инвестиционна банка и Европейската комисия. Фондът ще осигури целенасочен капацитет за поемане на риска за икономически жизнеспособни проекти. Посочено бе, че се основава на гаранция в размер на 16 млрд. евро от бюджета на ЕС като част от парите са от инструмента „Свързана Европа“, който е за инфраструктурни проекти в целия ЕС, която е допълнена от 5 млрд. евро от ЕИБ. Фондът първоначално имаше потенциал да мобилизира допълнително финансиране, надхвърлящо 315 млрд. евро. Той заработи през септември 2015 г. и бе

създаден първоначално за срок от три години в периода 2015 – 2017 г. Направена бе оценка на неговата активност от ЕК и ЕИБ и на 13.12.2017 г. бе одобрено предложение за изменение на Регламента за ЕФСИ, с което се: удължи срока на съществуване на фонда до 31.12.2020 г.; увеличи се инвестиционната цел до 500 млрд. евро; увеличи се гаранцията от бюджета на ЕС до 26 млрд. евро (от които 16 млрд. евро ще бъдат на разположение за искания за изпълнение по гаранцията до средата на 2018 г.); увеличи се приноса на Европейската инвестиционна банка до 7.5 млрд. евро при одобрение от Управителния съвет на ЕИБ, както и се въведоха определен брой технически корекции, като сред тях са: нови сектори, които да бъдат обхванати, засилване на действията във връзка с климата, разяснение относно допълването на естеството на инвестициите и целенасочена подкрепа за държавите членки, които срещат трудности при разработването на проекти.

Втори стълб. С приетия Регламент се създава и Европейски портал за инвестиционни проекти (ЕПИП) със значение на ниво ЕС и на ниво държави членки, в съчетание с Европейски консултантски център по инвестиционни въпроси (ЕКЦИВ), който обединява изградения до момента капацитет за подкрепа на реализацията на проекти по различни инициативи на ЕС. Предвижда се активно участие на държавите членки и предоставяне на всеобхватна техническа помощ, за да могат инвестициите да бъдат насочвани там, където са необходими. Европейският портал за инвестиционни проекти ще бъде публично достъпен, интернет-базиран, създаден с цел да ускори процеса по реализацията на инвестиционни проекти в ЕС и по този начин да допринесе за по-голяма заетост и икономически растеж. В тази връзка, ЕК отправи запитване към държавите членки за предоставяне на проектни предложения, които те биха желали да бъдат качени на портала. За да бъде включен даден проект в ЕПИП, той трябва да отговаря на няколко условия. На първо място: проектът (или програмата, която се състои от по-малки проекти) трябва да има минимален бюджет в размер на 10 млн. евро от гледна точка на необходимите инвестиции като е възможно да се комбинират по-малки проекти за достигане на тази стойност. Проектът трябва да попада в някой от секторите, посочени в чл. 9, параграф 2 от Регламента за Европейския фонд за стратегически инвестиции като в проектната форма са включени общо 24 възможни сектора. Възможно е проектът да попада едновременно в два от тях; организаторът трябва да бъде правен субект, установен в държава – членка на ЕС. Освен това проектът трябва да е съвместим с правото на Съюза и с правото на съответната държава членка, както и изпълнението му трябва да се очаква да започне в рамките на три години от подаването на заявлението за включване в ЕПИП.

Необходимо е да се има предвид от бенефициентите, че евентуалното публикуване на дадено инвестиционно намерение в ЕПИП не означава, че то е одобрено или ще получи финансиране от Европейския съюз или Европейската инвестиционна банка. Порталът служи основно за осигуряване на редовен и структуриран публичен достъп до информация относно инвестиционни проекти в ЕС, за да могат потенциалните инвеститори да имат достъп до прозрачна и надеждна информация, при надлежно спазване на изискването за защита на важни търговски тайни. Съгласно решението на ЕК, включването на проекти на частния сектор в ЕПИП е свързано с такса за обработване на заявлението на всеки проект в размер на 250 евро. Проектите се подават на типова бланка за попълване на детайлите по предложението за включване в ЕПИП. Попълнените, съгласно указанията на ЕК бланки, следва да бъдат изпратени на електронен адрес: eipp-project@ec.europa.eu. На същия адрес се подават и въпроси относно инициативата, на които съответните служби ще направят всичко възможно да отговорят в рамките на три работни дни.

В представителството на ЕИБ в София е назначен специален съветник, който подпомага мениджърите, които са представили проекти от България по Плана „Юнкер“ и респективно е и от полза за ЕПИП.

Третият стълб на Инвестиционния план се свързва с идентифицирането на предизвикателствата пред инвестициите и предприемането на действия за преодоляването им, което води до подобряване на бизнес климата в ЕС и намаляване на бюрокрацията и регулаторната тежест. Тези стъпки са в основата на стълба, а като част от него ЕК осъществи бърз преглед на настоящето състояние на регулаторната и административната тежест на ниво ЕС. Тя се ангажира да продължи усилията в посока на намаляването ѝ. Основна приоритетна област в тази връзка е доизграждането на Единния пазар, а най-важни са усилията в посока на: задълбочаване на Единния пазар на стоки, Единния пазар на услуги, създаването на Единен цифров пазар, изграждането на Съюза на капиталовите пазари и на Енергийния съюз. Европейската комисия очаква тези инициативи да доведат до съществено подобряване на инвестиционната среда. Успоредно с това, със своята Инициатива за по-добро регулиране, ЕК има за цел да гарантира, че тя изпълнява своите приоритетни дейности по най-ефективния и опростен начин, както относно новите законодателни предложения, така и чрез непрекъснат преглед на съществуващите регулации на ниво ЕС. Това ще допринесе за подобряване на качеството и предвидимостта на регулаторната среда като заинтересованите страни могат да изразят своето мнение през целия жизнен цикъл на политиките. По този начин ще се позволи да се осъществи амбициозната политика на Европейската комисия и Европейския парламент (ЕП), чрез която ЕС ще стане по-привлекателно място за инвестиции като се отстранят регулаторните пречки пред реализацията им. Инвестицията ще има значителен мултиплициращ ефект за финансираните по линия на ЕФСИ проекти и ще се привлекат пост фактум необходимите потоци от частни средства в икономиката, които да стимулират по-висок икономически ръст и да създадат повече и по-добре платени работни места.

България на ниво правителство участва в съфинансирането на проектите по линия на ЕФСИ чрез ББР. Това означава, че нашата страна може да избира какво да съфинансира т.е – национални проекти. МС е одобрил 100 млн. евро, които следва да съфинансират проекти, финансирани по линия на ЕФСИ. Българската банка за развитие бе избрана от българското правителство, поради това, че експертите в нея притежават нужния опит и експертиза за осъществяването на Инвестиционния план на ЕС. Тя има опит в предоставянето на банкови гаранции на частните инвеститори чрез Националния гаранционен фонд, както и в ефективното предоставяне на ресурси на публичните субекти (засега в относително по-малки размери). В ЕС се отделя подобаващо място на националните банки за развитие, които във водещите страни на общността, имат важно значение за насърчаването на инвестициите. По принцип, държавите членки може да допринасят директно към капитала на ЕФСИ с гаранции или парични средства, като условието тук е, че Фондът се управлява автономно от Европейската инвестиционна банка и финансовият принос на дадена държава не ѝ дава влияние върху управлението. При този механизъм липсват различни квоти за страните и няма конкретни схеми по региони, защото няма гаранции, че във всеки регион на Европа ще се появят жизнеспособни проекти, които да могат да спечелят такова финансиране.

Българската банка за развитие от средата на 2018 г. предлага и директно финансиране по линия на ЕФСИ и ЕИБ. Кредитополучатели могат да бъдат микро, малки и средни предприятия, както и междинни предприятия с до 3000 средносрочен брой наети лица. Не се финансират дружества, работещи в изключените от ЕИБ и Устава на ББР сектори. Средствата се предоставят за проекти с обща стойност (без ДДС) до 25 млн. евро и със срок на реализация до три години от началната дата на всеки проект. Минималния размер на кредита е 300 000 лева или равностойността им в

евро, а максималният размер на кредита е в зависимост от конкретиката на проекта и банковите регулации; максималният размер на финансиране с източник ресурса от ЕИБ/ЕФСИ е 12.5 млн. евро или равностойността в лева. Налице е изискване за собствено участие за инвестиционни проекти и в зависимост от спецификата на проекта, препоръчително ниво на собствено финансиране за инвестиционни проекти е 25 %. Срокът на погасяване на кредита трябва да съответства на икономическия и технически живот на инвестицията, но минимум 2 години и не повече от 15 години. Лихвеният процент се определя според конкретния рисков профил на даден кредитополучател и/или проект, по преценка на банката. Върху така определения лихвен процент се прилага намаление в размер на 35 б.т. (или 0.35 %). Намалението е валидно единствено за частта от кредита, която е финансирана по споразумението с ЕИБ с подкрепата на ЕФСИ. Върху частта от кредита, ако има такава, която е финансирана с ресурс на банката, не се прилага намаление на приложимия лихвен процент. За обезпечение се допускат всички законово допустими обезпечения (ипотека, залог на ДМА или КМА, новопридобитите с кредита активи и др.) във вид и на стойност, отговарящи на изискванията на ББР. Кредитите са два вида:

- инвестиционен кредит, предназначен за финансиране на инвестициите и разходите за развитие на проектите на кредитополучателите, в т.ч. за покупка, подновяване или разширяване на материални активи; финансирането на покупка на земя е допустима единствено, когато тя е пряко свързана с осъществяването на конкретния проект; финансирането на покупка на земеделска земя е напълно изключена; покупка на патенти и лицензи, необходими за техническата реализация на проекта; инвестиции в нематериални активи; прехвърляне на работещ бизнес/смяна на поколенията – предаване на работещо предприятие от възрастен/пенсиониращ се собственик на млад предприемач или покупка на предприятие от работещите в него (като и двете предприятия – продаващо и купуващо, трябва да са допустими предприятия за това финансиране; в този случай максималният размер на кредита е до 5 млн. евро); други случаи на прехвърляне на работещ бизнес не са допустими за финансиране;
- оборотен кредит (кредитна линия, овърдрафт) – предназначен за финансиране на основната дейност на кредитополучателя със срок на погасяване над 24 месеца; мита, данъци (включително ДДС) и др. подобни не подлежат на финансиране; финансиране на ДДС се допуска единствено в случаите, когато той не подлежи на възстановяване.

През целия период на реализация на проекта общата сума на финансирането по настоящата програма със средства на ЕИБ и потенциалните субсидии от ЕС не следва да надвишава размера на разходите за реализация на инвестиционния проект. Налице са и други изисквания към кредитополучателя, който е длъжен да: съдейства и допусне за проверка до офиса си, сградата, инсталациите и оборудването на проекта, представители или посочени консултанти на ЕИБ/ББР и на други компетентни европейски институции (като Европейската комисия, Европейската сметна палата, Европейската служба за борба с измамите – ОЛАФ); им представя поисканата информация и счетоводни документи във връзка с реализацията на проекта и да позволи да се правят копия, съгласно предписаното от закона; да бъде интервюиран и да предостави други лица за контакт, свързани с проекта, където това е необходимо. Освен предоставянето на средства, ББР има готовност да поеме и до 100 % от риска по заемите към българските фирми. По тази програма компаниите ще могат да кандидатстват за инвестиционно, проектно и свързаното с тях обратно финансиране от 3 до 24 млн. лв., като няма да се допуска рефинансиране на вече действащи кредити. Лихвеният процент е до 6M EURIBOR+ надбавка от 2 до 4 %. Максималният краен срок за погасяване на кредитите е до 2032 г. Фокусът на Програмата е насърчаването на инвестициите, с оглед да се открият работни места и се постигне устойчив растеж чрез по-интелигентно използване на новите и съществуващите финансови ресурси, както и

чрез премахване на пречките пред инвестициите и осигуряването на видимост и техническа помощ за инвестиционни проекти.

С договорените действия по реализацията на т.нар. План „Юнкер“ се предвижда да бъде повишено качеството на живот на следните субекти, ползващи финансовия ресурс:

1. Потребители: Европейската комисия ще предприеме действия, за да гарантира, че МСП и стартиращите предприятия в ЕС могат да имат значителен принос към икономиката. Все още редица предприемачи (особено от Източна Европа) напускат Европа (най-вече в посока САЩ, Канада, но вече и към Сингапур, Хонконг и други) или се преселват в по-развити страни от ЕС, защото не могат да реализират своите новаторски бизнес идеи на пазара в собствените си страни. В контекста на Плана за инвестиции и на Съюза на капиталовите пазари се полагат усилия за облекчаване на достъпа до финансиране за МСП. Освен това, Комисията възнамерява да опрости уредбата на ДДС, да намали разходите за регистриране на дружества, да представи предложение относно несъстоятелността на предприятията и да направи достъпна цялата информация за регулаторните изисквания на един единствен портал. Европейската комисия ще работи и за приемане на по-ясни и по-благоприятни за МСП правила в областта на интелектуалната собственост и ще предприеме последните необходими стъпки, за да може единният патент да се превърне в привлекателен и достъпен начин за европейските предприятия, включително МСП, да печелят от своите идеи.

2. Иноватори, извършващи новаторски услуги: Предстои ЕК да разработи Европейска програма за икономиката на споделянето (sharing economy). Новите бизнес модели носят ползи, както за гражданите, така и за предприятията и помагат за оптималното използване на съществуващите ресурси. Остават открити въпроси, дали съществуващите разпоредби все още вършат работа или са необходими нови правила. В същото време следва да се гарантира, че се зачитат целите на публичната политика, както в областта на защитата на потребителите, така и в спазването на данъчното и трудовото законодателство.

3. Специалисти: Европейската комисия ще усъвършенстват възможностите за трансгранична мобилност на предприятията и специалистите. Предвижда се да се подобри признаването на професионалните квалификации и улесняването на трансграничното предоставяне на бизнес, строителни и други услуги, които създават растеж. Заедно, тези действия, ще улеснят достъпа на специалистите и фирмите до нови пазари и ще дадат възможност на малките и средните национални предприятия да се превършат след известно време, когато се вложат в тях крупни инвестиции, в големи трансевропейски или най-добре в мощни транснационални компании.

В Регламент ЕС 2015/1017 на Европейския парламент и на Съвета от 25.06.2015 г. за Европейския фонд за стратегическите инвестиции се урежда създаването и функционирането на **Европейски фонд за стратегически инвестиции (ЕФСИ)**. С него ще се предостави гарантиране на риска при дългосрочни инвестиции в ЕС, както и ще се осигури по-голям достъп до рисково финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация. За целите на предоставената от ЕС гаранция е създаден гаранционен фонд, от който се гарантират инвестициите, осъществени в рамките на ЕФСИ. Той е предназначен да предоставя ликвиден резерв за бюджета на ЕС в случай на загуби, понесени от ЕФСИ в процеса на реализация на инвестициите. Фондът ще функционира като част от структурата на Европейската инвестиционна банка, с оглед да се ползва опита и експертизата на банката. Той осигурява допълнителни източници на капацитет за поемане на риск и е насочен към проекти от голямо социално и икономическо значение, както и към такива, които насърчават създаването на работни места и допринасят за икономическия растеж в дългосрочен план. Европейската комисия е сключила споразумение с ЕИБ относно управлението на ЕФСИ, в което са

регламентирани всички финансови въпроси по участието на ЕИБ във Фонда и предоставянето на гаранцията от ЕС, въпросите, свързани с управлението на Фонда, процедурите при избора на проекти и други. Управленската структура на ЕФСИ включва Управителен съвет, който определя стратегическата ориентация и Инвестиционен комитет, състоящ се от независими експерти, който отговаря за разглеждането на всички потенциални операции и за одобряването на подкрепата по линия на гаранцията на ЕС. За оперативното управление на ЕФСИ и подготовката на председателството на заседанията на Инвестиционния комитет е назначен управляващ директор.

Основните прерогативи на ЕФСИ се свеждат до: осигуряване на възможности, с оглед финансовите продукти, предоставени от ЕИБ като капиталови инструменти, дългови инструменти или гаранции, да могат да отговорят на потребностите на инвеститорите; подпомагане на стратегическите инвестиции с висока икономическа и обществена добавена стойност основно в инфраструктурата, иновациите; подпомагане на МСП; развитие на човешкия капитал и други. Чрез Европейския инвестиционен фонд се извършва работата на Фонда, свързана с осигуряване на достъп до рисково финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация. Налице е възможност за допълване чрез ЕФСИ на текущите програми на ЕС и на традиционните дейности на ЕИБ. Европейският фонд за стратегически инвестиции е насочен и към проекти с по-висок риск, отколкото е поеман досега като са ползвани съществуващите инструменти на ЕИБ.

В един проект е възможно да има различни видове финансиране, в т.ч.: всякакви видове частно съфинансиране; публична помощ; всякакви източници на финансиране от Съюза, включително инструментите в рамките на Европейските структурни и инвестиционни фондове и на трансевропейските мрежи, и политиките в областта на промишлеността; да участват във финансирането на проекти, отговарящи на условията за допустимост, в които ЕИБ инвестира самостоятелно или чрез ЕИФ с подкрепата на гаранцията на ЕС. Следва да се има предвид, че държавното и грантовото съфинансиране от ЕС трябва да отговаря на изискванията за отпускане на държавна помощ. Финансираните проекти следва да отговарят и на критериите за допустимост и по-общо на целите и принципите, приложими съгласно правната рамка на съответните инструменти и на ЕФСИ. Участието в проекти от частния сектор по линия на ЕФСИ може да се осъществи посредством директна инвестиция като дялово участие в ЕФСИ; чрез кандидатстване за получаване на финансиране директно от ЕИБ по линия на ЕФСИ в посочените области: по линия на Инфраструктурния и иновационен прозорец; чрез участие или съфинансиране по конкретен проект; чрез инвестиционни платформи с различни партньори или директно по линия на **Прозореца за МСП**, ако кандидата отговаря на условията за категории предприятия, които ще се подпомагат посредством ЕИФ съгласно инициативата според Регламента. Следва да се има предвид, че специфичните изисквания за всеки отделен финансов продукт зависят допълнително от условията, договорени с ЕФСИ, както и от самия посредник, предлагащ финансиране.

Допустимо е покритието от гаранционния фонд на ЕИБ на следните инструменти:

а) **предоставяни директно от ЕИБ** заеми, гаранции, насрещни гаранции, инструменти на капиталовия пазар, всякакви други форми на инструменти за финансиране или инструменти за кредитно подобрене, капиталови или квазикапиталови участия, включително в полза на национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове;

б) **финансиране или гаранции от ЕИБ за ЕИФ** (Европейския инвестиционен фонд) който е към нея, позволяващи му да осигурява заеми, гаранции, насрещни гаранции и всякакви други форми на инструменти за кредитно подобрене, инструменти на капиталовия пазар и капиталови или квазикапиталови участия,

включително в полза на национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове;

в) **гаранции от ЕИБ за създаването на различни финансови продукти** от национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове при насрещна гаранция от ЕС.

Секторите, в които ЕФСИ следва да съсредоточи инвестициите си са:

1. Научни изследвания, развитие и иновации, в т.ч.: проекти, които са в съответствие с „Хоризонт 2020“; научноизследователски инфраструктури; демонстрационни проекти и програми, както и внедряване на свързаните с тях инфраструктури, технологии и процеси; оказване на подкрепа на академичната общност, включително сътрудничество с промишлените отрасли; трансфер на знания и технологии.
2. Развитие на енергийния сектор в съответствие с приоритетите на Енергийния съюз, включително за насърчаване на сигурността на енергийните доставки, както и политики в областта на климата и енергетиката съответно за 2020 г., 2030 г. и 2050 г., в т.ч.: разширяване на използването или доставките на енергия от възобновяеми източници; енергийна ефективност и енергоспестяване (като се обръща специално внимание на намаляването на търсенето на енергия посредством управление на търсенето и саниране на сградите); развитие и модернизиране на енергийната инфраструктура (по-специално на междусистемните връзки, интелигентните мрежи на равнище разпределение, съхранението на енергия и синхронизирането на мрежите).
3. Развитие на транспортната инфраструктура и оборудване и на иновативните технологии за транспорт, в т.ч.: проекти и хоризонтални приоритети, които отговарят на условията за финансиране съгласно регламенти **(ЕС) № 1315/2013** и **(ЕС) № 1316/2013**; проекти за интелигентна и устойчива градска мобилност (насочени към достъпността, намаляването на емисиите на парникови газове, енергийното потребление и производствата); проекти, свързващи транспортни възли с инфраструктурата на трансевропейската транспортна мрежа.
4. Финансова подкрепа чрез ЕИФ и ЕИБ за образувания, които имат до 3 000 служители, със специална насоченост към МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация, в т.ч.: предоставяне на оборотен капитал и инвестиции; предоставяне на финансиране на риска от самото създаване до разрастването на МСП, новите предприятия, малките дружества със средна пазарна капитализация и дружествата със средна пазарна капитализация с цел заемане на водещи в технологично отношение позиции в иновативните и устойчиви сектори.
5. Развитие и внедряване на информационните и комуникационните технологии, в т.ч.: цифрово съдържание; цифрови услуги; високоскоростни телекомуникационни инфраструктури и широколентови мрежи.
6. Околна среда и ефективно използване на ресурсите, в т.ч.: проекти и инфраструктури в сферата на опазването и на управлението на околната среда; укрепване на екосистемните услуги; устойчиво развитие на градовете и селските райони и действия за борба срещу изменението на климата.
7. Човешки капитал, култура и здравеопазване, в т.ч.: образование и обучение; сектори в областта на културата и творчеството; иновативни решения в здравеопазването; нови ефективни лекарства; социални инфраструктури, социална и солидарна икономика, и туризъм. Чрез финансираните проекти по Планът „Юнкер“ се увеличаиха инвестициите в проекти с добавена стойност, които имат потенциала да повишат заетостта сред младите хора и

да предоставят нови възможности за стажантски програми. Публично-частните партньорства са успешен начин за промотиране на тези практики.

Гаранционният фонд на ЕИБ е възможно да покрива рисковете чрез следните финансови инструменти:

- а) предоставяни директно от ЕИБ заеми, гаранции, насрещни гаранции, инструменти на капиталовия пазар, всякакви други форми на инструменти за финансиране или инструменти за кредитно подобрение, капиталови или квазикапия, включително в полза на национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове;
- б) финансиране или гаранции от ЕИБ за ЕИФ, който е към нея, позволяващи му да осигурява заеми, гаранции, насрещни гаранции и всякакви други форми на инструменти за кредитно подобрение, инструменти на капиталовия пазар и капиталови или квазикапиталови участия, включително в полза на национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове;
- в) гаранции от ЕИБ за създаването на различни финансови продукти от национални насърчителни банки или институции, инвестиционни платформи или фондове при насрещна гаранция от ЕС.

Критериите за участие се свеждат до използването на гаранцията на ЕС чрез ЕФСИ и те са посочени в чл. 6 и чл. 9 и Приложение II на Регламента:

- а) проектите да са икономически жизнеспособни съгласно анализ на разходите и ползите, извършен в съответствие със стандартите на ЕС като се взема предвид евентуалната подкрепа и съфинансиране на проектите от страна на частни и публични партньори;
- б) проектите да са съгласувани с политиките на ЕС, включително с целта за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, създаване на качествени работни места и икономическо, социално и териториално сближаване;
- в) проектите да спомагат, където това е възможно, за максималното мобилизиране на капитал от частния сектор;
- г) проектите да са жизнеспособни от техническа гледна точка;
- д) проектите да осигуряват допълняемост с оглед да се избегне дублиране на съществуващите финансови инструменти. Гаранцията на ЕС може да допълва, да се комбинира или да подобрява други съществуващи програми или други източници на финансиране от ЕС;
- е) по време на инвестиционния период на ЕФСИ инвестициите, получили подкрепа от ЕФСИ като правило не изместват използването на други финансови инструменти на ЕС;
- ж) добавената стойност се измерва с приноса за постигането на целите на ЕФСИ;
- з) необходимо е финансовите операции да се осъществяват или само в рамките на ЕС, или да включват образувания, намиращи се или установени в една или повече държави членки като обхващат една или повече трети държави.

Налице са и редица възможности за кандидатстване пред ЕФСИ за финансови посредници. За финансиране по линия на ЕФСИ могат да участват, включително като партньори: образувания с всякакъв размер, включително предприятия за комунални услуги, предприятия със специално предназначение или дружества за проекти, МСП или дружества със средна пазарна капитализация; национални насърчителни банки или институции, или финансови институции за посредничество; капиталови/дългови фон-

дове и всякаква друга форма на дружества за колективно инвестиране; инвестиционни платформи; образувания от публичния сектор (независимо дали са териториални или не, но с изключение на операции с подобни образувания, които пораждат пряк риск за държавата членка и предприятия от типа на образуванията от публичния сектор. Друг вид финансов посредник са инвестиционните платформи, които са дружества със специална цел, управлявани сметки, договорно съфинансиране или договорености за споделяне на риска, или договорености, постигнати по всякакъв друг начин, чрез които образуванията насочват финансово участие с цел финансиране на различни инвестиционни проекти като те могат да включват: национални или поднационални платформи, които обединяват няколко инвестиционни проекта на територията на дадена държава членка; многонационални или регионални платформи, които обединяват партньори от няколко държави членки или трети държави, които проявяват интерес към проекти в даден географски район, както и тематични платформи, които обединяват инвестиционни проекти в даден сектор.

По отношение на т.нар. Прозорец на Европейския инвестиционен фонд за МСП е характерно, че се създава чрез част от гаранцията за ЕФСИ и има за цел да подпомогне малкия и среден бизнес. Той се управлява чрез Европейския инвестиционен фонд към Европейската инвестиционна банка и има за задача да осигури рисково финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация (с до 3000 служители) чрез различни инструменти, осигуряващи по-добър достъп до финансиране, като фокусът ще бъде върху МСП. Необходимо е да се има предвид, че финансова подкрепа чрез ЕИФ и ЕИБ се предоставя за фирми, които имат до 3 000 служители, със специална насоченост към МСП и малки дружества със средна пазарна капитализация. Микро, малки и средни предприятия се считат тези, които отговарят на определението в чл. 2 от приложението към Препоръка 2003/361/ЕО на ЕК. Така наречените „Малки дружества със средна пазарна капитализация“ означават образувания, които имат до 499 служители и не са МСП. „Дружества със средна пазарна капитализация“ означават образувания, които имат до 3 000 служители и не са МСП, нито малки дружества със средна пазарна капитализация.

Видовете възможна подкрепа от ЕФСИ са: предоставяне на оборотен капитал и за инвестиции, както и предоставяне на финансиране на риска от самото създаване до разрастването на МСП, новите предприятия, малките дружества със средна пазарна капитализация и дружествата със средна пазарна капитализация с цел заемане на водещи в технологично отношение позиции в иновативните и устойчиви сектори.

Твърде съществен момент е да се познава от потенциалния бенефициент кога ще може той да кандидатства и къде? ЕИБ получи зелена светлина предварително да финансира проекти, които отговарят на определени от нея критерии, и които впоследствие да бъдат включени в гаранционното покритие на Фонда. Възможно е кандидатстване директно към ЕИБ или ЕИФ, без посредничество от държавата, в зависимост от типа желано финансиране – Прозорец за МСП – ЕИФ и Инфраструктурен и иновационен прозорец – ЕИБ.

За потенциалните бенефициенти е налице възможност за оказване на техническа помощ от новосъздадената структура за тази цел – Европейският консултантски център по инвестиционни въпроси (ЕКЦИВ). Управлението на ЕКЦИВ се осъществява от ЕИБ. Той има за цел да подпомага процеса на разработване на проекти в Европейския съюз. Този център се изгражда на основата на експертизата на Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка, националните насърчителни банки и управляващите органи, отговорни за Европейските структурни и инвестиционни фондове в държавите членки. Консултантският център координира мрежата от национални насърчителни банки и управляващите органи в държавите членки. Организаторите на проекти, публични институции и частни компании могат да получат техническа помощ чрез която да бъдат подпомогнати техните проекти и да ги превърнат в готови за реализация, да

получат консултация относно възможни устойчиви източници за финансиране на проектите, както и достъп до широка гама финансова и техническа експертиза. Центърът може да се ползва не само за проекти, допустими за финансиране от ЕИБ. Той се състои от три допълващи се компонента: единно входящо звено за консултантски услуги, програми и инициативи за техническа помощ за публични и частни бенефициенти; платформа за сътрудничество, обмен и споделяне на опит между партньорските институции, както и инструмент за оценка и адресиране на нови потребности чрез разширяване на съществуващите консултантски услуги или създаване на нови такива, при възникване на необходимост. На сайта¹⁶ на ЕКЦИВ е публикувана контактна форма, чрез която заинтересованите страни могат да инициират процедура по искане за консултантска подкрепа от този център. Европейският консултантски център по инвестиционни въпроси (ЕКЦИВ) е израз на партньорството между ЕИБ и Европейската комисия и единен пункт за достъп до широк набор от консултантски услуги и техническа помощ. До края на 2018 г. центърът е обработил 79 заявки от България – от запитвания за информация до такива за техническа помощ, финансиране или и двете. От тях 65 искания бяха за конкретни проекти, 35 искания от частния сектор и 10 искания са одобрени за цялостна консултантска помощ.

Във връзка с отдел „Консултации за финансови инструменти“ (FIA), през август 2017 г. беше подписано специално споразумение за консултантски услуги по ЕКЦИВ за структуриране и развитие на Платформа за инвестиции в градоустройството в България. По тази рамка FIA предоставя подкрепа на българския Фонд мениджър на финансови инструменти (ФМФИ) за разработване на негови финансови инструменти (ФИ) за градско развитие, базирани на ЕСИФ. Тази подкрепа беше предоставена във връзка с изпитването за нестабилни пазари в банковия сектор и избора на мениджъри на финансови инструменти. През септември 2018 г. се подписаха споразумения между ФМФИ и избраните мениджъри на ФИ, което позволи на трите фонда за градско развитие да започнат своята работа.

Също са налице и следните консултантски услуги на ЕИБ в България:

- От 2006 г. досега „Джаспърс“ е подпомогнала завършването на голям брой български инвестиционни проекти, чиято обща стойност превишава 5.5 млрд. евро по 30 мащабни проекти с близо 3.9 млрд. евро безвъзмездно финансиране, осигурено с помощта на Европейската комисия. В допълнение към вече приключилите проекти, в момента „Джаспърс“ работи в България по 28 проекта за консултации и изграждане на капацитет. През 2018 г. четири мащабни проекта бяха одобрени от ЕК. Общата стойност на инвестициите възлиза на 1.23 млрд. евро, както и безвъзмездно финансиране от 882 млн. евро. През 2018 г. „Джаспърс“ действаше активно при завършване на консултантската помощ по проекта за подготовката на газопровода за природен газ между Гърция и България, с обща стойност около 240 млн. евро.
- Звеното за консултантски услуги по проекти (PASU) осигурява гъвкава и целенасочена консултантска подкрепа по проекти, предоставяна от ЕИБ на държавите членки. Финансирането е от европейските фондове и целта е да се повиши степента и качеството на усвояване на средствата по ЕСИФ чрез по-добро управление, привличане на средства и постигнати от инвестицията резултати. В България звеното се занимава предимно с помощ, предоставяна за изпълнението на проекти, подготовката на стратегически документи и изграждането на институционален капацитет.

¹⁶ <http://www.eib.org/about/invest-eu/index.htm?media=shortlink>.

- Консултантски услуги InnovFin (IFA), съвместна инициатива на ЕИБ и ЕО в рамките на „Хоризонт 2020“, която има за цел да подобри пригодността за финансиране на проектите и предоставя стратегически проучвания, които не са за конкретни проекти, а са свързани с предизвикателствата относно достъпа до финансиране, пред които са изправени инвестициите в НИРД. Понастоящем IFA предоставя консултации за проекти във връзка с инвестиции в софтуер и разработване на хардуер на стойност 30 млн. евро. По този начин се осигуряват подходящи възможности за финансиране, включително на дълг или рисков капитал.

На сайта на Министерството на финансите е публикувана типова бланка за участие в Европейския портал за инвестиционни проекти и Указания на ЕК за попълване. Порталът ще служи основно за осигуряване на редовен и структуриран публичен достъп до информацията относно инвестиционни проекти в ЕС, за да могат потенциалните инвеститори да разполагат с прозрачна и надеждна информация, при надлежно спазване на изискването за защита на важни търговски тайни.

Основните документи, необходими за потенциалните бенефициенти, са обявени в Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейската централна банка, Европейския икономически и социален съвет, Комитета на регионите и Европейската инвестиционна банка относно План за инвестиции за Европа и могат да се открият на интернет страницата на Европейската инвестиционна банка¹⁷ и интернет страницата на Европейската комисия¹⁸.

Инвеститорите от Република България е важно да се имат предвид следните контакти: Министерство на финансите, дирекция „Икономическа и финансова политика“, електронна поща: inv.plan@minfin.bg.

От значение е да се познават и: Доклад на Работната група за стратегически инвестиции, сформирани в края на октомври, 2014 г. съвместно от Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и държавите членки с цел идентифициране на проекти от европейско значение, които не са реализирани до момента поради икономически, юридически или други причини, както и приложения към Доклада на работната група за стратегически инвестиции, съдържащи идентифицираните индикативни списъци с проекти от европейско значение¹⁹.

При възможност бенефициентът следва да консултира проектната идея с екипа на ЕИБ в България²⁰ или директно с централния офис на ЕИБ²¹. Контактната информация за Европейския консултантски център за инвестиционни въпроси може да се намери на: <http://www.eib.org/eiah/contact/index>.

¹⁷ www.eib.org

¹⁸ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/index_en.htm.

¹⁹ http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/project-list_part-1_en.pdf;
http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/project-list_part-2_en.pdf;
http://ec.europa.eu/priorities/jobs-growth-investment/plan/docs/project-list_part-3_en.pdf.

²⁰ <http://www.eib.org/infocentre/contact/offices/ue/bulgaria.htm>.

²¹ <http://www.eib.org/infocentre/contact/index.htm>.

Европейският портал за инвестиционни проекти (ЕПИП) е обществено достъпен уеб портал, в който организатори на проекти от ЕС разполагат с възможност да ги представят на потенциални инвеститори от целия свят. Той ще служи като прозрачен, ориентиран към бъдещето механизъм за утвърждаване на инвестиционни проекти, засилващ вярата на инвеститорите в перспективите за икономиката на ЕС. Порталът е неразделна част от парадигмата на благотворния цикъл: повече инвестиции водят до повече работни места и по-голям икономически растеж, а целта на ЕПИП е да стимулира инвестиционния процес. Основните компоненти на ЕПИП са следните: база данни на проектите фишове (структурирана обобщена информация за отделните проекти); интерактивна карта на проектите, както и интерактивна директория на проектите в таблична форма. Правното основание на ЕПИП е посочено в Регламент (ЕС) 2015/1017 от 25.06.2015 г. за Европейския фонд за стратегически инвестиции, Европейския консултантски център по инвестиционни въпроси и Европейския портал за инвестиционни проекти (по-специално чл. 15 и съображения 55 – 57) и Решение (ЕС) 2015/1214 на Комисията от 22.06.2015 г. за създаване на Европейски портал за инвестиционни проекти и определяне на неговите технически спецификации.

До неотдавна редица инвеститори се оплакваха, че липсата на прозрачен механизъм за утвърждаване на инвестиционни проекти на ЕС, който е ориентиран към бъдещето, е възпрепятствала инвестициите в общността, особено в периода след финансовата криза от 2008 г. Същите инвеститори приветстват подхода на ЕПИП за установяване на обща платформа за популяризиране на проекти, в която да имат достъп до проекти, както от различни страни от ЕС, така и от различни сектори и мащаби. Някои мултинационални инвеститори отбелязват повишена ликвидност през последните години, без да е налице съответно увеличаване на инвестиционните възможности. Междувременно с Инвестиционния план на ЕС се подчертава необходимостта да бъде даден тласък и да се увеличат наличните ограничени публични финанси чрез осигуряване на повече външни инвестиции. Организаторите на проекти предпочитат и да разполагат с повече от един вариант за финансиране на техните проекти, така както инвеститорите предпочитат да проучат повече проекти, преди да изберат в кои от тях да инвестират. Инвестиционни проекти в ЕПИП ще могат да представят, както организации от публичния, така и от частния сектор, а също и ПЧП. Порталът е разработен с цел да допринесе за създаване на платформа за популяризиране на проекти в ЕС, която да подпомогне увеличаването в значителна степен на инвестициите в ЕС. Авторитетни международни организации като ОИСР, G-20 и МВФ одобриха и приветстваха усилията за създаване на прозрачен портал за проекти на ЕС. Първите две се стремят активно към създаването на прозрачни механизми за утвърждаване на проекти. От началото на 2016 г. със съдействието на държавите членки и на частни организации, Европейската комисия събира предварителна база данни с проекти, които са качени още при стартирането на Портала, както и след започването на функционирането на Плана „Юнкер“ през лятото на 2014 г.

Проектите, представени за одобрение по Плана „Юнкер“, следва да имат минимален бюджет от 10 млн. евро; да попадат в някой от секторите/областите, изброени в чл. 9, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2015/1017; да бъдат съвместими с правото на Съюза и правото на съответната държава членка; да се очаква да започнат в рамките на три години от подаването на заявлението за включване в ЕПИП; проектите трябва да бъдат организирани от правни субекти, установени в държава членка (физически лица не може да подават проекти), и публикуването на даден проект може да бъде отказано, ако

информацията е неточна или ако е възможно оповестяването ѝ да доведе до рискове за репутацията, или за националната сигурност (за качествени проекти от България е налице изключение и се допускат и проекти, които са по-малки – например 7.5 млн. евро и дори 5 млн. евро). Въведена е лесно приложима процедура за проверка, при която Европейската комисия и държавите – членки на ЕС имат право да се противопоставят на проекти на база на посочените критерии.

Редът и условията за Европейския портал за инвестиционни проекти (наричани Р&У) са поместени във Формуляра за подаване на заявление за включване на проекти. Чрез дерогация от последното изречение от третия параграф на т. 3 от Р&У, докато бъде пуснат онлайн формулярът, посочен в тази разпоредба, за информация, питання или въпроси може да се свързвате със службата за съдействие на ЕПИП на електронен адрес: eipp-project@ec.europa.eu. Службата за съдействие на ЕПИП ще направи всичко възможно да отговори в рамките на 3 работни дни след запитването, без обаче да е в състояние да гарантира това. Съгласно т. 7 от Р&У таксата за обработване на заявлението за даден проект, която се заплаща от организатори от частния сектор е 250 евро. След като подадат своя проект, организаторите от частния сектор ще получат подробна информация за плащането. Държавата е вписана предварително във формуляра. Ако е необходимо да се смени това поле, трябва да се изпрати искане по електронната поща като се посочи съответната държава и организаторите ще получат нов формуляр. В Раздел „Идентификация на организацията“ се попълва името на организацията, правната форма, ДДС или друг национален идентификационен номер с официални данни за правния субект. Всички правни субекти трябва да имат поне един национален регистрационен номер (ДДС или друг). Изключения се допускат единствено за публични органи. Публичен орган означава правен субект, създаден като публичен орган от национално законодателство, или международна организация. Освен формуляра организаторите на проекти трябва да предадат следните документи: сканирано копие на извлечение от регистрацията за организатори от частния сектор и копие от акта, закона, указа или решението за създаване на организацията като публичен орган (или, ако такъв документ не съществува, всякакъв друг официален документ, който го доказва) за организатори от публичния сектор. Данните за връзка са необходими за бъдещи контакти относно проекта. Те няма да бъдат публикувани в ЕПИП. Ако инвеститори или други страни се интересуват от конкретния проект, те ще трябва да кликнат върху бутон „Контакт“, който ще отвори онлайн формуляр за връзка. Така организаторите ще виждат данните за връзка на отправящия запитването, но той няма да вижда техните. Това ще позволи избягването на нежелани контакти. В случай на промяна на данните за връзка, трябва да се подаде информация на електронния адрес на Р&У. След пускането на Портала лицето за контакт, посочено в този раздел, ще стане назначен представител на правния субект (LEAR) за организацията. То ще отговаря за управлението на организацията в рамките на системата ЕПИП (напр. за управлението на правата за достъп по проекта). На по-късен етап ще бъде поискано представянето на удостоверение за упълномощаването на лицето за контакт да представлява организацията. Препоръчва се да се качи лого за по-добро визуално представяне на проекта. Допустимите минимални размери са 100x100 пиксела, а каченият файл не трябва да надвишава 200 Kb. Може да се създаде и лого под формата на снимка. Европейската комисия използва надеждна система за контрол на автентичността – ECAS (European Commission Authentication Service), с която идентифицира всеки индивидуален ползвател на предлаганите от нея онлайн услуги. Ако операторът има действаща ECAS регистрация (базирана на имейл), е необходимо да се потвърди, за да се използва за проекта. Бенефициентите, които нямат такава регистрация, ще трябва да се регистрират на по-късен етап на адрес: http://ec.europa.eu/visits/documents/ecas-step-by-step_bg.pdf.

Раздел „Описание на проекта“ предвижда кратко описание на проекта да се появява в резултат от търсене или в обобщени таблици. Дългото описание ще фигурира в проектния фиш под формата на резюме на подадената от бенефициентите информация. Инвеститорите ще може да го използват за популяризиране на проекта с информационна цел. Освен логото е добре да се качи и картинка на проекта за по-доброто му визуално представяне. Допустимите минимални размери са 1 000 x200 пиксела, а каченият файл не трябва да надвишава 1 Mb. Тази картинка може да съдържа (комбинация от) схема, карта или друг визуален материал с промоционална цел (с изключение на видеозапис). Допускат се трансгранични проекти с държави извън ЕС, стига инвестицията и реализацията да са поне частично в държава – членка на Съюза като това трябва да се посочи в поле „Описание“. Съгласно Решението на Комисията прогнозните разходи по проекта трябва да бъдат поне 10 млн. евро. Сходни, по-малки проекти, може да се комбинират в един проект или програма, стига организиращата страна (координиращо звено), да подаде едно заявление за включване на проект в ЕПИП. Съгласно Решението на Комисията изпълнението на проекта би трябвало да започне в срок от три години от подаването на заявление за включване в ЕПИП. В икономическата обосновка трябва да бъде обяснено защо инвеститорите обмислят инвестирането в подобно предложение. За проекта трябва да се изберат максимум 2 сектора от изброените 24 възможности. Съгласно Решението на Комисията проектът трябва да попада в някой от секторите, посочени в чл. 9, параграф 2 от Регламента. Мястото на осъществяването му ще се вижда на интерактивна карта на проектите. За удобство може да се използва <http://www.latlong.net>.

Раздел „Финансиране на проекта“ дава възможност да се разкрие информация за вече подсигурано частично финансиране. Тази информация не е задължителна, но има вероятност външните инвеститори да обърнат по-сериозно внимание на проекти, за които организаторите осигуряват част от средствата. Раздел „Допълнителна информация“ дава възможност да се сподели всякаква информация за проекта, например: условия за изграждане, структуриране на проекта/споделяне на риска и други. Необходимо е също така да се предостави информация за съответствието на проекта с целите на ЕС за създаване на работни места, стимулиране на икономическия растеж, постигане на по-интегриран общ пазар, популяризиране на цифровата икономика и т.н.

С Решение от 19.05.2015 г. Европейската комисия създаде и Платформата „REFIT“, за да провежда диалог с държавите членки и заинтересованите лица за подобряване на законодателството на ЕС в контекста на Програмата за пригодност и резултатност на регулаторната рамка. Платформата „REFIT“ се състои от две постоянни групи – една за експерти на държавите членки („правителствена група“) и една за представители на бизнеса, социалните партньори и гражданското общество („група на заинтересованите лица“). Те имат възможност да коментират документи като пътни карти и оценки на въздействието. Европейската комисия също така активно се допитва до гражданите и други заинтересовани страни по време на изготвянето на всички важни политически инициативи. Заинтересованите страни могат и да изразяват своето мнение по предложения на ЕК след приемането им, както и по свързаните с тях оценки на въздействието. От българска страна в Платформа „REFIT“ участва г-жа Ася Кавръкова като представител на European Citizen Action Service (ECAS).

Българското правителство кандидатства първоначално при учредяването на ЕФСИ за финансиране по Плана „Юнкер“ с 18 инфраструктурни проекта на стойност над 3.5 млрд. евро, но не бе одобрен нито един от тях. Тези проекти бяха представени

от българска страна от МС, а не каквито са препоръките от ЕФСИ – от представители на българския бизнес. Допълнително бе представен и един газов проект за 38 млн. евро – изграждане на междусистемната газова връзка между Гърция и България, което би позволило на нашата страна да получава втечнен природен газ, който ще се доставя до пристанището на Александрополус (на Бяло море) с танкери. Този проект впоследствие в края на 2018 г. получи финансиране по друга европейска програма. Той е приоритетен за ЕС, с оглед осигуряването на енергийна независимост на България, която в момента получават газ единствено от Русия.

България се е възползвала от ресурс по Плана „Юнкер“ в банковата сфера за нисколихвено кредитиране на МСП по Програма „COSME“, което бе визирано в предходната глава на книгата. По отношение на финансирането от ЕФСИ на корпоративни субекти са одобрени предимно през 2017 г. и 2018 г. следните сделки:

1. „Биовет“ АД, Пещера. Фирмата произвежда лекарства за ветеринарната медицина и е получила финансиране от ЕФСИ за 100 млн. евро, а инвестицията е за 212 млн. евро.

2. „Агрия“ АД. През 2018 г. ЕИБ отпусна заем в размер от 14 млн. евро на „Агрия Груп Холдинг“ АД за изграждане на нов пристанищен обект в района на Белослав, близо до пристанище Варна, за складиране, преработка и износ на зърно, зеленчукови масла и слънчогледово брашно. Проектът спомага за развитието на комплексен възел по европейската транспортна мрежа. Чрез него се увеличава капацитета и ефективността на свързаната с него верига на доставките и допринася за устойчивостта на транспорта чрез насърчаване на превоза по море като алтернатива на други видове транспорт с високи емисии на въглерод.

3. „Маспекс“, Велинград. Инвестицията у нас е на полска холдингова група в хранително-вкусовата промишленост, която придобива местната компания „Акварекс-В“, бутилираща минералната вода „Велинград“. Сделката предстои да се финализира.

4. „Олива“ АД, Кнежа. Инвестицията е в нов завод за производство на рафинирано слънчогледово олио в Белослав. Предприятието ще заработи с пълния си капацитет през 2020 г., но първият му етап вече е готов, а освен слънчоглед ще се преработват още рапица и соя. Финансирането от ЕФСИ е за 31 млн. евро, а инвестицията е за 62 млн. евро.

5. Предприятие за части за авиацията в Пловдив. Предвижда се да бъде подсилена и разширена пистата на летището, както и изградена ремонтна база за самолети, подобно на тази на летище София. Проектът е в подготвителна фаза като към него е проявила интерес изрелската компания „Израел аероспейс индъстрис“.

В края на март 2019 г. Европейската инвестиционна банка подписа договори за финансиране на следните два нови проекта, които са съответно шести и седми проекти, подкрепени у нас по Плана „Юнкер“:

1. Заем в размер на 18 млн. евро за Software Group – първото финансиране с рисков капитал от страна на ЕИБ в България. Със заема за Software Group, която е българска глобална технологична компания, ще осигури ресурс, с който доставчиците на финансови услуги да цифровизират дейността си и да повишат ефективността си. Това е първата транзакция в България с елементи на рисков дългово финансиране. Проектът предоставя пряка подкрепа на тази новосъздадена компания и е подсилен с гаранции от Европейския фонд за стратегически инвестиции. Финансирането от ЕИБ ще подпомогне изследователската дейност на Software Group и ще укрепи нейното международно присъствие.

2. Заем в размер на 20 млн. евро за „Райфайзен Лизинг“, България за инвестиции в малки и средни предприятия. Подписаното споразумение за посредничество е вторият

транш от заема в размер от 50 млн. евро. С него ще бъдат финансирани проекти в близо 300 малки и средни предприятия и ще бъдат осигурени най-малко 8 000 работни места в страната. Групата „Райфайзен“ в България и ЕИБ са подписали досега споразумения между банката и лизинговата компания за общо 180 млн. евро. С последната линия от ЕИБ, чрез „Райфайзен Лизинг“ АД, ще се осигури ново лизингово финансиране за широк кръг от клиенти за закупуване на оборудване, камиони и ремаркета, лекотоварни и леки автомобили, и други, с което ще се подкрепят инвестиционните планове на българските компании и ще се повиши конкурентоспособността им.

През 2018 г. Групата на ЕИБ е осигурила финансиране за България в размер на 217 млн. евро, в т.ч.:

- заем в размер на 103 млн. евро;
- средства, ангажирани от ЕИФ, в размер на 114 млн. евро за осем проекта, които са привлекли 228 млн. евро под формата на инвестиции.

Банката е предоставила следния ресурс на Столична община:

- 22 млн. евро за изграждане на втория етап от трета линия на софийското метро. Този проект включва двоен релсов път по линия на метрото с дължина 3.8 км, четири станции и спирка за връзка с железопътната мрежа. Новата метролиния ще увеличи капацитета на обществения пътнически превоз, ще подпомогне прехода към по-екологосъобразен превоз и ще намали задръстванията по съществуващата транспортна мрежа;
- 67 млн. евро за изграждане и пускане в експлоатация на нова комбинирана топлоелектрическа централа за топлофикационната мрежа в София, стопанисвана от „Топлофикация София“ ЕАД. Новата инсталация за комбинирано производство на енергия е предназначена за дневна преработка на над 100 т гориво, получавано от отпадъци от завода за механично-биологична преработка в София.

Налице е и уникална платформа за консултантски услуги за финансови инструменти по европейските структурни и инвестиционни фондове и микрофинансиране по програма за трудова заетост и социални иновации (EaSI) – <https://www.fi-compass.eu>.

В заключение е необходимо да се имат предвид следните особености:

Критериите за допустимост за използването на гаранцията на ЕС чрез ЕФСИ са посочени в чл. 6 и чл. 9 и Приложение II на Регламент 2015/1017 г. и в тях се предвижда следното:

а) проектите да са икономически жизнеспособни съгласно анализ на разходите и ползите, извършен в съответствие със стандартите на Съюза, като се взема предвид евентуалната подкрепа и съфинансирането им от страна на частни и публични партньори;

б) проектите да са съгласувани с политиките на ЕС, включително с целта за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, създаване на качествени работни места и икономическо, социално и териториално сближаване;

в) проектите да спомагат, където това е възможно, за максималното мобилизиране на капитал от частния сектор;

г) проектите да са жизнеспособни от техническа гледна точка;

д) проектите да осигуряват допълняемост: с цел да се избегне дублиране на съществуващите финансови инструменти гаранцията на ЕС може да допълва, да се комбинира със или да укрепва или да подобрява други съществуващи програми или други източници на финансиране от ЕС;

е) по време на инвестиционния период на ЕФСИ инвестициите, получили подкрепа от ЕФСИ, като правило не изместват използването на други финансови инструменти на ЕС;

ж) добавена стойност: принос за постигането на целите на ЕФСИ;

з) необходимо е финансовите операции да се осъществяват или само в рамките на ЕС или да включват образувания, намиращи се или установени в една или повече държави членки, като обхващат една или повече трети държави, включени в обхвата на Европейската политика за съседство, включително стратегическото партньорство, политиката на разширяване и Европейското икономическо пространство или Европейската асоциация за свободна търговия, или отвъдморска страна или територия, посочена в Приложение II към Договора за функциониране на ЕС (ДФЕС).

Следва да се има предвид, че специфичните изисквания за всеки отделен финансов продукт ще зависят допълнително от условията, договорени с ЕФСИ, както и от самия посредник, предлагащ финансиране:

- изготвянето и реализирането на проекти с помощта на ЕФСИ става на база на публично-частно партньорство. У нас ПЧП е регламентирано със Закона за концесиите;
- приоритетно инвестициите по линия на ЕФСИ са предназначени за частни инвестиционни проекти, но те задължително следва да са с национален приоритет, т.е. да бъдат съфинансирани от държавния бюджет. Ето защо се изисква максимално участие на частен капитал;
- ресурсът от ЕФСИ се предоставят чрез нисколихвени или гаранционни кредити, което означава, че проектите следва да носят печалба и при това да са устойчиви във времето. Гаранция за устойчивостта е участието на държавата в тях;
- относно разработката на проекта е налице изискване за прилагането на финансов инженеринг. Също така следва да се осъществи прецизно изчисляване и доказване на разходите, приходите и ползите от проекта. Документацията по конкретния проект преминава на оценка в специализирано звено на ЕФСИ, като участват и експерти от Европейската инвестиционна банка.

Необходимо е всяко МСП, което ще кандидатства по т.нар. План „Юнкер“ да отговаря на условията за категории предприятия, които ще се подпомагат посредством ЕИФ съгласно инициативата според Регламента. Прозорецът за МСП, който се създаде чрез част от гаранцията за ЕФСИ, има за цел специално да подпомогне малкия и среден бизнес. Той се управлява чрез ЕИФ към ЕИБ и има за задача да осигури рисковото финансиране за МСП и дружествата със средна пазарна капитализация (с до 3 000 служители) чрез различни инструменти, осигуряващи по-добър достъп до финансиране, като фокусът ще бъде върху МСП. Финансовата подкрепа по линия на Прозореца на ЕИФ за МСП се предоставя чрез финансови посредници, с които ЕИФ има сключен договор в съответната страна. Допустими за финансиране предприятия са: „малки и средни предприятия“ (МСП) – микро, малки и средни предприятия съгласно определението в чл. 2 от Приложението към Препоръка 2003/361/ЕО на Комисията; „малки дружества със средна пазарна капитализация“ – образувания, които имат до 499 служители, които не са МСП и „дружества със средна пазарна капитализация“ – образувания, които имат до 3 000 служители, които не са МСП, нито малки дружества със средна пазарна капитализация. Финансовите посредници в България, които имат сключен договор по линия на Прозореца на ЕИФ за финансиране на МСП и дружества със средна пазарна капитализация към юни 2018 г. са: ОББ ; Райфайзенбанк; Райфайзен Лизинг; ПроКредит Банк; Българска банка за развитие, в т.ч. Национален гаранционен

фонд, който е част от групата на ББР; УниКредит Булбанк, УниКредит Лизинг и Банка ДСК.

Добри практики на одобрени проекти за финансиране от ЕФСИ в останалите страни от ЕС в първите четири години след създаването му са в следните държави:

1. Великобритания: Здравеопазване: болница в Бирмингам; вид на договора – ПЧП с участие на правителството; общ бюджет – 350 млн. евро – от ЕИБ – 120 млн. евро чрез дългосрочен заем за 30 години.

2. Дания: Наука – инвестиция за научни изследвания, развитие и иновации (НИРД) в хайтек решения за телекомуникационни спътници, радары с нуждите на гражданската сигурност и наблюдения в съответствие със Стратегията „Европа 2020“; общ бюджет – 58 млн. евро – от ЕФСИ – 28 млн. евро; изпълнител на проекта – частна фирма „Terma space and radar technology“.

3. Холандия: Транспорт – разширяване на магистрала близо до Алмере (13.6 км. от 2x2 на 2x4 платна), част от европейската TENT-мрежа; вид на договора – DBFOM; общ бюджет 234 млн. евро – от ЕФСИ – 100 млн. евро; изпълнител – чрез тръжна процедура „състезателен диалог“.

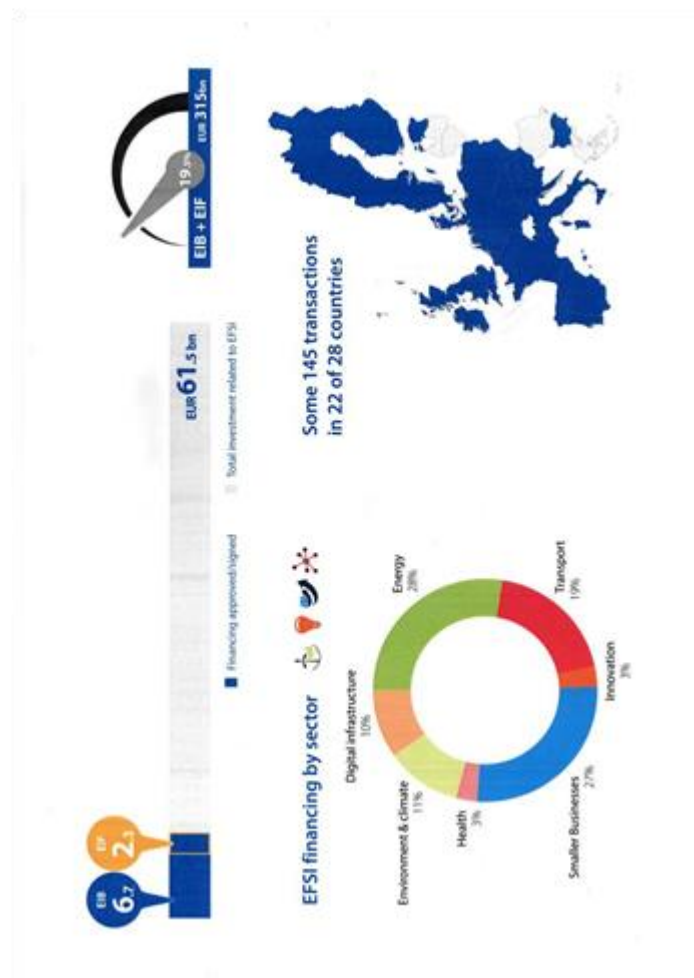
4. Холандия и Швеция: Цифровизация – 100 % покрития на територията на двете страни 4G; общ бюджет – 252.11 млн. евро – от ЕФСИ – 125 млн евро, от правителството на Холандия – 73 750 000 евро и от правителството на Швеция – 51 250 000 евро; изпълнител: частна компания – TELE2 AB. Тя е една от водещите европейски мобилни оператори с 14 млн. клиенти в 9 страни.

5. Гърция: Хранителна промишленост – финансиране на НИРД за нови маркови месни и млечни продукти; общ бюджет – 30.87 млн. евро – от ЕФСИ – 15 млн евро; изпълнител – частната компания „CRETA FARM INDUSTRIAL AND COMMERCIAL CO“.

6. Франция: Строителство в регионите (префектурите). Френското правителство получава подкрепа за своята програма за саниране на частни домове, която обаче ще се реализира в партньорството с банки, чрез отпускане на нисколихвени заеми. Френският проект е за 600 млн. евро.

България също кандидатства, но безуспешно, с подобна схема за саниране, но тя бе различна от тази във Франция. В предходните години у нас функционираше Националната програма за саниране, която бе рекламирана от българското правителство като „безплатна“, но всъщност тя бе платена от българските граждани, без повечето от тях да получат тази услуга. Предвид липсата на съфинансиране от гражданите или от общинските бюджети, програмата ни за саниране не получи финансиране от Плана „Юнкер“. България кандидатства и за други финансови инструменти на ЕС – „Механизма за свързана Европа“ и „Хоризонт 2020“. Министерският съвет представи на ЕФСИ и някои добри проекти, например: за изграждане на нова електропреносна мрежа. Проектите следва да се изготвят с помощта на бизнес ориентирани модели, в които е обособена добавената стойност, която ще донесат, в т.ч и сроковете за изплащането им. България е възможно да предложи проекти подобно на Испания, където е финансиран научно-изследователски център в областта на медицината, или на Великобритания – за оптимизиране на газопреносната мрежа и т.н.

ПРИОРИТЕТНИ ОТРАСЛИ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИЯ ФОНД ЗА СТРАТЕГИЧЕСКИ ИНВЕСТИЦИИ

Възможности за финансиране на партньорски мрежи за планиране на действия по Европейски грантови фондове и по други европейски програми за публичния сектор (социални, образователни, здравни, в областта на културата и медиите и др.). Други европейски фондове, предоставящи чрез финансови инструменти ресурс за Публично-частни партньорства (ПЧП)

В ЕС са налице други сравнително нови възможности за използване на финансови инструменти, с които могат да се финансират ПЧП проекти по редица **ЕВРОПЕЙСКИ ГРАНТОВИ ФОНДОВЕ (List of European funding grants)**. Те са:

1. „ХОРИЗОНТ 2020“ е Рамкова програма за изследвания и иновации. Общ бюджет – 79 млрд. евро. На тази програма в книгата са посветени две от предходните глави.

2. COSME е нова Програма в програмен период 2014 – 2020 г. и е предназначена за повишаване на конкурентоспособността на предприятията и преди всичко за малките и средните. Общият ѝ е бюджет е 2.3 млрд. евро. Тази програма се разглежда в предходна глава.

3. CREATIVE EUROPE („ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА“) е нова Програма за програмен период 2014 – 2020 г. и финансира проекти в областта на европейското културно и езиково разнообразие. Тя е насочена към потребностите на културната и творческата сфера, целящи да работят извън националните граници и за насърчаването на културното и езиково многообразие. Програмата ще допълва други програми на Европейския съюз (ЕС) като: Структурен фонд за подпомагане на инвестициите в културния и творческия сектор, възстановяването на културното наследство, инфраструктурата и услугите, цифровизацията, фондовете за културното наследство и разширяването, и инструменти за външни отношения. Тя е приета от Европейския парламент на 11.12.2013 г. (обн. ОJ 20.12.2013) и заменя досега съществувалите програми на общността – МЕДИА, МЕДИА МУНДУС, КУЛТУРА и създава изцяло нов механизъм, подобряващ достъпа до финансиране. С бюджет от 1 млрд. и 460 млн. евро, Програма „ТВОРЧЕСКА ЕВРОПА“ подпомага проекти в областта културата, киното, телевизията, музиката, литературата, изпълнителските изкуства, наследството. С близо 9 % по-голям бюджет от предходните години, Програмата дава значителна подкрепа на културните и творческите индустрии – важни източници на трудова заетост и икономически растеж. Основните ѝ цели са да увеличи капацитета на европейските културни и творчески сектори да оперират на транснационално равнище, да популяризира транснационалното движение и разпространение на културни и творчески произведения и оператори, като достигне до нови аудитории в Европа и извън нея, да укрепи финансовия капацитет на културните и творчески сектори, и в частност малки и средни предприятия и организации, да подкрепи транснационалното политическо сътрудничество, така че да насърчи иновациите, изграждане на публика и разработване на нови бизнес модели. Програма „Творческа Европа“ подкрепя проекти за трансгранично сътрудничество между културни и творчески организации в рамките на и извън ЕС, мрежи, които подпомагат функционирането на културните и творческите сектори отвъд националните граници и усилват тяхната

конкурентоспособност, превод на художествени произведения и популяризирането им на пазарите в рамките на ЕС, платформи на културни оператори, популяризиращи изгряващи таланти и насърчаващи представянето на европейска програма от културни и художествени произведения, повишаване на капацитета и обучения за професионалисти от аудиовизуалната индустрия, разработване на художествени, анимационни, документални, филми и видеоигри за европейското кино, телевизионните пазари и други платформи, разпространение и продажба на аудиовизуални произведения във и извън Европа, филмови фестивали, популяризиращи европейската кинематография, финансиране на международна копродукция на филми, развитие на публики с цел насърчаване на филмовата грамотност и поощряване на интереса към европейската кинематография посредством широк кръг от събития. По Програмата могат да кандидатстват оператори в сферата на културата и творчеството, които са правни субекти поне от 2 години към датата на крайния срок за подаване на заявления и които са в състояние да докажат своето съществуване като юридически лица. Физическите лица не могат да кандидатстват за безвъзмездни средства. Подробна информация за Програмата може да се намери на: <http://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>.

4. МЕХАНИЗЪМ ЗА СВЪРЗВАНЕ НА ЕВРОПА (МСЕ)²² е нова европейска програма с общ бюджет от 30.4 млрд. евро за инвестиране в редица приоритетни проекти на транспортната инфраструктура в страните от ЕС, а също и в транспорта, енергетиката и телекомуникациите. Целта ѝ е подобряване на транспортната свързаност между отделните региони и държави. Механизмът е създаден с Регламент (ЕС) № 1316/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 11.12.2013 г. и обхваща секторите транспорт, телекомуникации и енергетика. С Програмата се подкрепят проекти от общ интерес за периода 2014 – 2020 г. Проектите от общ интерес за сектор „Телекомуникации“ са определени в Регламент (ЕС) № 283/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 11.03.2014 г. относно насоки за трансевропейските мрежи в областта на телекомуникационната инфраструктура и имат за цел създаването или усъвършенстването на оперативно съвместими основни платформи за услуги, съпътствани от общи услуги за инфраструктури за цифрови услуги. Това са тези инфраструктури, които дават възможност по електронен път, обикновено чрез интернет, да се предоставят мрежови услуги, осигуряващи трансевропейски оперативно съвместими услуги от общ интерес и които включват основни платформи за услуги и общи услуги. Основните платформи са центрове на инфраструктурите за цифрови услуги, които имат за цел да осигурят трансевропейски връзки, достъп и оперативна съвместимост.

Общите услуги осигуряват връзката между основните платформи. Участва се на базата на отворени конкурси и предложенията трябва да бъдат представени в съответствие с процедурата, определена в конкурса. Могат да участват и юридически лица от държавите – членки на ЕС, както и от асоциираните към МСЕ – Норвегия и Исландия. Предложения, представени от физически лица са недопустими. Проектите се подават на английски език в електронната система за подаване на предложенията за проекти TENtec eSubmission (<https://webgate.ec.europa.eu/cas>). Формите на финансова помощ са:

1. Безвъзмездни средства. Те са насочени към онези проекти, които получават недостатъчно финансиране от частния сектор и са от 50 % до 100 % от допустимите разходи. Това е уточнено в поканата за представяне на предложения (в отворения

²² www.mtita.government.bg/bg/category/233/mehanizum-za-svurzvane-na-evropa

конкурс). Стойността на оборудването и инфраструктурата, която бенефициентът счита за капиталов разход, може да се счита за допустим разход до нейния пълен размер. Безвъзмездните средства не може да имат за цел или резултат реализирането на печалба в рамките на дейността („принцип на недопускане на печалба“). Допустимите разходи трябва да отговарят на следните критерии: да са направени през периода на осъществяване на проекта; да са необходими за изпълнението му; възможно е да бъдат установени и проверени; да отговарят на разпоредбите на приложимото данъчно и социално законодателство; да бъдат добре обосновани и да отговарят на принципа за добро финансово управление (икономичност и ефикасност). Отчисленията за възможни бъдещи загуби или такси, загубите от курсови разлики, прекомерните или неоправдани разходи са недопустими разходи. Обществените поръчки по тази програма могат да се възлагат самостоятелно от Европейската комисия или съвместно с държавите членки.

2. Финансови инструменти. За използването на финансовите инструменти по тази програма е характерно:

а) предназначението им е да засилят мултиплициращия ефект от изразходването на средствата на Европейския съюз, като привличат допълнителни ресурси от частни инвеститори;

б) финансовите инструменти подпомагат проекти от общ интерес, които имат ясна европейска добавена стойност и улесняват участието на частния сектор в дългосрочното финансиране на такива проекти;

в) могат да се използват също и капиталови инструменти (напр. инвестиционни фондове с акцент върху осигуряването на рисков капитал) и дългови инструменти (заеми и/или гаранции, подпомагани от инструменти за споделяне на риска, включително проектни облигации). Проектните облигации ще се емитират от частни компании и ще бъдат гарантирани от бюджета на ЕС, което ще им осигури по-висок кредитен рейтинг и ще направи проектите по-сигурни и привлекателни за инвеститорите.

С оглед улеснение на бенефициентите по Програмата е възможно да се получи допълнителна информация на следните уебсайтове:

1. Регламент (ЕС) № 1316/2013 за създаване на Механизъм за свързване на Европа: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:348:0129>

2. Регламент (ЕС) № 283/2014 относно насоки за трансевропейските мрежи в областта на телекомуникационната инфраструктура: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:086:FUL>

3. Регламент (ЕС) № 966/2012 относно финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0966&>

4. Инфраструктури за цифрови услуги (DSI) в сектор „Телекомуникации“: <https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/CEF+Digital+Sect>

5. Официална страница на Механизма за свързване на Европа: <http://ec.europa.eu/inea/en/connecting-europe-facility>

Първият български проект в сектор „Телекомуникации“, финансиран от Механизма за свързване на Европа е на консорциум, който ще получи общо 736 393 евро. Консорциумът е с координатор Националната агенция по приходите и партньори – Национален осигурителен институт, Агенция за социално подпомагане и Национална здравноосигурителна каса. Основната задача пред участниците в проекта е осигуряването на електронен обмен на социално-осигурителна информация между България и Европейския съюз.

Друг финансиран проект с българско участие в сектор „Телекомуникации“ е на консорциум от Фондация „Приложни изследвания и комуникации“, Асоциация

„Родители“ и „ДеКони интернешънал“ АД. Основната цел и на двата проекта е продължаване на дейността на Националния център за безопасен интернет. Информация за проектите може да се намери на: <http://www.safenet.bg/bg>.

5. ПРОГРАМА „ПРАВОСЪДИЕ“²³ е предназначена да подпомага развитието и усъвършенстването на правораздавателната система в страните от ЕС. Общият бюджет на тази програма е 51.45 млн. евро.

6. ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНИ ИНОВАЦИИ (ЗиСИ)²⁴. Програмата на ЕС е предназначена за бенефициенти от публичния сектор, ПЧП и частни субекти, които работят в областта на насърчаване правото на труд, постигането на висока степен на заетост; гарантирането на адекватна социална закрила; борба срещу социалното изключване и срещу бедността, както и за подобряването на условията на труд на заетите. Общият ѝ бюджет е 122 млн. евро. Програмата за заетост и социални иновации представлява инструмент за финансиране на равнище ЕС с оглед стимулиране на висококачествена и устойчива заетост, гарантиране на адекватна и достойна социална закрила, борба със социалното изключване и бедността и подобряване на условията на труд. Тя се управлява директно от Европейската комисия и в нея са обединени три програми на ЕС, изпълнявани поотделно в периода 2007 – 2013 г.: Програмата на общността за заетост и социална солидарност „ПРОГРЕС“, Европейския портал за професионална мобилност (EURES) и Европейския механизъм за микрофинансиране „Прогрес“. От януари 2014 г. тези програми формират трите оси на ЗиСИ.

С финансовите инструменти по тези оси се подкрепя: модернизирването на заетостта и социалните политики – по оста ПРОГРЕС (61 % от общия бюджет); трудовата мобилност – по оста EURES (18 % от общия бюджет); достъпа до микрофинансиране и социално предприемачество – по оста „Микрофинансиране и социално предприемачество“ (21 % от общия бюджет). Общият бюджет за Програмен период 2014 – 2020 г. е 919 469 000 евро по цени от 2013 г. Основни цели Програмата са:

- укрепване на ангажираността с целите на ЕС и координиране на действията на равнище ЕС и на национално равнище в областта на заетостта, социалните въпроси и приобщаването;
- подкрепа за разработването на подходящи системи за социална закрила и политики за трудовия пазар;
- модернизирване на законодателството на ЕС и гарантиране на неговото ефективно прилагане;
- насърчаване на географската мобилност и увеличаване на възможностите за заетост, като се развива един отворен трудов пазар;
- повишаване на наличието и достъпността на микрофинансиране за уязвими групи и микропредприятия и засилване на достъпа до финансиране за социални предприятия.

Съобразно изпълнението на тези цели, ЗиСИ ще: обръща особено внимание на уязвимите групи, като например младите хора; насърчава равенството между жените и мъжете; се бори с дискриминацията; стимулира висококачествена и устойчива заетост гарантира подходяща и достойна социална закрила; се бори с дълготрайната безработица и се бори с бедността и социалното изключване.

Подробности за кандидатстване по EaSI могат да се намерят на: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=bg&catId=1081#navItem-2>

²³ Justice Programme.

²⁴ Employment and Social Innovation (EASI).

7. ПРОГРАМА „LIFE“²⁵ е финансов инструмент на Европейския съюз, чрез който се подпомагат проекти на публични субекти, ПЧП и на частни бенефициенти в областта на опазване на околната среда, природата и климата на територията на ЕС. Програмата е създадена с цел допринасяне за изпълнението, актуализирането и развитието на политиката и законодателството на ЕС в областта на околната среда и климата чрез съфинансиране на проекти с европейска добавена стойност.

Нормативната уредба, с която се регламентира Програмата е както следва: РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1293/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 11 декември 2013 г. за създаване на Програма за околната среда и действията по климата (LIFE) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 614/2007.²⁶ Програма „LIFE“ се управлява от Европейската комисия чрез ГД „Околна среда“ и ГД „Действия по климата“. Дейността по пряко управление на Програмата е делегирана на Изпълнителна агенция за малки и средни предприятия (EASME), която действа под надзора на посочените главни дирекции. Външни екипи от експерти по подбор на проекти, мониторинг и комуникация подпомагат Комисията и EASME в техните дейности. Управлението на двата финансови инструмента на Програма „LIFE“ (NCFF и RF4EE) е делегирано на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ). Програмата е структурирана в две подпрограми, всяка от които обхваща по три приоритетни области:

1. Подпрограма „Околна среда“: околна среда и ресурсна ефективност; природа и биоразнообразие и управление и информация, свързани с околната среда.

2. Подпрограма „Действия по климата“: смекчаване на изменението на климата; адаптация към изменението на климата; управление и информация, свързани с климата.

Съгласно член 4 от Регламент № 1293/2013, общият финансов пакет за изпълнението на Програма „LIFE“ за периода 2014 – 2020 г. е 3 456 655 000 евро, разпределени между двете подпрограми по следния начин: 2 592 491 250 евро за подпрограма „Околна среда“ (75 % от общия финансов пакет) и 864 163 750 евро за подпрограма „Действия по климата“ (25 % от общия финансов пакет).

Многогодишните работни програми (МРП) за Програма „LIFE“ се приемат от ЕК съгласно специално регламентирана процедура. В рамките на всяка МРП се уточняват:

а) разпределението на средствата за финансиране между приоритетните области, както и различните видове финансиране в рамките на всяка подпрограма;

б) темите на проекти, изпълняващи тематичните приоритети за проекти, които да бъдат финансирани;

в) качествените и количествените резултати, показателите и целите за всяка приоритетна област и всеки тип проект;

г) техническата методология за процедурата за подбор на проектите и критериите за подбор и отпускане на безвъзмездни средства;

д) ориентировъчни графици за поканите за представяне на предложения.

Финансиране по Програма „LIFE“ е следното:

1. Безвъзмездно съфинансиране на проекти (action grants). То е предназначено за следните категории проекти:

- „традиционни“ проекти;
- „пилотни проекти“ – такива, в които се прилага технически похват или метод, неприлагани преди това или на друго място, предлагат потенциални ползи в областта на околната среда и климата в сравнение с настоящите най-добри

²⁵ www.life-bulgaria.bg

²⁶ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013R1293&from=EN>.

практики, и които впоследствие могат да бъдат прилагани в по-голям мащаб при сходни ситуации;

- „демонстрационни проекти“ – осъществяват на практика, изпитват, оценяват и разпространяват действия, методики или подходи, които са нови или неизвестни в специфичния контекст на проектите, като например географския, екологичния или социално-икономическия контекст, и които може да се приложат при подобни обстоятелства другаде;
- „проекти с най-добра практика“ – прилагат подходящи, разходно-ефективни и съвременни техники, методи и подходи, като се взема предвид специфичният контекст на проекта;
- „проекти за информация, осведоменост и разпространяване“ – насочени към подкрепа на комуникацията, разпространението на информация и повишаването на осведомеността в областите на подпрограмите за околната среда и действия по климата.

1. „Интегрирани проекти“. Те се изпълняват в голям териториален мащаб (регионален, многорегионален, национален или транснационален). Това става чрез използване на стратегии или планове в областта на околната среда или климата, изисквани от специфичното законодателство на ЕС в посочената област, разработени съгласно други актове на Съюза или разработени от органите на държавите членки. Това се осъществява преди всичко в областта на природата, включително, наред с другото, на управлението на мрежата „Натура 2000“, водите, отпадъците, въздуха и смекчаването на изменението на климата и адаптацията към него. Същевременно се гарантира участие на заинтересованите страни и насърчават мобилизиране и координиране с поне още един подходящ източник на финансиране от ЕС, на национално равнище или от частния сектор.

2. „Проекти за техническа помощ“. Чрез този вид проекти се предоставя финансова подкрепа на кандидатите при изготвянето на интегрирани проекти посредством безвъзмездни средства за целеви дейности в областта на околната среда.

3. „Проекти за изграждане на капацитет“ са такива проекти, които посредством безвъзмездни средства за дейности предоставят финансова подкрепа за действията, необходими за изграждане на капацитета на държавите членки (ДЧ), включително националните или регионалните звена за контакт LIFE, с оглед ДЧ да могат да участват по-ефективно в Програма „LIFE“. Те се основават на „План за развитие на капацитета“, одобрен от ЕК. Допустими са до два проекта за всяка ДЧ – по един за периода на всяка многогодишна работна програма.

4. „Подготвителни проекти“ са проекти, определени основно от ЕК в сътрудничество с държавите членки и са насочени към конкретни нужди за разработването и изпълнението на политиката и законодателството на ЕС в областта на околната среда или климата.

По Програма „LIFE“ с безвъзмездни средства се подкрепят определени оперативни и административни разходи на организации с нестопанска цел, които се стремят към постигане на цел от общ интерес за ЕС, които работят предимно в областта на околната среда или действията по климата и участват в разработването, изпълнението и прилагането на политиката и законодателството на Съюза. Максималният размер на съ-финансиране от ЕС с безвъзмездни средства за оперативни разходи, е 70 % от допустимите разходи.

Съгласно Регламент № 1293/2013 част от бюджета на Програма „LIFE“ се предоставя чрез следните два финансови инструмента²⁷, които се управляват от ЕИБ съвместно с ЕК и предоставят възмездно финансиране в следните аспекти:

1. Механизъм за финансиране на природен капитал (NCFF). В рамките на този финансов инструмент ЕИБ предоставя заеми и инвестиции във фондове за подпомагане на проекти в държавите членки, които насърчават запазването на природния капитал, включително адаптирането към изменението на климата. NCFF предоставя:

а) консервационно финансиране за:

- инвестиции за дългосрочно опазване на екосистемите;
- парични потоци, които се генерират от устойчиви продукти и услуги.

б) реставрационно финансиране за:

- инвестиции за възстановяване на историческата стойност на екосистемите;
- възвръщаемост за сметка на увеличената стойност на активите след края на проекта.

в) офсетни (компенсаторни) плащания за консервация, възстановяване или създаване на нови екосистемни активи, които да се използват за компенсаторни плащания.

Инструментът за частно финансиране на енергийна ефективност (PF4EE) е част от Програма „LIFE“ и цели увеличаване на частното финансиране за инвестиции в проекти за повишаване на енергийната ефективност. PF4EE предоставя отпускане на заеми от ЕИБ на финансови посредници и защита срещу загуби, свързани с отпускането на заеми за проекти за енергийна ефективност. Инструментът помага междинните банки в ДЧ в разработването и предлагането на специфични програми за заеми за проекти за енергийна ефективност, които са съобразени с националните планове за действие в тази връзка. PF4EE финансира:

а) устойчиви механизми на заемно финансиране за енергийна ефективност, разглеждана като пазарен сегмент;

б) предоставяне на дългово финансиране за допустими инвестиции в енергийна ефективност.

Финансовите инструменти могат да се комбинират помежду си, както и с безвъзмездни средства, финансирани от ЕС. Процентът на съфинансиране може да е за целия период на програмата съответно:

- до 60 % от допустимите разходи за интегрирани проекти, проекти за техническа помощ и подготвителни проекти;
- до 60 % от допустимите разходи за традиционни проекти, финансирани по Приоритетната област „Природа и биологично разнообразие“ в подпрограмата за околната среда;
- до 75 % от допустимите разходи за проекти, финансирани по Приоритетната област „Природа и биологично разнообразие“ в подпрограмата за околната среда, отнасящи се до приоритетни местообитания или видове за изпълнението на Директива 92/43/ЕИО или видовете птици, считани за приоритет за финансиране от Комитета за адаптиране към техническия и научния прогрес, създаден по силата на член 16 от Директива 2009/147/ЕО, когато това е необходимо за постигане целта за опазване;
- 100 % от допустимите разходи за проекти за изграждане на капацитет.

²⁷ http://ec.europa.eu/environment/life/funding/financial_instruments/ncff.htm

Допустимите бенефициенти по Програма „LIFE“ са:

1. Публични органи, в т.ч. национални публични организации, независимо от формата им – централни, регионални, местни, второстепенни разпоредители.
2. Частни организации, в т.ч.: търговски дружества – ООД (без едноличните търговци), а също и нетърговски дружества (НПО).

По тази европейска програма може да се участва, като се кандидатства, съобразно указанията в нея. В рамките на многогодишните работни програми ЕК отправя ежегодни покани за представяне на проектни предложения, които се публикуват на интернет страницата на Програмата. Във връзка с всяка покана се публикуват специално разработени наръчници за кандидатстване, които напътстват кандидатите в процеса на подготовка и подаване на проектите им предложения. При изготвяне на предложението кандидатите могат също така да се консултират със съответните звена за контакт по Програма „LIFE“ на национално и на регионално ниво. Кандидатите за финансиране по Програмата следва да представят проектите си предложения чрез „eProposal“ – уеб базиран инструмент, съдържащ всички необходими административни, технически и финансови форми, и разполага с функционални възможности за прикачване/изпращане на съответните документи, които се публикуват на: <https://webgate.ec.europa.eu/eproposalWeb>.

8. ЗДРАВНА ПРОГРАМА НА ЕС. Потенциалните бенефициенти по Здравната програма на ЕС могат да я ползват на следния линк: https://ec.europa.eu/health/funding/programme_bg. Европейският съюз е длъжен да гарантира защитата на човешкото здраве във всички области на своята политика и да работи съвместно с държавите членки за подобряване на общественото здраве, профилактика на заболяванията при хората и премахване на заплахите за физическото и психичното здраве. В Здравната програма на ЕС е очертана Стратегията за гарантиране на добро здраве и здравеопазване. Тя е част от цялостната стратегия „Европа 2020“, чиято цел е превръщане на ЕС в интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика, насърчаваща растежа за всички, една от предпоставките за което е доброто здраве. Програмата е насочена към основните приоритети на Комисията, като:

- работни места, растеж и инвестиции (здравео на населението и здравните услуги като ползотворен за растежа и заетостта фактор);
- вътрешен пазар (за фармацевтични продукти, медицински изделия, Директива за трансграничното здравно обслужване и оценка на здравните технологии);
- цифров единен пазар (включително електронно здравеопазване);
- правосъдие и основни права (борба срещу неравнопоставеността в здравеопазването);
- миграционна политика;
- сигурност (управление на сериозни трансгранични заплахи за здравето и готовност за справяне с тях).

Здравната програма на ЕС е инструмент за финансиране, чрез който се оказва подкрепа на сътрудничеството между страните от ЕС и се подпомагат и разработват дейности на ЕС в областта на здравето. Правното основание за Здравната програма се договаря с Европейския парламент и Съвета за период от седем години. Понастоящем функционира Трета здравна програма (2014 – 2020 г.) и тя е визирана в Регламент (ЕС) 282/2014. Тя разполага с бюджет от 449.4 млн. евро и има 23 приоритетни области и обслужва четири конкретни цели:

- промоция на здравето, профилактика на заболяванията и насърчаване на здравословен начин на живот чрез подхода „здраве във всички политики“;

- защита на гражданите на ЕС от сериозни трансгранични заплахи за здравето;
- принос за новаторски, ефикасни и устойчиви системи за здравеопазване;
- улесняване на достъпа на гражданите на ЕС до висококачествено и безопасно здравно обслужване.

Програмата се изпълнява посредством годишни работни програми, по които е постигната договореност с държавите във връзка с редица приоритетни действия, които се определят ежегодно, и с оглед на критериите за финансиране на действия по нея. Въз основа на това Изпълнителната агенция за потребителите, здравеопазването, селското стопанство и храните (Chafea) организира покани за представяне на предложения за проекти и безвъзмездни средства за оперативни разходи, както и покани за съвместни действия и обществени поръчки. Споразуменията за предоставяне на преки безвъзмездни средства се подписват с международни организации, които работят в областта на опазването на човешкото здраве. Проектните предложения се оценяват от Изпълнителната агенция за потребителите, здравеопазването, селското стопанство и храните, с помощта на външни експерти.

9. „ЕРАЗЪМ +“ е принципно нова Програма в Програмен период 2014–2020 г. и е предназначена за бенефициенти от сферите: образование, обучение, младежки политики и спорт. Общият ѝ бюджет е 14.774 млрд. евро. В Програма „Еразъм +“ могат да участва представители на всички държави от ЕС. Други европейски страни, в т.ч. Исландия, Норвегия, Сърбия, Молдова и Босна и Херцеговина също могат да участват, което означава, че регистрирани в тях структури отговарят на условията за участие в покани за представяне на предложения. Организации от други страни също се насърчават да участват, въпреки че е възможно да не им бъде предоставено финансиране. Могат да участват широк кръг организации, включително: публични органи, институции от публичния сектор, особено в областта на научните изследвания и здравеопазването, университети и други висши учебни заведения, и НПО. По Програмата има два основни механизма на финансиране: безвъзмездни средства и обществени поръчки. Безвъзмездните средства се използват за проекти, а също се ползват за оперативни разходи, преки безвъзмездни средства от международни организации и безвъзмездни средства за органи в ЕС за съфинансиране на действия (наричани съвместни действия). Видът на финансирането, налично за всяко действие, се определя всяка година в работен план. Ако не е посочено друго (например обществени поръчки), основният принцип е съвместно финансиране, като безвъзмездните средства, предоставени от Комисията, покриват определен процент от общите разходи. Процесът на кандидатстване е не особено сложен, като цялата информация за това как може един кандидат да участва в Здравната програма и формуляри за кандидатстване може да се намерят на интернет страницата на Chafea.

Програмата за образование, обучение, младеж и спорт „Еразъм +“²⁸ стартира през 2014 г. и се базира на интегриран подход, който гарантира ефективно взаимодействие между всички сектори в областта на образованието, обучението, младежта и спорта. Тя подкрепя дейности в сферата на: училищното образование, висшето образование, професионалното образование и обучение, образованието за възрастни, младежкия сектор. Програмата има за цел да изгради стабилни партньорства между образованието и бизнеса за насърчаване на иновациите и конкурентоспособността, като същевременно насърчава заетостта, със специален акцент върху борбата с младежката безработица. Кандидатите е добре да се

²⁸ <https://isic.bg/page/erasmus-info>

присъединят към Facebook групата на Еразъм консорциум – АПАО, където могат да получат отговори на често задаваните въпроси. В Програмата има три основни ключови дейности: Образователна мобилност за граждани (КД 1); Сътрудничество за иновации и обмен на добри практики (КД 2) и Подкрепа за реформиране на политиките (КД 3). Студентска мобилност с цел практика в предприятие или организация по специалността в чужбина. Практиките в друга държава са допустими по време на обучението за придобиване на бакалавърска, магистърска или докторска степен, като мобилността трябва да бъде реализирана по време на обучението или до една година след завършването на студента. Практиката следва да бъде интегрирана част от обучителната програма. Продължителността на мобилността с цел практика може да бъде от 2 месеца до 12 месеца, като се прилага правилото на Европейската комисия, че общата продължителност на мобилността с цел обучение и мобилността с цел практика не може да надвишава 12 месеца за една образователно-квалификационна степен. За академичната 2018/2019 г. Еразъм Консорциум – АПАО финансира практики с продължителност до 6 месеца. Задължително условие е практиката тематично да съответства на областта на знание/специалността на студента/докторанта. Целта на мобилността е придобиване на специфични практически умения по специалността на студента/докторанта.

От академичната 2008 – 2009 г. Асоциация за подпомагане на академичната общност (АПАО) в партньорство с Юзит Калърс и редица висши училища с разширена харта Еразъм в България създава Консорциум – АПАО за организиране на студентска мобилност с цел практика по секторна програма „Еразъм“. Консорциумът подпомага университетите в предлагането на стажантски позиции и администрирането на студентските стажове. Условието за участие в Програма „Еразъм +“ в практики са следните:

1. Кандидатите трябва да са граждани на държава, участваща в Програмата „Еразъм+“, легитимни за участие по Ключова дейност 1, Образователна мобилност във висшето образование, или студенти/докторанти, официално признати от такава държава за бежанци, лица без гражданство или постоянно пребиваващи чужденци.
2. Студенти/докторанти, които искат да осъществят мобилност с цел практика чрез Еразъм Консорциум – АПАО. Трябва да са студенти/докторанти в университет част от Еразъм Консорциума. Налице е специален линк, на който следва да се провери дали твоя университет има такава Харта и дали е част от Еразъм Консорциум – АПАО.
3. Да са записани в бакалавърски или магистърски курс за годината, през която ще реализират практиката, или да са докторанти, независимо от формата на обучение. Студенти, които преди началото на практиката имат успех над 4.50 за първи курс от два семестъра на следването си в ОКС „Бакалавър“. Студентите в първи курс на ОКС „Магистър“ са легитимни участници в Еразъм практиките.
4. Да отговарят на изискването – всеки студент има право на максимум 12 месеца мобилност по Програма Еразъм+“ (общо обучение и практика) за всяка ОКС – бакалавър, магистър, докторант (важи от учебната 2014 – 2015 г.). За специалности, завършващи с присъждане на магистърска степен (Право, Медицина, Архитектура и сходни) е допустима мобилност с продължителност до 24 месеца.
5. Да имат минимален успех от обучението в университета най-малко много добър 4.50. За бакалаври се взема средният успех до момента на кандидатстването за мобилността. За новозаписани магистри се взема средния успех от следването от

бакалавърската степен и дипломната защита/държавния изпит. За докторанти се взема среден успех от приемните изпити.

6. Не се допуска едновременно провеждане на мобилност с цел обучение и мобилност с цел практика по Програма „Еразъм +“.
7. Студенти/докторанти, които притежават сертификат за владеење на език минимум ниво B2.
8. Студенти/докторанти, които са селектирани от университета.
9. Скоро завършили студенти, селектирани от университета за реализиране на Еразъм стаж по време на следването си и университета им е част от Еразъм Консорциум – АПАО. Следва да се попълни и формуляр за кандидатстване като попълненият формуляр не означава одобрен кандидат. Първата селекционната процедура се прави от университета, в който учи.

Само студентите на онези български университети, които са част от Еразъм Консорциум АПАО, могат да участват в професионалните стажове Еразъм на АПАО и Юзит Калърс.

Малките и средни предприятия и публично-частните партньорства (ПЧП) могат да ползват парични ресурси и от следните фондове:

1. **Европейски фонд за регионално развитие (ЕФРР)**²⁹. Средствата от него са предназначени за финансирането на прилагането на регионалната политика и за намаляване на различията между регионите в ЕС. Това е Структурен фонд на ЕС, който предоставя безвъзмездни средства за проекти, които имат за цел ускоряване на икономическото, социалното и териториалното сближаване посредством преодоляването на основните различия между регионите в общността. Общият бюджет на ЕФРР е 183.3 млрд. евро.

2. **Европейско териториално сътрудничество (ЕТС)**³⁰ 2014 – 2020 г. е Програма за териториално сътрудничество в ЕС. Общият бюджет на Програмата е 10.1 млрд. евро. за проекти, които имат за цел ускоряване на териториалното сътрудничество между страните от ЕС.

3. **Европейския социален фонд (ЕСФ)**³¹ е рамкова грантова схема в Програмен период 2014 – 2020 г. за програми на национално, отраслово или регионално равнище за подпомагане на подобряването на заетостта и за социалното приобщаване. Той е Структурен фонд на ЕС. Общият му бюджет е в размер на 84 млрд. евро.

Сравнително отскоро функционира нова програма, предложена от български евродепутат Андрей Новаков от ЕНП и тя е: **Програма за млади предприемачи А.Л.Е.С.О.** Това бе постигнато след като бе дадена положителна оценка на Европейската комисия (ЕК) и Комисията по бюджет на Европейския парламент. С ресурс от тази програма вече се предоставят стипендии и средства за пътуване на до 200 предприемачи от цяла Европа. Това е първото изцяло българско предложение за програма на Европейския съюз, което бива одобрено и финансирано. Чрез новия инструмент се предоставя финансова, консултантска и логистична подкрепа на млади предприемачи от държавите – членки на ЕС, за да намерят подходящи компании в САЩ, Израел, Канада, Сингапур, Япония, Китай и Южна Корея, в които да трупат опит до 6 месеца. Актуализираният към момента бюджет на програмата е 750 000 евро. Кандидатстването по Програмата е започнало през 2017 година и от нея вече се възползват млади предприемачи от страните от ЕС.

²⁹ European Regional Development Fund (ERDF).

³⁰ European Territorial Cooperation Goal (ETC) – INTERREG.

³¹ European Social Fund (ESF)

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЕ (ОБЗОР НА ДЕЙНОСТТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ИНВЕСТИЦИОНЕН ФОНД В БЪЛГАРИЯ)

В заключение следва да се обобщи, че в книгата е анализирана в значителна степен тенденцията в планирането и програмирането на средствата от ЕС, която макар и трудно се налага в последните години, и се свежда до значително по-голямото използване на финансовите инструменти. В настоящия програмен период, където използването на финансови инструменти е около 10 % от общия ресурс от ЕС, се избягва до голяма степен финансирането на бенефициенти, които нямат съществени основания за получаване на евросредства. Финансовите инструменти са надеждно средство за чувствително ограничаване на разхищаването и присвояването на евросредства, както и използването им за други несвойствени цели, които са извън обхвата на проекта. Чрез тяхното използване значително се ограничава възможността за прарасване на средства, тъй като те следва да се върнат от ползвателя им и точно това е разликата с безвъзмездното грантово финансиране. Това се споделя не само от автора, но и от редица други експерти в областта на работата с еврофондовете.

Същевременно може да се каже, че вече е налице голяма потребност от отлично подготвени финансисти, с оглед необходимостта от управление новите фондове, които оперират с финансови инструменти. Възможно е, поради липса на достатъчно подготвени финанисти със специализация по „Финансов инженеринг“, да се наложи за фондмениджъри да бъдат поканени по-подготвени експерти и от други страни от ЕС, които имат повече опит в рисковото финансиране. В това няма нищо лошо, но бе възможно финансовата дисциплина „Финансов инженеринг“ (дъл от финансовата наука, в който се изучават финансовите инструменти) да се преподава в българските икономически университети или факултети поне от 10 години, както е в другите страни от ЕС. По този начин у нас досега щеше да има обучени и подготвени експерти, които да са в състояние да управляват финансовите инструменти.

За периода от близо десет години, откакто представителството на ЕИФ функционира у нас, над 13 хиляди малки български предприятия получиха финансиране за над 1.5 млрд. евро по програмите за реализация на финансови инструменти, управлявани от ЕИФ. Този успех нарежда България сред отличниците по използване на финансови инструменти в Европа и много други държави членки сега имат желание да се учат от българския опит. За този период в ЕС се наложи разбирането, че финансовите инструменти са ефективен начин за влагане на европейски средства, за усилване на конкурентоспособността и подкрепа на малкия бизнес. Те предоставят възможност да се вземат изцяло пазарни решения, с които всяко 1 евро от европейските данъкоплатци активира допълнителни между 2 и 5 евро инвестиции на частен капитал. По този начин вложените европейски публични средства се връщат обратно и могат да се използват отново с мултиплициращ ефект. Република България в това отношение е положителен пример и отбелязва успех, тъй като от първоначално вложените по Инициативата „Джъръми“ близо 350 млн. евро на български пазар, половината от средствата се върнаха обратно до този момент, процес, който продължава под формата на успешно реализирани инвестиции и изплатени кредити. С тези средства е възможно да се продължи да се инвестира най-вече в развитието на рисковото финансиране на млади иновативни компании. В началото на септември 2018 г. стартира с ресурс на ЕИФ нов екуити фонд на българския пазар – шести фонд Brightcap Ventures. Той няма да е последният, тъй като е налице необходимостта от повече scale-up рисков капитал не само в България, но и в ЕС и той

ще инвестира, както в иновативни стартапи, така и в технологични компании във фаза на растеж. Това е деветият финансов инструмент, който ЕИФ пуска в България в последните осем години. Петте екути фонда, които създаде ЕИФ в България – Eleven, LaunchHub, Black Peak Capital, Empower Capital и NEVEQ 2, са инвестирали над 80 млн. евро в над 230 иновативни компании в България. Същите тези компании са привлекли успешно други над 80 млн. евро частен капитал от рискови инвеститори – както български, така и чуждестранни, тъй като собствениците им имат желание да се развиват и конкурират глобално. Някои от тях в последните години се превърнаха в значими компании в международен план, включително и с финансиране от екуити фондовете ни тук, като: Уолтопия, Сити Клиник, IPS. В ИТ сектора такива са Software Group, Булпрос и много други. В България през годините се разви динамична мрежа от бизнес ангели, има вече и екуити фондове с изцяло частен капитал. Инвеститори дори от Силициевата долина са инвестирали в технологични фирми у нас и е налице развитие на VC (venture capital) екосистема в България, която вече привлича значителен частен интерес. Според най-новото изследването на ЕИФ от пролетта 2018 г. за venture capital или VC индустрията в Европа, София е сред Топ 20 на VC екосистемите в Европа и една от двете източноевропейски дестинации, които са в челото на този специфичен бизнес (другата е столицата на Литва – Вилнюс).

Благодарение на дейността на ЕИФ в България, през 2018 г. 3 000 малки и средни предприятия получиха пряко финансиране в размер на близо 408 млн. евро, което е достигнало до бизнеса предимно чрез финансови инструменти, осигурени от изброените фондове. Чрез ресурса на ЕИФ се оказва сериозна подкрепа за МСП и дружества със средна капитализация. През март 2019 г. се обяви, че ЕИФ ще продължи да подкрепя МСП в България като задели средства с общ размер 78 млн. евро чрез четири нови гаранционни операции и един нов фонд за рисков капитал на обща стойност 168 млн. евро с цел дългово и дялово финансиране.

Предвид успеха на Инициативата „Джеремий“, през изминалата година ЕИФ и българското Министерство на икономиката се договориха да дадат ход на два нови финансови инструмента с натрупаните средства. На първо място чрез инструмента за документална финансова гаранция ще бъдат усвоени до 30 млн. евро от натрупаните средства за нови гаранции за финансиране на търговията в подкрепа на международния профил и диверсификацията на българската икономика със заем, чийто общ размер се очаква да достигне 200 млн. евро.

Налице е и втори инструмент, подкрепен с ресурс от ЕИФ. През март 2019 г. Министерството на икономиката на Република България и Европейският инвестиционен фонд обявиха началото на нова инвестиционна програма, при която ще се използват финансови инструменти. Тя ще се реализира до 2023 г. и това стана възможно след приключване на преговорите във връзка със стартирането на нова програма за инвестиции в МСП с привличане на допълнителен рисков капитал от частни дялови фондове, инвестиращи в България. Програмата InvestBG Equity ще използва постъпленията по „Джеремий“ (рециклиран ресурс) и собствени средства на ЕИФ. По нея ще се ангажира ресурс до 110 млн. евро под формата на рисков капитал и дялово участие в инвестиции в България и пряко дялово участие в български компании. Предвижда се първите сделки по Инструмента за документална финансова гаранция и програмата InvestBG Equity да се осъществят през 2019 г. Чрез новата инвестиционна програма InvestBG Equity се цели да се привлече значителен частен и институционален капитал за инвестиции в разширяването и интернационализацията на компании, които се позиционират у нас. Новият инструмент InvestBG Equity е разработен, с оглед да подкрепи насърчаването на инвестиционните сектори, които създават висока добавена стойност и подобряват цялостната конкурентоспособност на българската икономика

чрез създаване и развитие на бързорастящи и иновативни малки и средни предприятия посредством подобряване на достъпа им до дялово финансиране. Министерството на икономиката чрез Холдинговия фонд по „Джеръми“ и ЕИФ ще мобилизират съвместен ресурс в размер на до 110 милиона евро за финансиране на инвестиционната програма. InvestBG Equity е първата по рода си програма, съчетаваща рециклирани средства от Инициативата „Джеръми“ и средства, управлявани от ЕИФ, за инвестиции в подкрепа на български компании. Този ресурс ще се използва в следните две направления:

1. Разпределяне на нов, при това значителен ресурс за финансова подкрепа на фондове за рисково и дялово финансиране, инвестиращи в България, който ще е до 100 млн. евро.

2. Осигуряване на нови съинвестиции, съвместно с фондовете за рисково и дялово финансиране, инвестиращи в български компании, които ще са до 10 млн. евро. На практика се подsigуряват допълнителни 10 млн. евро, с които ще се гарантират нови частни съинвестиции.

Очаква се чрез новата програма да се подкрепят от 3 до 5 фонд мениджъра, които ще са с опит в управлението на фондове за рисков капитал и частни дялови фондове в България и региона на Централна и Източна Европа. На практика ще се създадат между три и пет нови фонда за рисков капитал, а пред техните фонд мениджъри ще стои основната цел да мобилизират допълнителен капитал за инвестиции в български компании, предимно МСП. С Програмата се поставя началото на нов пилотен инструмент, чрез който ЕИФ и българското правителство ще продължат да подкрепят пазара на рисков и дялов капитал в България. С новия пилотен инструмент ЕИФ ще инвестира съвместно ресурсите си, а също и тези под управлението на „Джеръми“, по специфичен начин, което ще е от значение за българските МСП. С тази нова програма се осигуряват в рамките на InvestBG Equity на минимум 35 млн. евро допълнително към първоначално предвидените 60 млн. евро национални средства на българското правителство, които представляват рециклиран ресурс от Инициативата. По този начин бъдещият финансов ангажимент на ЕИФ към инструмента е знак за доверие в потенциала на българските фирми.

В заключение е възможно да се направи извода, че освен търговските банки, които използват вече финансови инструменти по различни гаранционни схеми още от Програмен период 2007 – 2013 г. и някои фондове, използващи венчър финансиране, вече и част от администрацията особено на централно равнище, както и в най-големите ни общински центрове е в известна степен подготвена за използването на различни видове финансови инструменти. У нас, следва да се разшири приложението на финансови инструменти по линия на еврофондовете в Програмен период 2021 – 2028 г. и в сферите на науката и образованието, в селското и в горското стопанство, и хранително-вкусовата промишленост, както и по-малките общински администрации. Това са сфери от икономиката ни и от обществения ни живот, по които до настоящия момент не са използвани финансови инструменти. За изброените сектори следва да се увеличи използването на финансови инструменти и по линия на националното финансиране и следва да нарасне и ролята на ББР, която следва да разкрие отдавна планираните в нейната стратегия за развитие, фондове за рисково кредитиране на стартъпи и иновативни фирми.

Книгата ще завърша с отправяне на голяма благодарност към представителя на ЕИФ в София Христо Стоянов, който нееднократно консултира автора както по време на написването на първото издание, така и на настоящето второ издание на книгата, а също няколко пъти презентира новите моменти в дейността на служителите в офиса на ЕИФ у нас на инвестиционни форуми, проведени в БТПП по покана на автора.